

Protokol

over

forhandlingerne paa Det norske arbeider-
partis 20. landsmøte 8. til 12. april 1909
paa Hamar.

Protokol

over

forhandlingerne paa Det norske arbeider-
partis 20. landsmøte 8. til 12. april 1909
paa Hamar.

Arbeiderpartiets valgprogram ved stortingsvalgene 1909.

Arbeiderpartiets valgprogram, saaledes som det vedtoges paa landsmøtet, er jaalydende:

Bed alle valg anerkjender Det norske arbeiderparti kun kandidater, som stiller sig paa partiets hele prinsipielle program.

Som nærmest liggende opgaver for lovgivningsmagten og derfor opgaver, som bør indta en fremragende plads i agitationen ved forestaaende stortingsvalg, skal landsmøtet peke paa:

1. Almindelig stemmeret for kvinder i stat og kommune.
2. Bostedsbaandets ophævelse. Folkeavstemning i vigtigere lovsaker. Valg paa en fridag.
3. Folkeskolen utviklet til en fælles folkeskole for alle samfundets barn. Frie ungdoms-, fag- og middelstoler, bygget paa øverste folkeskoleklasse.

Læsetiden forhoies og landskollens bringes i høide med hystollens. Bedring av lærerstandens kaar.

Skolestyret vælges direkte av kommunens stemmeberettigede.

Skolevesenet henlægges, under eget departement.

4. Omlegning av toldskatterne til indtægts-, formues- og arveskat, og disse gjort gradvis stigende. Selvangivelse indføres.
5. Foreningsretten beskyttet ved lov.
6. Effektive botemidler mot arbeidsløsheten. 8 timers arbeidsdag fastsat ved lov.
7. Almindelig folkepensjon og sykepleien ført over i beskatningen.
8. Militarismens avskaffelse. Øpretelse av internationale neutralitets- og voldgiftsavtaler.
9. a. Ret for kommunerne til at erhverve jord ved tvungen avstaaelse. Denne ret bør særlig omfatte: 1) eiendomme, som eies av utenbygdsboende og selstaper, og 2) eiendomme, som gjennom længere tid har været drevet saa slet, at samfundet ikke er tjent med det.

Udgang til arvefæste, kooperativ og kommunal drift.

b. Laan av arbeiderbruf og boligbanken til avbetaling av gjæld paa mindre eienomme. Forhøielse av brukenes laaneværdi og forlængelse av indbetalingstiden. Billige oppdyrkningslaan.

c. Fremme av jordbrukets kooperation. Tilstrækkelig beskyttelse av jordbrukeren mot private kreditorer. Skog maa ikke stilles fra jordbruket i saa stor utstrækning, at dette ikke kan oprettholdes.

10. Staten bør støtte og ved lov frem-

elste kooperative foretagender og kommunale handels- og handelsbedrifter.

11. a. Ophævelse av rusdriflovens § 7.

b. Malttoldens ophævelse. Bestatning av ollet efter alkoholstyrken.

c. Alt salg av rusdrif saavel i by som landkommuner gjort avhengig av kommunal bevilgning.

d. Rusdriflovens § 39 gives jaadan form, at bystyrerne faar adgang til at forhøie avgifterne for jmaasalg av vin til 1000 kroner.

**Arbeiderpartiets tillidsmænd,
valgt paa landsmøtet 1909.**

Partiets formand:
Dr. Oscar Rissjen.

Partiets næstformand:
Chr. S. Knudsen.

Partiets sekretær:
Magnus Rissjen.

Redaktør for partiets hovedorgan:
E. Jeppesen.

Øvrige medlemmer af centralfyre:
Ole D. Lian. Martha Lynæs. Rich. Hansen. P. Aarøe.

Medlemmer af landsstyret:
A. Buen. Alb. Moeskau. M. Trammæl. Angell Olsen. Torgeir Braa.
Zoh. Gjøstein. Petter Rissjen. P. R. Saltvig. Ar. Høiem. Peder Sørensen.

Landsmøtet 1909.

Møtets sammentræden.

Den 8. april 1909 sammentraadte i Haandverkerforeningens lokale paa Hamar Det norske arbeiderpartis 20. landsmøte.

Før møtet forela lands- og centralstyret følgende

Dagsorden:

1. Møtets aapning.
2. Fuldmagternes godkjenning.
3. Vedtagelse av forretningsorden.
4. Valg av møtets funktionærer.
 - a. Dirigenter.
 - b. Sekretærer.
5. Beretninger og regnskaper.
6. Lovforandringer.
 - a. Partiets love.
 - b. Partiets principielle program.
 - c. „Social-Demokraten“'s statutter
7. Stortingsvalgene.

Valgprogram og taktik.
8. Utredning av alkoholspørsmålet.
9. Agitationen.
 - a. Innsamling til agitationsfond.
 - b. Opprettelse av et pressefond.
 - c. Samarbeide mellom fagorganisasjonen og den politiske organisasjon.
10. Partiets stilling til den socialistiske ungdomsbevegelse. (Ungsocialistene).
11. Skooperationen.
12. Om brukskolerne.
13. Forandring i lov om vergeraadene.
14. Socialdemokratiets deltagelse i regjeringen.
15. Partipressens annonser.
16. Opprettelse av hjem for barn. Kvindelig fængselsbetjening.
17. Valg.
 - a. Redaktør, formand, næstformand, sekretær, øvrige styremedlemmer og suppleanter.
 - b. Revisorer med suppleanter.
 - c. Et medlem av styret for Arbeidernes aktetrykkeri med suppleant.
 - d. Repræsentanter til Det internasjonale sekretariat.
18. Bestemmelse av sted for neste landsmøte.

Landsmøtets repræsentanter.

Til at gjennomgaa repræsentanternes fuldmagter var der av centralstyret tidligere nedsat en fuldmagtskomite bestaaende av Magnus Nilsen, A. Buen og Torgeir Braa.

Fuldmagtskomiteen avgav til landsmøtet følgende indstilling:

„Efter anmodning av centralstyret har undertegnede gjennomgaaet de ind-

komme fuldmagter, som gir anledning til følgende bemærkninger:

Fuldmagt for E. Maaren, skotøiarbejderforbundets afdeling i Trondhjem, er kun undertegnet af foreningens formand.

Fuldmagterne for Kristiania arbejderfamfunds repræsentanter er kun undertegnet af famfundets forretningsfører.

Komiteen indstiller dog paa godkjendelse af disse fuldmagter.

Fuldmagt for Adolf Bay, fra socialistisk avholdsklub „Markus Thrane“.

— Denne klubs indmeldelse i partiet er paa grund af forholdene først indkommet til partiets kontor den 5. ds. Komiteen indstiller efter omstændighederne paa godkjendelse ogsaa af denne fuldmagt, men for at man ikke skal komme op i flere lignende tilfælde, foreslaar komiteen: Betingelsen for fuldmagters godkjendelse for kommende landsmøter maa ogsaa være, at foreningerne er indmeldt i partiet og har betalt kontingent for kvartalet nærmest forud for landsmøtet.

Under henvisning til ovenstaaende indstilles samtlige fuldmagter til godkjendelse.

Judstillingen vedtoges enst.

Magnus Rilsjen udtalte ianledning af, at Buskeruds amis arbeiderparti havde sendt 5 repræsentanter, at det var et spørgsmaal om en amsorganisation i henhold til lovene kan sende repræsentanter utover det antal foreningerne sender, naar disses repræsentationsret er utnyttet. Man har dog ladet fuldmagterne passere for denne gang. Men det burde ikke danne nogen præcedens for fremtiden.

Foramlingen var enig heri.

Landsmøtet kom altsaa til at bestaa af følgende repræsentanter:

Akershus:

1. Kr. Jørgensen.
2. Aug. Chr. Rind.
3. Jørgen Olsen.
4. Louis Berger.
5. Aksel Erikson.
6. Karl Lundgren.
7. P. A. Jørgensen.
8. Carl Falch.
9. E. Hansen.
10. Anton Gulbrandson.
11. P. Garfjo.
12. Kristen Haugen.
13. Johan E. Zhle.
14. Nicolai Hansen.
15. S. Meyer.

Buskerud:

16. P. Redberg.
17. Anders J. Jørgen.
18. Reinh. Olsen.
19. Herman Olsen.
20. Andr. Herstrøm.
21. Th. Borgersen.
22. J. Brose-Michaelsen.
23. A. Andreaesen.
24. M. D. Drning.
25. Wilhelm Olsen.
26. Thor Sæterbraaten.
27. Mathias Martinson.
28. Jahn Bohmer.
29. Inga Jensen Jørgen.
30. Anton Arnefen.

Bratsberg:

31. Torgjei Sagajore.
32. Peder Blystad.
33. Peder A. Holmen.
34. Karl Mofsfeldt.
35. S. Berg.
36. Even Reierfen.
37. Tollef E. Stensrud.
38. D. Rygaard.

Hedemarken:

39. Ivar Hvanstad.
40. Ole Pettersen.
41. Haakon Lauten.
42. Ole Hauene.
43. Olaf Rundberget.
44. Herman Engen.
45. Theodor Aaset.
46. Olaf Asp.
47. Karl Amundsen.
48. Kristian Engen.
49. Martin Haaknaasen.
50. Kr. Raaberget.
51. Th. Anderjen.
52. Kr. Simensen.
53. D. Holmen.
54. Arnt D. Sjolie.
55. Andreas Føreland.

Indtrondelagen:

56. R. A. Jensen.
57. Jørgen Jonjen.

Nambalen:

58. Helmer Bindseth.

Nedenæs:

59. Ole G. Hanjesen.
60. Ole Højnor.

Skoger:

61. Mathias Johanjen.
62. Harald Dalstrud.

Smaalene:

63. Carl Johannesen.
64. Johan Pettersen.
65. Anders Dlossen.
66. Joh.s Olsen.
67. E. Anderjen.
68. Petter Thorvik.
69. Th. Thomasen.

Stavanger:

70. R. Søveraas.
71. Jngv. Førre.

Søndre Salten:

72. D. R. Sundt.
73. Johan Nordvik.

Uttrondelagen:

74. M. Balsnæs.
75. Svend L. Skaardal.
76. Joh.s Jv. Odgaard.
77. P. S. Wintervold.

Grua arb.forening:

78. Ivar Skjellum.

Jevnaker arb.forening:

79. Skolebestyrer Fosf.

Bil i Helgeland:

80. Cornelius Enge.

Norges riksløge av "Verdande":

81. Magnus Karlson.
82. Arne Egge.
83. D. Fr. Bergman.
84. Bergeton Pederjen.
85. Olaf Johannesen.
86. Fr. Werenstjold.

Malesund:

87. P. L. Mnes.

Bergen:

88. L. D. Eæbo.
89. Johan Gudmundsen.
90. Chr. Syftad.
91. A. P. Helland.
92. Anna Pederjen.
93. D. Kjørtaug.
94. B. Heggem.

Drobak:

95. Hans P. A. Ruud.

Drammen:

96. J. Jakobsen.
97. W. Thorstenjen.
98. G. S. Svensen.

99. Hans Amundsen.
100. Jakob Klovstad.
101. Mathilde Frogner.

Fredrikstad:

102. Mathis Kristiansen.
103. C. Dahl-Nilsen.
104. Aug. Olsen.

Fredrikshald:

105. Andreas Hanssen.

Gjøvik:

106. O. Rynsveen.

Hamar:

107. S. Renstrom.
108. A. Liven.
109. S. O. Hovde.
110. Elise Rjos.
111. Johs. Haglund.
112. Kristian O. Næss*.)
113. A. K. Pettersen.

Horten:

114. Karl Johan Knudsen.

Kragerø:

115. Anton Andersen.
116. Chr. S. Wollnich.

Kristiansand.

117. Peder Sørensen.

Kristiansund:

118. Rudolf Dahl.

Lillehammer.

119. Petter Nilsen.

Moss:

120. Carl Jensen.

121. J. R. Schreiner.

122. Nils Wit.

Marvik:

123. Everre Krogh.
124. Zach Overgaard.

Sarpsborg:

125. Ludv. Enge.
126. Anton Andersen.
127. Johan Pedersen.
128. Marinus Jensen.

Stavanger:

129. Corn. Holmboe.
130. Aksel Jacobsen.
131. Lauritz Malmin.
132. S. Østerholt.

Trondhjem:

133. Herman Næss.
134. O. Forseth.
135. Anders Næss.
136. O. K. Olsen.
137. Alfred Larsen.
138. E. Brevig.
139. L. Rungstad.
140. Ant. Kalvaa.
141. Olav Scheflo.
142. E. Maaren.
143. J. Wiggen.

Tonsberg:

144. S. A. Gulbrandsen.
145. Ant. Jenssen.
146. Johan Evendsen.

Vardo:

147. Eggede-Nissen.

Kristiania:

148. Arne Olaisen.
149. S. F. Andrejen.
150. Peder Krodsby.
151. Peter Andersen.

*) Fra 10. april indtog varamanden, hr. Brændholen sæte i forsamlingsen.

152. Martin Zverjen.
153. Karl Skogsberg.
154. Johs. Holtzer.
155. M. Kristoffersen.
156. Carl Zverjen.
157. Johan Holm.
158. Olav Blomström.
159. Fredrik Olsen.
160. Laakon Jonjen.
161. Ernst Rothaup.
162. Marie Nagen.
163. S. Tresseng.
164. Osvald Martinjen.
165. J. Martinjen.
166. A. Pedersen.
167. E. Svendsen.
168. Ant. Jommasjen.
169. Kristian Nilsen.
170. M. Wikkelsen.
171. A. Ottesen.
172. Johan Andersen.
173. Thor Waraas.
174. Anna Stenerjen.
175. Ar. A. Olsen.
176. D. Stensrud.
177. Carl Dien.
178. S. M. Christensen.
179. Georg Hansen.
180. Johs. Dahl.
181. D. T. Nagen.
182. Waldemar Carljen.
183. Petter Moe.
184. Ejalmar Arnejen.
185. Anna Gulbrandsjen.
186. L. E. Svendsen.
187. Halvor Hansen.
188. Petter Pedersen.
189. Sigvart Andrefsen.
190. John S. Wiif.
191. Josefine Pedersen.
192. Marie Niljen.
193. Helga Thorjen.
194. J. Fr. Ellingsjen.
195. J. Karlsen.
196. S. Sundberg.

197. Joh. Kristiansjen.
198. Sigrid Thomasjen.
199. Beda Granqvist.
200. Gerh. Guldbrandsjen.
201. Carl Johannesjen.
202. Harald Hansen.
203. Karoline Petterjen.
204. Axel Johannesjen.
205. Emil Nyhus.
206. Martin Nygaard.
207. Lauritz Olsen.
208. Jakob Halvorsjen.
209. E. E. Engebretsen.
210. J. Andrefsen.
211. Alfred K. Andrefsen.
212. J. Zverjen.
213. Aksel Magnusjen.
214. Sverre Zverjen.
215. N. Ugelstad.
216. Chr. Sorensjen.
217. Chr. Myhre.
218. Frithjof Hilton.
219. Maren Hansen.
220. Johan Niljen.
221. Rich. Hansen.
222. Andreas Juell.
223. N. Christiansjen.
224. R. Arnejen.
225. Aksel H. Johannesjen.
226. Jens Lie.
227. Anders Bye.
228. Einar Li.
229. Andr. Kristiansjen.
230. Carl Bonnevie.
231. Ar. Ormestad.
232. Harald Bette.
233. Thomine Mathisen.
234. Karoline Niljen.
235. P. Aaroe.
236. M. Tobiasjen.
237. Johan Andersen.

*

238. Johan Bondesen (Ledemarken).
239. Oluf Amundsen (Harvik).

240. Ole S. Tokerud (Akershus).
 241. M. Jul. Halvorsen (Akershus).
 242. P. Karlsen (Stien).
 243. C. S. Berg, (Hedemarken).
 244. S. Thalberg, Kristiania.
 245. A. Ban, —
 246. A. Sandström, Ultrøndelagen.
 247. M. Puntervold, Høvik arb.f.
 248. Johan Eriksen, Ringerike.
 249. Eugen Olausen, Trondhjem
 socialdem. forening.
 250. Gunstein Anderjen, Buskerud.
 251. J. Edvard Retvedt, —
 252. Anut Stedje, —
 253. Caroline Kristiansen, —
 254. Andreas Almebakken —
 255. Mathilde Steen, —

Landsstyret:

256. Ole D. Lian.
 257. Martin Tranmæl.
 258. Ab. Moeftan.
 259. Angell-Olsen (repræsenterer og
 saa Bergens arb. parti).
 260. Torgeir Braa.
 261. P. Moe-Johansen.
 262. A. Buen.
 263. P. R. Saltvig.
 264. Chr. Johansen.
 265. Kr. Høiem.
 266. Chr. S. Knudsen.
 267. Martha Dymæs.
 268. Jonas Nygaard.
 269. J. Karlgren.
 270. C. Jeppefen.
 271. Magnus Ritsjen.

Uten repræsentationsret deltog des-
 uten i landsmøtet stortingsmændene
 Saba og Alfr. Eriksen.

Som indbudne var tilstede:

Fra Det svenske arbeiderparti: riks-
 dagmand A. C. Lindblad.

Fra det danske socialdemokrati:
 borgerrepræs. A. P. Daugstrup.

**Landsmøtets høitidelige
 aapning**

fandt derpaa sted.

Formanden i Hamar arbeiderparti

Joh. S. Saglund

traadte frem paa tribunen og onsker
 paa partiavdelingens vegne repræsenta-
 terne til arbeiderpartiets landsmøte vel-
 kommen. Han mindet om de mange og
 store opgaver, som laa og ventet paa
 sin afgjørelse og han var sikker paa, at
 enhver med fuld bevissthet om sit ansvar
 vilde gaa til deres løsning. For den
 store ære, at Hamar var blit valgt til
 møtested for landsmøtet frembar taleren
 partiavdelingens hjertelige tak. Og han
 haabet, at møtet vilde sætte sit præg
 paa byen og Opplandene til fremme av
 vor sak. Med disse ord onsker jeg
 landsmøtet velkommen til dets alvorlige
 og vigtige arbeide i paaskedagene, sluttet
 taleren, hvis velkomsthilsen mottoges
 med hjertelig bifald.

Partiets næstformand

Chr. S. Knudsen

besteg derpaa tribunen og holdt følgende
 tale, som paahørtes med stor opmerk-
 somhet og sluttelig hilstes med herft
 bifald.

Partifæller: I det jeg paa central-
 styrets vegne onsker repræsenterne
 velkommen til Det norske arbeiderpartis
 20. landsmøte er det i fuld bevissthet
 om, at vi alle (partiets ledende mænd
 og kvinder) skal staa til ansvar for vore
 handlinger i de foreløpne 3 aar overfor
 det arbeidende folks særskilt valgte stor-
 ting. Vi anerkjender jo kun en arbei-
 derorganisation her i landet, nemlig
 Det norske arbeiderparti. Og det er
 denne organisation, som nu holder ting
 her i Hamar.

Jeg vil da si: maatte der findes
 handlinger, som kan synes at være mer

eller mindre vel overveiet, saa hust, at ingen av os er juldkomne, og vær forvisset om, at enhver av vore handlinger er utgaat av en god vilje. Motivet har altid været dette: med blikket rettet mot socialismens lyjende ide i enigt samvirke at gjøre vor gjerning saa langt vi formaet til fremhjælp av retfærdighet indad og utad, indad til styrke og enhet for vort parti, utad til fremhjælp av frihet, lykke og velvære for det arbeidende folk. Om det har lykkedes os at gjøre noget nævneværdig skridt fremad i denne retning, saa er det ikke mindst de mange partiællers medvirkende arbeide utover landet, som fortjener tak herfor.

Naar vi da i et kort overblik skal domme om, hvad der er utrettet i de forløpne 3 aar, saa kan der pekes paa en fremvæxt i partiets numeriske styrke, som vi kan være tilfreds med; og vi vil ogsaa tro, at partiets indre sammenheng, solidaritetsfølelsen og bevissheten om partiets store maal har vundet i styrke. Dermed er jo ogsaa utiølgterne til at vinde folkets øre for socialismens herlige ide blit lyjere og mere forhaabningsfulde og vort maal rykket saa meget nærmere.

Vi har saaledes at peke paa en stigende indflydelse i landet inden kommunestyrrne. Hvad det gjælder er, at vore tillidsmænd inden disse ikke bare er bejelet av viljen til arbeide for de mange opgaver, som kan løses til gavn for befolkningen kommunalt set, men at disse vore tillidsmænd ogsaa har evnen til at arbeide samdrægtige og enige, seende bort fra det mindre og fornemlig holde alle personlige forhold ute, altid rettende sit blik mot vor store maal, at høke omformet kommunalinstitutionen til en sand fællesskabelig sammenlutning, til beskyttelse og betryggelse for de

mange, som lider under utbyttingsfundets store skavanker.

Vor partipresse har gennemgaaet en utvikling, som viser en glædelig fremvæxt. Der ligger ikke deslittmindre en opgave her, som stiller krav til alle partiællers. Partipressen maa bringes ind i hytter og hus det hele land utover. Det maa bli vor opgave at sørge for, at ingen arbeidende mand eller kvinde skal javne den aandelige jøde, som vor partipresse kan gi. Og hertil kan og maa alle partiællers medvirke.

Idet jeg forøvrig henviser til foreliggende beretninger angaaende partiets og vore institutioners virksomhet i de forløpne 3 aar, vil jeg rette landsmøtets opmerksomhet paa de foreliggende saker; det er vort partis fremtidige arbeide for de kommende 3 aar, som skal planlægges paa dette landsmøte. Partiets vilje og krav ikke alene til samfundet, men ogsaa krav til partiets institutioner og avdelinger og til de enkelte partiællers skal formuleres og fasthættes.

Repræsentanternes energi og arbeidsevne vil saaledes bli lagt beslag paa i fuldt maal. Og jeg vil rette en indtrængende anmodning til repræsentanterne om at kjende sit ansvar og benytte tiden vel.

Med det sikre haab, at dette vort landsmøte vil magte sin opgave, til held for vort folk, og at socialismens lyjende ide skal være repræsentanternes ledere under arbeidet, erklærer jeg Det norske arbeiderpartis 20. landsmøte for aapnet.

Hilsen til dr. Nissen.

Knudsen bragte derpaa landsmøtet en hilsen fra partiets formand, dr. Oscar Nissen, som ved sygdom var forhindret fra at være tilstede. Det

er vor tro og vort haab, uttalte Knudsen videre, at Nissen snart igjen maa reise sig fra syke sengen og i mange aar endnu fremover likesaa uførtrodent virke for vort parti som hittil. Jeg vil bede om landsmøtets bemyndigelse til at sende vor afholdte formand en hilsen til opmuntring paa sykeleiet.

Forsamlingen reiste sig og gav med levende bifald den givne bemyndigelse.

Følgende telegram blev avsendt:

Dr. Oscar Nissen!

Det norske arbeiderpartis 20. landsmøte samlet i Hamar, sender sin hilsen med ønske om at sygdommen maa overvindes, og det maa forundes dig endnu længe at virke blandt os. For alt hvad du evnet og rak indtil nu vor varmeste tak. Dit lysende billede skal vinke os frem, hvor ideerne blinke.

Paa landsmøtets vegne:

Chr. H. Knudsen

Magnus Nilsen.

Ordet blev derefter gitt til

riksdagsmand Lindblad,

som besteg talerstolen hilset av bifald. Han uttalte:

Norske partifæller! Jeg vil først takke for den indbydelse, som I har sendt vort parti til deltagelse i eders landsmøte. Dernæst vil jeg overbringe det svenske arbeiderpartis bedste lykønskninger til eder. Vi er overbeviste om, at dette likesom de foregaaende landsmøter mægtig vil bidra til at fremme socialismens vekst i Norge. Jeg hadde den ære at være tilstede paa eders sidste landsmøte i 1906. Og naar jeg nu ser paa beretningerne fra den tid, saa bærer disse et sterkt vidnesbyrd om den mægtige fremgang eders parti har gjort. Det samme har ogsaa det svenske

arbeiderparti. Dog har vi i vort land det sidste aar hat store vanskeligheter at kjæmpe med, paa grund av den almindelige industrikrise, som paa nyt har mindet os om borgersamfundets uførmuenhet til at fremme en saadan social kultur, som vi alle maa ønske. Under de gode aar kjæmpet arbeiderne sig godt frem og opnaaet mange fordele. Men nu da arbeidsløsheten og de daarligere tider indtraadte, søkte straks arbeidsgiverne at gjenerobre, hvad de hadde tapt. Derfor blev det sidste aar et stridens aar. Men takket være de faglige organisationers styrke formaaet disse at avslaa angrepene. Og paa det politiske omraade lykkedes det os ikke alene at hævde de engang vundne positioner, men ogsaa at erobre nye. Av regjeringens optræden under sidste valg var det tydelig, at den hadde til hensigt at bryte ned haade den faglige og politiske organisation. Den reiste kampprophet front mot socialismen. Vi optok hansen — og resultatet var, at mens vi før hadde 17 mand i riksdagen, fik vi nu 33 (bifald). Og efter at riksdagen var sammentraadt, fik vi den 34, idet borgermester Lindhagen, som indsaar, at han ikke kunde gjøre noget politisk arbejde uten at støtte sig til et parti, gitt over til os. Derfor er han da ogsaa blit sterkt haanet. Tiltrods for forjælgelse og forhæjring har dog motstanderne faat det klart for sig, at det nyter ikke at stanse det partis fremmarsj, som har skrevet „frihet og ret“ paa sin fane. Og jeg er overbevist om, at naar vi næste gang gaar til valg efter de nye stemmeretsregler, som forøvrigt ikke paa langt nær byder nogen tilfredsstillende løsning paa stemmeretsspørsmålet, saa skal vort repræsentanttal mer end fordobles (bifald). Ved den gjennemførte stemmeretslov fik ogsaa den

kommunale stemmeretslov en reform. Hittil har det jo været aldeles umulig for os at faa nogen av vore egne valgt ind i kommunestyrerne. I byerne har en mand med 10,000 kroners indtægt 100 stemmer og kan saaledes slaa 100 andre, som har bare 1 stemme hver. Og paa landet er det endnu værre. Der har man indført et fyrkvæbde (paa landet har eiendomsbesidderne en stemme for hver styldmark), som gir den enkelte op til 5000 stemmer. Under disse forhold har ikke vi, saaledes som partifællerne i Norge, kunnet trænge ind i kommunerne og faa vore saker gennemført der. Eiter den nye lov kan derimot nu ingen ha mer end 40 stemmer i byerne og ikke mer end 400 paa landet. Dette kan for dere se ut som en ganske rædsom klassificering, men for os er jo ialfald adskillig opnaaet — mot hvad vi hadde da (munterhet). Denne reform av den kommunale stemmeret har ogsaa gjort det mulig for os at faa en ændret sammensettning av 1. kammer, som hviler paa fyrkvæbdet og 100 graders skalaen, og som spiller en saa stor rolle i vort politiske liv. Den nye stemmeretslov skal bli en mægtig hævdstang til at nedbryte klassevæbdet. Samtidig vokser arbeiderorganisationens styrke og blir mægtigere under samarbeidet med kameraterne i de andre lande. Særlig gjælder dette arbeiderne i de skandinaviske lande. Det har vist sig, at efter at den gamle union brast i 1905 er baandet arbeiderne imellem stadig bliet sterkere, og umulig at slite isynffer (bifald). Jeg vet, at der er mange, som er misfornøiet med disse hændelser og vil egge til ny strid. Men hvad det svenske socialdemokrati ja i 1905, det skal det altid si og evne at hævde, nemlig: at der mellem de to folk ikke skal finde sted nogen strid uten

for den rent aandelige (bifald og bravorop). Arbejderbevægelsen er fredens bedste garanti. Partifæller, motta vore bedste hilfener til eders arbeide med ønsket om, at det maa føre socialdemokratiet længere irem paa den vei, som fører til arbeiderklassens frigjørelse.

Lindblads med styrke og varme fremførte foredrag hilstes med stormende begejstring.

Borgerrepræsentant Daugstrup

hilstes som den gamle arbeiderveteran han er ogsaa med sterkt bifald, da han traadte frem. Han udtalte:

Ørede partifæller! Idet jeg takker eder for eders hjertelige indbydelse til landsmøtet her, bringer jeg eder ogsaa en hilfen fra partifællerne i Danmark med ønsket om, at arbeidet her maa bli til held for vor bevægelse og landsmøtet bli en merkepæl i eders partis historie. Vi haaber meget av sammenlutningen mellem arbeiderne i de skandinaviske lande. Vi har et stort fællesmaal, om end midlerne vil at naa det kan være forskjellige. Hittil har vi i Danmark gaat sammen med de andre partier ved valgene. Men det har vi nu opgitt. Ved det sidste kommunevalg optraadte vi uten alliance med nogen — og det førte til at vi satte 500 repræsentanter ind i kommunestyrerne (bifald). I flere landkommuner fik vi flertal. I Kjøbenhavn hævdede vi vor skanse, idet vi fik 20 repræsentanter av kommunestyrets 42. Vi er der nu den største fraktion og har besat formandspladsen med en partifælle. Det viste sig at være heldig, at vi sluttet med at-alliere os med de radikale og istedet staa paa egne ben. I mai har vi folketingsvalg, og vi stiller da kandidater i 90 av 114 kredse. Vi venter os noget stort av dette valg og haaber, at det skal lykkes

for os. Danmark har i det sidste blit et meget berygtet land (munterhet) — ja, det er dog ikke vi socialdemokrater skyld i. Vi har for det første hat den kolossale arbeidsledighet, der er en følge av kapitalisternes og spekulanternes svindel-erier. Dernæst har vi opjostret Danmarks største tyveknekt (latter) — ja, jeg kan vel si verdens største, ti det er vel ingen saaledes som Alberti, som av andres kasser og statskassen har kunnet stjæle 20 millioner. Og han var landets justisminister, som skulde passe paa, at ingen anden stjal — han stjal saa meget, for at der ikke skulde bli noget for de andre at stjæle (stor munterhet). Nu nok om det. Idet jeg har læst eders dagsorden er der særlig en sak, som jeg har gledet mig over: det er eders forslag om hvepleien. Jeg har i over 20 aar staat i ledelsen for vore hvefasker, og jeg ser nu, at I arbeider paa det samme grundlag som vi. Og det skal nok vise gode resultater. Vi har store arbeidsledighetskasser. I 1908 utbetalte disse ca. 800,000 kroner i understøttelse og i 1909 har vi ialt utbetalt 200,000 fr. Det er smukke tal. Men det forslaar ikke. Det er arbeide ikke almisse ar-beiderne skal ha. Men magthaverne vil ikke vite av det. De smider gjerne 9 millioner i Albertis sparekasse, men til arbeiderne yder de kun lumpne 50,000 kroner. Alt dette, al denne uretsferdighet, dette vanstyre, denne svindel paa alle hold, det skal vække os og mane os til kamp for sosialismens feir, saa vi kan slaa i bordet til dem, som nu tyranniserer os.

Stormende bifald fra hele forsamlingen.

Derpaa vedtoges følgende

forretningsorden:

Til at lede landsmotets forhandlinger vælges 2 ordstyrere, der vekselvis og efter sig imellem avgjort orden leder motets forhandlinger. Unsker den ledende ordstyrer at delta i debatten, skal han overlate ordstyrerpladsen til den anden ordstyrer.

Den ledende ordstyrer bør søke at faa behandlingen av den foreliggende sak avsluttet i hvert enkelt mote og har derfor ret til at stille forslag om debattens avslutning med de indtegnede talere samt tidsbegrænsning for talerne.

Naar det er vedtat at avslutte debatten med de indtegnede talere, kan ikke andre talere indtegnes end forslagsstilleren, ordføreren for den forslagsstillende afdeling eller et nedsat utvalgs ordfører.

Til at føre forhandlingsprotokollen vælger motet 4 sekretærer.

Protokollen skal indeholde diskussionsemnerne og de i forbindelse med disse fremsatte forslag og faldende beslutninger.

Der afholdes 2 moter daglig, nemlig formiddag fra 9—1, eftermiddag fra 3—7.

Alle forslag skal fremlægges skriftlig til ordstyreren, undertegnet med forslagsstillerens navn.

Efterat debatten om en sak er vedtat at skulle slutte, kan intet forslag stilles eller tas tilbage, hvis nogen kræver det opretholdt.

Alle afstemninger med undtagelse av styrevalgene foregaar ved haandsoprækning. Kun naar ordstyreren er i tvil eller naar 10 repræsentanter forlanger det foregaar afstemningen ved navneprop. Ved afstemning ved navneprop indtegnes repræsentanternes stemmegivning i protokollen.

Bed hvert formiddagsmøtes begyndelse oplæst den fungerende sekretærs protokollen for den foregaaende dag, og dens godkjendelse sættes under afstemning. Protokollen for møtets sidste dag refereres til godkjendelse senest en time efter forhandlingernes afslutning.

Forlagsstillerne eller indledere har ret til at benytte ubegrænset tid til indledningsforedrag, 10 minutter til første og 5 minutter til anden replik. Ingen av de øvrige repræsentanter har ret til at ha ordet mere end 3 gange i samme sak og henholdsvis 15, 10 og 5 minutter, medmindre møtet gir sit samtykke.

Repræsentanter, som forlanger ordet til foretningssorden, tilstaaes ikke mere end 1 minuts taletid.

Til dirigenter valgtes redaktørene Jøppesen og Buen og til sekretærer: Alb. Møestau, Sarpsborg, Balsnæs, Uttrondelagen, Randolf Arneisen og Kr. Drimestad fra Kristiania.

Møtet sluttede kl. 2¹/₄.

Skjærtorsdag eftermiddag.

Dirigent: Jøppesen.

Møtet aabnedes kl. 4¹/₂ med en kort, manende tale av dirigenten, redaktør Jøppesen, som bl. a. uttalte:

Naar vi ser paa den store dagsorden, repræsentanterne her skal behandle, vil man forstaa, at det gjælder for hver enkelt at uttrykke sin mening kort, koncist og tyndigt. Kun da vil det lykkes os fremdeles at gjøre arbeiderpartiets landsmøte til et mønster for de borgerlige kongresser.

Følgende 12 repræsentanter blev sat ind i valgkomiteen: Fru Frogner, Ole D. Lian, Angell-Olsen, Kalvaa, Karl Johannesen, Ole Hol-

men, Peter Rilsjen, redaktør Berg, Johs Dahl, fru Thomassen og parti-sekretæren, Magnus Rilsjen.

Valget var enstemmig.

Magnus Rilsjen meddelte, at fuldmagtskomiteen indstillet paa ubetinget godkjendelse av Stavangerrepræsentanten Malmins mandat, hvortil red. Holmboe bemærket, at Stavanger arbeiderparti hadde henført det noget uklare sporsmaal under landsstyret alene for at faa en autoritativ avgjørelse, og at partiet var helt enig i fuldmagtskomiteens indstilling.

Malmins mandat blev derefter enstemmig godkjendt.

Kalvaa (Trondhjem) spurte om grunden til, at den røde lane ikke var heist over huset. Er det uttrykk for en taktiskforandring eller hvad?

Ole Holmen (Hedemarken) lyste atter efter en ikke oplæst fuldmagt.

Magnus Rilsjen: Den er av en eller anden grund ikke kommet mig ihænde, men efter Holmens oplysning om, at fuldmagten er indsendt, bor den godkjendes, hvilket derefter enstemmig besluttedes.

Dirigentens forslag om at utsette beretninger og regnskap (dagsordenens punkt 5) til senere behandling, vedtoges, hvorefter man gik over til at drofte

partiets love.

Dirigenten refererte følgende forslag fra Smaalenes ams arbeiderparti til forandring av partilovens § 2:

“Den nuværende amsorganisation opløses. I stedet opprettes selvstændige organisationer i de enkelte kredse, som hver for sig har at forme sine love i overensstemmelse med Det norske

arbeiderpartis program og under hen-
synetagen til de særegne stedlige forhold.

Før imidlertid at ha et sam-
dingsorgan, som under visse omstæn-
digheder — f. eks. ved stortingsvalg og
under jaglige konflikter — kan være
nyttig og nødvendig, oprettes et fylkes-
raad, som skal bestaa av samtlige freds-
formænd.

Disse vælger sig imellem en for-
mand og en sekretær og træder mindst
en gang hvert aar — og ellers naar
det forlanges av mindst 2 fredsstyrer
— sammen til et møte, hvor fællesan-
liggender drøstes, og mulige forslag for
fredsstyrer eller representantstaver ut-
arbeides.

Økonomiske forpligtelser, som maatte
paahvile amtspartiet ved dets oplos-
ning, fordeles paa kredsene efter det
medlemsantal, som foreningerne hadde
ved sidste kvartalsoppgjør.

Det forutsettes at amtsstyret fun-
gerer til de nye fredsstyrer er valgte."

Dirigenten refererte endvidere
centralstyrets bemerkninger til forslaget:

"Smaalenenes amts arbei-
derpartis forslag om forandring
i lovene, saaledes at amtspartierne i den
nuværende form oppløses til fordel for
fredsorganisationer er et spørsmål, som
gjentagne gange har været oppe til be-
handling paa forskjellige amtspartiers
aarsmøter.

Centralstyret er imidlertid av den
opfatning, at det fremdeles er nødven-
digt for agitationens og organisationens
skuld i de distrikter, som endnu ligger
tilbage, at bibeholde amtspartierne, like-
som amtspartierne ogsaa vedrørende de
enkelte kommuners forhold og interesse
inden amtet og amtstingene har sin store
betydning. Da der indenfor de nuvæ-
rende amtspartier intet er til hinder
for at oprette det nødvendige organisa-

tionsmæssige samarbeide vedrørende
agitationen for stortingsvalget m. v. i
de enkelte kredse, antar man ikke, at det
før tiden er nødvendig lovmæssig at
foreta nogen ændring i den nuværende
organisationsform."

Moeskau (Smaalenene) begrun-
det amtspartiets forslag. Under den
gamle valgordning var amtsorganisa-
tion nødvendig, men ikke nu, med en-
keltmandskredse. Forslaget tilsigter en
forenkling av administrationen. I et-
hvertfald burde de distrikter, som omstet
det, faa tilladelse til at sloise amts-
organisationen.

Landsstyrets medlem Chr. Jo-
han sen forundret sig over, at et saa-
dant forslag kunde komme fra Smaa-
lenene. De sterke kredse skal hjelpe de
svake i organisationen.

Isach Overgaard (loge "Ver-
dandi", Narvik) fandt, at naturforhol-
dene i Nordlands amt forbyr amtsor-
ganisation. Der har man inden amtet
flere naturlige fællesdistrikter som Be-
steraalen, Salten o. lign. Foreslog or-
det "fredsorganisationer" indsat i lo-
venes punkt 2, andet led istedenfor "sam-
organisationer".

Motzfeldt anbefalte Smaa-
lensforslaget.

Braa: Erfaring viser, at am-
tets kredse som regel passer sammen
i en fælles organisation, Nordland maa-
ste undta. Det er en utidighet, at
Smaalenene med sine næsten hymæ-
sige forhold har optat dette litet so-
cialistiske forslag, hvorved de sterkere
bygder vil svigte sine forpligtelser til
at hjelpe socialismen frem i de vanske-
ligere kredse. 2 av Bustaruds kredse
vilde det være umuligt at vinde, hvis
der ikke ydedes hjælp fra de sterke. Øko-
nomisk fællesskap inden amtet er
tvintessensen i den nuværende ordning.

P. Karljen sluttet sig til Braa.

Karl Johannesen: Smaa-
lenene onsker landsmøtets avgjørelse for,
hvortidt man skal beholde amtsorgani-
sationen eller om man skal tillate de
avvigende former i enkelte amter. En
ensartet organisation maa vi dog
kræve overalt.

Broje Mikalsen (Busterud):
Amtsorganisation er middelalderst. Det
koster en uhyrlighet at sammenfalde
amtsstyret i Busterud, som dog har vir-
ket mindre end nogen av de eugere
fredsorganisationer i amtet. Jo flere
lokale centralsstyret utenfor det egentlige
landscentralsstyre, desto uheldigere.

Tranmæl: Gauldalens freds
bærer omtrent alle utgifter til amts-
partiet for Søndre Trondhjem, men har
dog uegøistligt uttalt sig enstemmig mot
amtsorganisationens oplosning, da det
ogjaa er en fordel for Gauldalen at
faa hjulpet frem socialismen i de øv-
rige fredsje. Agitationen vilde netop
bli kostbarere, hvis alene partiets cen-
tralsstyre og ikke de lokale amtsstyret
skulde planlægge arbeidet og formidle
et lokal utbytte av talere.

Overgaard talte paany for sit
ændringsforslag.

Jan Bohmer: Hvis de to ster-
kere fredsje skilte sig ut, vilde alle fredsje
tape, idet ledelsen ødelagdes. Det
er ikke hver fredsje, som kan jøde en
leder. Tal. tilbakeviste energist Broje
Mikalsens insinuation om de kostbare
styremøter i Busterud. Sandheten er
den motfatte, at styremedlemmerne paa
egen bekostning er møtt frem
til amtsstyremøterne. (Disse har bløt
kostet 14—18 kroner, ophystes der av
en anden taler fra Busterud).

Nicolai Hansen (Aker): Kon-
tingenten maa nu øste gaa gjennom 5
led, j. eks. i Aker, for den naar til

centralsstyret, der blir 7. far i hufet.
Vi maa ophæve amtsorganisationen og
"forenkle embedsverket".

Magnus Nilsjen: Erfaringen
taler for bibehold av amtsorganisation
av hensyn til brakmarken. Overgaard's
forslag er upaaakrøvet, da Nordland al-
lerede efter de nugjældende love kan
opnaa dispensation.

Ginar Li: Man kan ikke hylde
det patent-socialistiske standpunkt, at en-
hver organisatorisk kan indrette sig
efter behag, blot man hylder pro-
grammet.

Et av Broje Mikalsen fremjat
bænkforslag lød saaledes:

"Lovene forandres derhen, at der
stilles fri adgang til for de amtsorga-
nisationer, som maatte onste det, at op-
løse sig og overgaa til fredsorganisatio-
nen. Dog maa saadan oplosning ikke
finde sted for utgangen av indeværende
aar."

M. Balsnæs: Agitationen i
Fosen vilde bli nul, hvis amtsorgani-
sationen slojedes.

M. Juel Halvorjen, Skaar-
dal, A. A. Jensen og Buen
talte likeledes mot Smaalensforslaget,
Tollef Stensrud, skolebestyrer Fois,
Broje Mikalsen, Ajet og Møe-
skau for oplosning av amtspartiet.
Overgaard talte paany for sit æn-
dringsforslag.

Bed vøteringen forkastedes
Broje Mikalsens forslag med stor
majoritet, likejaa Overgaard's.
Smaalenes amtspartis oplos-
ningsforslag forkastedes mot 30 stem-
mer, hvorefter ogjaa et av P. Garjjo
stillet forslag: "Amtspartiet bibehol-
des, dog anbefaler landsmøtet hvert
amt at ordne sig med fredsorganisatio-
ner" med overvældende flertal blev for-
kastet.

Eget lokalstyre for Kristiania.

Fra Narviks socialistiske ungdomslag forelaa derefter følgende lovændringsforslag: "§ 2, punkt 5, strykes, saa Kristiania faar sit eget partistyre som de andre byer og amter."

Av landsstyret fremsattes følgende forslag: "Landsmøtet gir sin bemyndigelse for det kommende centralstyre til at dispensere fra bestemmelserne i § 2, punkt 3 og 5, samt § 3, punkt 1, forsaavidt partiavdelingerne i Kristiania beslutter at danne en samorganisation i lighed med de øvrige byer i landet."

Everre Krogh: Spørsmålet vedrører ikke bare Kristiania, partiavdelingerne utover ønsker i centralstyret at ha et landsstyre, der ikke er belempret med lokalopgaver for Kristiania. Særlig har de nordlige landsdele følt det uheldige i, at centralstyret ogsaa er partistyre for Kristiania.

Chr. H. Knudsen: Narvikforslaget burde ikke være fremjat. Kristiania maa dog her selv først høres; vi faar derfor vente, til Kristiania-afdelingerne har diskuteret saken tilende. Fra gammel tid har denne færdsordning bestaaet. Kristiania betaler 5 øre mere i kontingent pr. medlem end foreningerne utover. Saken er ikke løst ved, at Everre Krogh rejser op til Narvik og henter ned et forslag til landsmøtet.

Dvergaard: Knudsen ønsker at omgaa det springende punkt: at centralstyret ikke skal lægges beslag paa i utrængsmaal.

Sæbo, Li, Buen, Rund m. fl. talte mot Narvikforslaget, likesaa Jeppejen, der pointerte, at det her gjaldt en gammel færret for Kristiania, som der dog blev betalt for; Kristianiaforeningerne maa dog ha ret til at uttale sig.

Joh.s Dahl beklaget, at jagforeningerne i Kristiania viste saa liten politisk forståelse og ydet saa smaa kontingentofre. Denne anke avvistes bestemt av Andreas Juell, der hævdede at interessen var sterk, men at Dahl ikke kjendte jagforeningerne.

Kristensen, Clausen, Andreas Hansen, Karlsen, Bay, Dvergaard, Førre m. fl. talte for Narvikforslaget.

Magnus Nilssen: Det laater nok litt forskjellig. I Kristiania heter det: Centralstyret er helt optat av "provinjen" og alle pengene gaar dit, derfor maa vi ha eget lokalstyre — i Nordland heter det omvendt: Centralstyret er for optat av Kristiania. Spørsmålet er i virkeligheten dette: Hvordan skal vi faa vor partikaske i bedre stand?

Stemning foretoges kl. 7.15 med det utfald, at 84 stemte for Narvikforslaget, 120 for landsstyrets indstilling, der altsaa blev landsmøtets beslutning.

Buen meddelte, at Hamar arbeiderpartis formand ønsket opløst, at Gaandverkerforeningens styre hadde negtet den røde janes heisning. Stjærtorsdagsmøtet endte kl. 7½ aften.

Langfredag formiddag.

Dirigent: Jeppejen.

Møtet jattes kl. 9. Protokollen fra foregaaende dags moter oplæstes og godkjendtes.

Derefter gif man over til dagsordenens punkt 5,

Beretning og regnskap.

Landsmøtet vedtok uten debat beretning og regnskap for 1906.

Under beretningen for 1907 paa-

talte Einar Vi, at ingenior Egede-Nisjen var valgt ind i kommunestyret i Kristiania uten vistnok paa det tidspunkt at være medlem av partiet. Dette var i saa fald et brudd paa uttrykkelig partibeslutning. En mand maa ikke i vort parti kunne vælges bare fordi han er sin pappas søn. Chr. E. Knudsen oplyste, at ingenior Egede-Nisjen var medlem av Kr.a arbeiderforsamling, da han valgtes ind i kommunestyret. Vi: Men han har ikke deltat aktivt i vor bevægelse, og den slags folk burde helst ikke vælges. Dirigenten: Vi maa da vite, at ingenior Egede-Nisjen har været fast medarbeider i "Social-Demokraten" længe før Vi blev det og har jaaledes været aktiv arbeider i vort parti. Einar Vi: Jeg regner ikke det for aktiv deltagelse i vor bevægelse, at en mand skriver gratis musik anmeldelser i vort blad for at faa fribilletter (munterhet). Dirigenten: Jeg haaber, at forsamlingen ikke vil gi sin tilslutning til en saa pøbelagtig udtalelse, som denne (bifald og irrop). Knudsen: Hr. Nisjen har ogsaa skrevet jagtekniske artikler i hovedorganet, ligesom han før kommunevalget redegjorde for sit politiske standpunkt og erklærte sin tilslutning til partiet. Buen: Landsmøtet kan ikke blande sig op i spørsmål av denne art. Opstillingen av kandidater vedkommer de stedlige partiavdelinger. Kalvaa og Overgaard paatalte, at en repræsentants optræden skulde bli betegnet som pøbelagtig. Dirigenten haabet at ingen vilde gi anledning til en saadan betegnelse. Førre: Uten at indlate mig paa dette kandidatspørsmål i Kristiania vil jeg si, at vort parti ofte er altfor villigt til at vælge nye folk ind i vigtige stillinger, straks de melder sig.

Efter en del bemærkninger av

Føjs, Sæbo og Kalvaa avsluttedes denne debat.

Beretning og regnskap for 1907 godkjendtes.

Beretningen for 1908 gav anledning til en del debat.

Overgaard pekte paa, at mens partiets indtægt utgjorde over 10,000 kroner er kun 1800 kroner anvendt til agitation. Til repræsentation var benyttet det betydelige beløb av 400 kroner. Rothaupt kritiserede centralstyret, fordi det ikke hadde agiteret mer ved forlikelseskommissærvalget i Kristiania. Centralstyret var altid forjent ute med sin agitation ved valgene. Knudsen oplyste, at styret var blitt enig om ikke at sætte et større valgparat igang ved forlikelseskommissærvalget end steet, fordi det vilde koste for meget. Sverre Krogh: Centralstyret burde anvende midlerne til agitation bedre end hittil. Det hadde i en viss grad vansjøttet agitationen i Nordland, endstjønt man gjerne mottok partifontingenter derfra. Magnus Nilsjen oplyste, at centralstyret hadde sin oppmerksomhet henvendt paa agitationen i Nordland. Men der kom svært lite fontingent fra Nordland og vi sik overveie om vi ikke kunde anvende endel av midlerne her syd fra deroppe. Der var ogsaa engang paa tale at foreta en agitationsturné deroppe, men efter konferanse med partiavdelingen, som ikke fandt forholdene gunstige, blev den indstillet. Forøvrigt kom sakerne og henvendelserne ofte saa sent ind til centralstyret, at det vanskeliggjorde arbeidet. I anledning Overgaards bemerkninger oplyste sekretæren, at de 400 kr. var benyttet til reisutgifter for partiets repræsentation ved den danske og svenske partikonferens, ved den skandinaviske konferanse i Gøteborg og

ved kvindekongressen i Stockholm. Egede-Nissen tok avstand fra Kroghs bebreidelser mot centralstyret. Der hadde ikke været gjort saa lite for agitationen i Nordland. Desuten hadde man fire stortingsmænd deroppe, som kunde arbeide. Kalvaa gav oplysninger om sin agitation i Nordland. Karlgren sluttet sig til Egede-Nissen. Amundsen: Det er uberettiget at bestyde os for at vi i Narvik indsender kontingenten for sent. Vi betaler vor kontingent, men jaar intet igjen. Hvis det ikke blir bedre, maa vi snart si tak for laget (munterhet). Førre: For 2 aar siden tilbød Berdandiordenen partiet 500 kroner som bidrag til agitation for socialismen og avholdsjaken, men ordenen har ikke saar svar paa tilbudet engang. Andr. Hanssen: Der maa drives en kraftigere agitation blandt kvinderne end hittil. Vi: Hr. Krogh og Clausen har jo reist i Nordland paa agitation saa de har jo ikke manglet agitation deroppe. Hr. Krogh agiterte endog paa et mote med et foredrag om "Hjærlichkeit i teori og praksis" (for munterhet). Krogh: Vi bør huske, at dette mote holdtes for at skaffe indtægter til Tromsø musikkforening (ny munterhet). Men det der gjaldt under agitationen i Nordland, var at reise ut til fiskeværne, mens de laa i fiskeværene. Der var det lettest at faa dem i tale. Magnus Nilsen oplyste Amundsen om, at han ikke hadde bebreidet Narvik for at være for sent ute med kontingenten. Det var en misforstaaelse. Til Førre kunde tal. meddele, at den 26. mars 1907 blev der sendt svar til Berdandiordenen. Forovrigt besvarte tal. en række forespørsler vedrørende agitationen. Werenskjold: Jeg har erfaring for at den politiske torst ikke

er saa stor i Nordland. Mens jeg var i Narvik, vilde ikke organisationerne gjøre noget for at faa moter island. Fru Thnæs trodde, at der av mændene var drevet den agitation, som kunde drives av dem blandt kvinderne. Det var vel kvinderne selv, som burde gjøre mer. Dog hadde de nu ikke gjort saa litet. Amundsen (til Werenskjold): Istedetfor at betale 25 kroner for at faa et foredrag, har vi overlatt Werenskjold lokale, og han hadde saar entréen. Clausen fremholdt, at det her ikke var saa meget tale om kritikk av centralstyret som en henstilling til det at gjøre mer for agitationen i Nordland. Ruud (fra Drøbak) anbefalte at "Social-Demokraten" hver fredag skulde komme ut med et valgnummer, som man kunde rekvirere i et stort antal til spredning. Puntervold haabet ikke, at der laa nogen realitet i Amundsens uttalelse om at Narvik vilde stille lag. Men misnoien deroppe var begrundet. Dog hadde det ikke været mulig at finde plads for mere til agitation paa budgettet, saa meget mere som agitationen i Nordland saaldt meget kostbar.

Narve kritiserede at forskjellige partiavdelinger ikke hadde betalt sin kontingent eller hadde saar eftergitt denne. Likejaa fatte han fingeren paa den uoverensstemmelse, som der var mellem opgaverne over medlemsantallet fra Bergens arbeiderparti. Der var indbetalt kontingent for et mindre medlemsantal end der ellers blev oppgitt. Magnus Nilsen svarte, at han hadde maattet holde sig til de opgaver, som forelaa. Men det var høist beklageligt, at partiavdelingerne benyttet forskjellige opgaver — gjorde medlemsantallet stort og lite efter som det kunde passe bedst for utgifterne. Amundsen

oplyste, at nogen egentlig estergivelse av kontingent ikke hadde fundet sted. Centralstyret hadde bevilget enkelte avdelinger kontingenten som bidrag til valgagitationen.

Stortingsfraktionens beretning

forelaa derefter.

Nasjen mente, at det hadde været heldig, om vore partifæller i stortinget hadde stemt mot den begrensede kvindestemmeret, som virket uheldig for demokratiet og var uretfærdig mot kvinderne. Enten almindelig stemmeret for kvinder eller ingen.

Dahl spurte, om der av fraktionen vilde fremkomme positivt forslag i militærspørsmålet eller om der av vort medlem i militærkomiteen vil bli foreslaa radikale nedsettelse av militærutgifterne. Dittil var der ikke gjort tilstrækkelig til opnaelse herav.

Clasjen: Jeg tror ogsaa, at vor storting fraktion i dette spørsmål har slaaet ind paa en feil vei, idet den har valgt foreslaa noget lavere beløp til militærvæsenet, istedetfor at stemme mot det hele militærbudget. Enten burde vi bevilge mest mulig til forsvarsvæsenet, saa det kunde due til noget, eller vi maatte totalt odelægge det.

Petter Nilssen kunde ikke foreslaa Egede-Nissens stilling til den nye hærordning. Denne stude jo være en forbedring av forsvaret og indeholdt ting, som kunde føre til betænkelige konsekvenser.

Egede-Nissen forklarte sin stilling til de berorte spørsmål. Den maatte, hvorpaa budgetterne blev foreslaaet stortinget gjorde det vanskelig at saa indrette sig som man vilde. Det hele militærbudget kunde man ikke stemme mot, uten ved at reise sig ved hver eneste liten post, og det vilde jo ta sig

besynderlig ut. Forøvrigt hadde tal. lagt an paa, naar han ikke fik sit principale standpunkt frem, at opnaa besparelser. Og tal. hadde under utarbeidelse et forslag, som vil medføre en nedsettelse av militærutgifterne med ca. 20—25 pct. Likejaa vil der snart foreligge fra fraktionen et helt nyt forslag om ophævelse av det militære retsvæsen, og endelig skal der bli fremmat en utredning av vort principielle standpunkt i militærspørsmålet. Med hensyn til hærordningsspørsmålet, saa hadde militærkomiteen bundet mandat til at lave en hærordning inden det nuværende budgets ramme. Og forøvrig hadde tal. anset det for at være sin nærmeste pligt at spare ind nogle millioner til nyttige formaal. Han var ikke for "reformer" i militærvæsenet. Og de "reformer" tal. hadde foreslaaet var heller ikke betragtet som et gode av militæristerne.

Kalvaa angrep storting fraktionen for at den ikke hadde gjort noget for at saa forandret vor tildbestaatning. Der var ikke fremmat noget forslag til nedsettelse av toldsatserne eller til at saa det hele toldsystem forandret. Og dette ventet arbeiderne paa. Likejaa maatte det skarpt paatales, at fraktionen ikke har motsat sig vedtagelsen av den nye reaktionære handelslov. Den tok al ret fra smaafolket og gav den til overklassen. For kunde en hvilken som helst husmandsgut bli handelsmand, men nu kræver loven enten eksamen eller tre aars ovelsestid ved handelen, for han kan saa handelsborgerkap. Overklassen blir nu eneraadende her og kan drive jnyteriet og utplyndringen som den vil. Endelig maatte tal. kritijere at vore stortingsmænd ikke hadde stemt mot de høiere pensioner i stortinget og ikke gjort noget for at saa op de lavere

penjioner. Dette maatte skarpt jor-
dommes.

Buen oplyste, at fraktionen hadde flere gange foreslaaet toldnedsættelser, likesom det var dens arbeide det skyldtes at jukkertolden blev nedsat. At foreslaa forandringer i eller omlægning av det hele toldsystem var derimot en saa vidtloftig sak, at det ikke kunde gjøres i blinde. Det gjælder ogsaa at forelægge sakerne saa klart utredet, at man kan ha haab om at saa dem gjennem. Derfor hadde fraktionen ogsaa fremjat forslag om nedsættelse av en kommission, som skal ta hele vort toldsystem under revision og fremlægge nyt forslag. Hr. Kalvaas anke er jaaledes for dette punkts vedkommende aldeles ubeføiet. Der er av fraktionen gjort, hvad der kunde gjøres.

Johs Dahl var opmerksom paa vort forslag i toldspørsmålet, men han vilde spørge, om ikke toldbestatningsspørsmålet stod i saa nær forbindelse med de nye stattelove, at det maatte tages op under et. Den nye stattelov var en saadan uhyrlighet, at den ikke maatte vedtages, for vor utredning i toldspørsmålet forelaa. Og det bør fraktionen sørge for.

Chr. S. Knudsen oplyste til den sidste taler, at fraktionen hadde hat møte den 16. mars til behandling av statteloven. Da vi ikke har magt til at forhindre propositionens behandling, er vi blit enige om at fremsætte de nødvendige forslag til forbedringer i loven, særlig vil vi foreslaa en sterkere progressivitet i bestatningen, saa den blir mere retfærdig. Vor mand i komiteen vil være opmerksom herpaa. Med hensyn til handelsloven, saa har fraktionen fra første stund været opmerksom paa dens mangler. Der fremkom jo ogsaa forslag om at henlægge loven;

men vi foretrak at fremsætte vore forslag til endringer. Og det lykkedes at saa gennemført lovbestemmelser, som imotekom de kooperative forretninger. Indskrænkningen av russishandelen blev ogsaa tilbakevist. Det skal forøvrig ikke kunne sies, at vi ikke har gjort, hvad vi har kunnet, i handelsloven.

Om vor stilling til penjionerne kan oplyses, at vi altid har stemt for de store penjioners nedsættelse, likesom vi har arbeidet for at saa de smaa op. Det sidste har ogsaa i betydelig grad lykkedes os.

Dlausjen angrep fraktionens stilling til kongens løn. Derved at den kun foreslog nedsættelse av lønnen og ikke negtelse av denne kunde folk saa det indtryk, at vi anerkjendte kongedømmet.

Kalvaas fastholdt sin kritikk. Han tilføiet, at heller ikke i militærspørsmålet hadde fraktionen gjort, hvad den kunde. Om kongens løn vilde han si, at har vi kostet fragta paa kongen og fra Danmark, faar vi ogsaa unde ham mat. —

Buen uttalte, at hadde man læst debatten om handelsloven, vilde man ha set, at vor ordfører endog paadrog sig irettesættelse, fordi han altfor ivrig befkæmpet den. Vi krævet ogsaa mest mulig frihandelsvarer. Men lovens vedtagelse kunde vi ikke hindre og vi maatte noie os med at saa det næst bedste. Hvad kongens løn angaar, saa nyter det ikke at saa den nedsat eller negtet. Men naar vi allikevel foreslaar nedsættelse, saa er det en demonstration, som skal vise, at mellem os og kongedømmet gives intet forlik. Hr. Dlausjen talte om, at vi hadde tat jeil vei. Ja, det var hr. Dlausjen, som for et aar siden sa, at al parlamentarisme var humbug. Altsaa er hele vort valgarbeide det og-

jaa. Jeg hønner derfor ikke, hvilke veie han vil, at vi skal jaa ind paa.

Bøhmer anket over, at der ikke var gjort noget for at forandre lakse-loven, som tok sikkeretten fra jmaafolket. Braa burde ha tat initiativet her.

Sverre Krogh: Vor stortingsfraktion har visjelig kjempet som lover, naar det gjaldt de mindre ting; men hvad der var det vigtigste at benytte stortinget som en talerhol for vor sak til hele folket, det hadde den ikke gjort. Den burde ijfor heller ikke ha stillet sig jaa, at regjeringen kunde indkasjere dens 10 stemmer for sig. Der var forovrig et punkt i lovgivningen, som vore stortingsmænd burde være opmerkjonne paa, nemlig at sørge for, at der blev aapnet adgang til for jisterne i jisteværene at ekspropriere grund til opførelse av forjamlingshuse og handelslokaler. Tal. bemerket tilslut, at man ikke burde angripe Clausjen for at ha stjilet mening om parlamentarismen.

Flere talere mente, at naar det ikke stod paa andet end at stortingsmændene skulde reise sig for at stemme mot en ting, kunde de ogsaa reise sig nogle gange for at stemme mot militærbudgettet.

Knudsen oplyste til Krogh, at sosialisterne tok skarpt og bestemt avstand fra regjeringsdannelsen ijfor. — Med henjyn til avstemningerne i stortinget var der ikke anledning til at indrette sin stemmegivning jaaledes som mange syntes at ønske det. Angaaende lakseloven, jaa har fraktionen optat til drøjtelse forslag om forandringer i denne.

Braa: En socialdemokrats første pligt er ikke at gjøre sig latterlig. Det vilde vi gjøre, hvis vi skulde staa og kjerne op og ned for hver enkelt sak under voteringerne. Hvad Kalvaa ja

om handelsloven var i flere henjender uholdbart. Tal. var enig i, at ikke enhver uten videre skal ha lov til at drive handel. De, som vil handle, skal kunne skrive og regne. En lignende bestemmelse burde ogsaa være indtat i jagtforeningsloven — den, som skal være kassjerer, skal kunne regne og skrive. — Med henjyn til lakseloven jaavel som til jagtloven hadde tal. litt skruxler. Men tiden hadde ikke tillatt ham endnu at ta sak paa disse saker.

Sæbo erklærte, at han herefter vilde gjøre alt, hvad han kunde, for at stemme mot alle bevilgninger til militærvæsenet.

Kalvaa: Vi skal ikke gjøre os latterlige, sier Braa. Men naar Braa taler i stortinget, staa der altid "tatter" i parentes i referatet.

Jensen fra Tonsberg vilde som den, der hadde særlig kjendskap til handelsloven, gi fraktionen sin julde anerkjendelse for dens stilling til denne. Handelsmændene har i mange, mange aar kjempet for at jaa en ny lov. Men nu da de har faat den, er de store handelsmænd meget misjornoiet med den — hvad der ikke tyder paa, at den har gaaet jmaafolk særlig imot.

Førre fandt det ikke riktig, at fraktionen under jmansdebatten hadde fremjat forslag om statsmonopol paa brændevinshandelen.

Clausjen mente, at det ikke var noget at si paa, at han nu hadde en anden opjatning av parlamentarismen end da han var tyve aar. Tal. var ikke nu nogen motstander av parlamentarismen. Men den antiparlamentariske bevægelse var fremkommen ved, at socialdemokraterne i tinget hadde jvigjet sin pligt.

Maguus Nilsjen bemerket til Dahl, at det var godt mulig, at so-

cialdemokraterne kom til at stemme mot behandlingen av Statteloven. Ellers glædet tal. sig over, at antiparlamentarikerne er bliit parlamentariske. Det viser, at vi har hat ret ogjaa paa dette punkt. Men antiparlamentarismen stikker dyper end som av Clausen paa staat. Til Forre oplyste tal., at fraktionen ikke hadde fremjat noget forslag til statsmonopol paa brændevin. Anken over, at vi ikke har benyttet tinget som "talerstol" for vor sak, var ogsaa ubesjoiet. Hele finansdebatten, som varte i flere dage, kom til at dreie sig bare om vore principper. Statsministeren læste op vort program for at imotegaa det — og naar vi har drevet det saavidt, maa det vel sies, at talerstolen har været godt benyttet. Med hensyn til militærspørsmålet har vi ogsaa formaaet at gjøre os saavidt gjældende, at vore motstandere ikke længer inviterer os til debat om det. Ti det er de allerede kommet ilde jra.

Skolebestyrer Fosjs: Fraktionen har gjort et godt arbeide. Men det er uheldig, at den har været med paa at sætte et stille mellem folkstolen og middelstolen.

Rnudsen: Det er sludder Fosjs farer med. Vi har netop søkt at faa en organisk forbindelse mellem disse stoler ved at bygge middelstolen paa avsluttet folkstole. Om vøteringerne i stortinget vil jeg atter si, at man ikke der har nogen særskilt forretningsorden for socialdemokrater.

Rothaupt fandt, at fraktionen hadde indtat en uriktig stilling til kongedømmet.

Under beretningen fra stortingens fraktionen for 1908 paatalte Kalva, at fraktionen hadde mulig gjort regjeringdannelsen ifjor. Man angrep Bowzow, men de var selv skyld

i, at han jat der, han jat. Fraktionen hadde heller ikke gjort hvad den kunde for en retfærdig avgjørelse av postbudenes lønsjak, bare bankobudene ikke postbudene fik lønspaalæg — tal. var dog ikke sikker paa det sidste.

Rnudsen oplyste, at det netop var socialdemokraterne, som hadde bevirket, at alle postbud fik rimelige lønspaalæg. Tal. præsjerte atter, at fraktionen hadde negtet den nuværende regjering sin støtte ved dens dannelse.

Petter Rilsjen uttalte, at kritik kunde være god, naar den var saglig. Men i Kalvaas sterke kritikk laa der ingenjombhelst realitet. Og gud troste os alle, hvis vi skulde bli stortingsmænd og kritisert paa den maate, som man her har gjort. For at man ikke skal tro, at vi har været misjornviet med vor stortingensfraktion, saa vil jeg si, at vi er den overordentlig taknemmelig for dens særdeles dygtige og vopførende arbeide i nationalforsamlingen (bifald). Deres forslag og indlæg læses med stor interesse av de brede lag utøver landet, hvor man derigjennem mer og mer indser, at socialismen er baade en daglig og en fremtidig nødvendighet. Vi stoler paa vore mænd, vi vet, at de gjør sit bedste, at de leverer et intense og nyttig arbeide for vor sak (sterkt bifald).

Rnudsen redegjorde sluttelig i anledning Majens uttalelse om fraktionens stilling til kvindestemmerettens indførelse. Fraktionen hadde intet subsidiært standpunkt i denne sak, men fremsatte eget forslag. Da det imidlertid viste sig, at almindelig stemmeret for kvinder ikke vilde gaa igjenem, besluttet fraktionen ester at ha saad opfordring dertil av partiets kvindeforeninger at stemme for den begrænsede

kvindestemmeret, saa man ialfsald kunde
saa noget igjennem.

Fru Thunæs oplyste, at kvinderne
tok sin del av ansvar for, hvad fra-
ktionen hadde gjort. Det vilde ha været
ukloft at motfætte sig, hvad der nu en-
gang bødes. En anden holdning vilde
man ikke forstaa. Og ved valget vilde
forhaabentlig kvinderne vise, at de ikke
gjør skam paa beslutningen og gjøre,
hvad de kan for at saa saken helt
gjennemført.

Alsen uttalte, at han efter disse
oplysninger ikke hadde noget at bemerke
til fraktionens optræden i denne sak.

Samtlige beretninger og regnskaper
blev derpaa godkjendte.

Langfredag eftermiddag.

Dirigent: A. Buen.

Forhandlingerne aapnedes med
avspingelsen av "Socialisternes marsj".

En i middagstiden fremkommen te-
legrafisk juldماغt fra en Verdanoiløge
i Aalefund var av juldماغtskomiteen
indstillet til ikke godkjendelse.

Kalvaa foreslog juldماغten god-
kjendt uten følger for fremtiden.

Forre oplyste, at vedf. var valgt
stjærtorsdag; juldماغten var iorden og
burde godkjendes. Magnus Nilsen
og Braa gjorde opmerksom paa de
konsekvenser, som godkjendelsen vilde be-
virke. — Karlgren hadde en fornem-
melse av, at dette mandat var søkt i en
bestemt anledning. Werenskjold og
Dvergaard protesterte herimot og
paapette, at landsmotet allerede hadde
godkjendt juldماغter, som var indle-
vert efter den av styret fastsatte tid.
Med 107 mot 93 stemmer blev juld-
ماغten ikke godkjendt.

Magnus Nilsen fandt det paa-
krævet, at landsmotet tok en fast be-

stemmelse om juldماغters indjendelse.
Han foreslog: "Landsmotet hævder, at
juldماغterne herefter maa indleveres 8
dage for landsmotet for at kunne god-
kjendes."

Dvergaard foreslog Magnus
Nilsens forslag ikke tat under behand-
ling paa dette landsmote. Efter en-
del bemerkninger av forskjellige talere
vedtoges Nilsens forslag med overvei-
ende flertal.

Derpaa fortjattes behandlingen av
de indkomne forslag til

forandringer i partiets love.

Den socialdemokratiske forening i
Kristiania foreslog i § 3 partikontingen-
ten forhøiet med 5 ore pr. kvartal og
medlem fra 1. juli 1910.

Centralsstyret med tilslutning av
landsstyret fandt ikke at kunne anbe-
fale forslaget, da det har vist sig, at
flere organisationer har sine vanskelig-
heter med at saa indbetalt i ret tid den
nu gjældende kontingent.

Einar Vi motiverte forslaget, idet
han henviste til de stadige ulemper ved
manglende regelmæssige midler til agi-
tation. Centralsstyrets og landsstyrets
ræsonnement er grundfalsk. Det er let-
tere at saa ind 2 kroner end 5 ore. —

Holmen fraraadet forslaget, som
vilde gjøre det vanskeligere at saa til-
slutning til partiet paa landsbygden.

— Sæbo: Kontingenterne kan bli for
mange og for store, ihær for fagforenin-
gerne, som har saa mange kasser at
falle yde til. — Magnusen trodde
ikke fagforeningerne hadde spesielt imot
denne kontingentforhøielse. Det var en
utbredt opfatning, at der betales for
litt til det politiske opplysningsarbeide.

— Karl Jensen: 3 fagforeningerne
er baade høire- og venstremænd med-
lemmer; fraraadet forslaget. — Mar-

tinius Jensen anbefalte forhoielsen; vi kan ikke utrette noget uten penge. — **B u e n:** Landsstyret er ogsaa enig i onskeligheten av en hoiere kontingent, men man frygter det vil bli endda vanskeligere at faa kontingenten ind, hvis den forhoies. — **K r. D r e m e s t a d** mindet Kristianiarepresentanterne om den store opgave de hadde fore, nemlig oprettelse av fredsorganisationer, det vilde koste adskillig. Personlig mente han der ofres for litet paa den politiske bevægelse. — **C h r. H. R u n d s j e n:** Fra Kristianiaforeningerne kunde man kanske faa indkontingenten, men værre blev det utover landet. — **P e d e r H o l m e n** foreslog paa vegne av Kjukanfos arbeiderforening kontingenten sat til 25 ore kvartalet for saavel kvinder som maend. Skal vi evne at utrette noget faar vi skaffe midler. — **S v e r r e J v e r s e n:** Arbeidet for samorganisation i Kristiania vil kanske komme i frampe, hvis kontingenten forhoies, dette bor derfor for tiden ikke ske. — **I** den videre debat talte **K y n s j v e e n**, **D i s t e r h o l t**, **W. K a r l s e n** m. fl. for Den socialdemokratiske forenings forslag, mens **R o t h a u p t**, **P. S o r e n s e n**, fru **F r o g n e r**, **M a r t i n s e n**, **A r a o e**, **N i l s H a n s e n** m. fl. advarte mot for tiden at vedta nogen forhoielse.

Holmens forslag forkastedes mot 11 ft. Ved votering med navneoprop forkastedes derefter Den soc.-dem. forenings forslag med stort flertal.

De representanter, som stemte mot socialdemokratiske forenings forslag, var:

K r. **J o r g e n s e n**, **A u g. C h r. R u n d**, **K a r l L u n d g r e n**, **P. A. J v e r s e n**, **C a r l F a l c h**, **H. H a n s e n**, **A n t o n G u l b r a n d s e n**, **P. G a r i s j o**, **K r i s t i a n H a n g e n**, **J o h a n C. S h l e**, **N i c. H a n s e n**, **A n d e r s J. H o r g e n**, **A n d r. H e r s t r o m**, **T h. B o r g e r i e n**, **J. B r o s e M i c h a e l s e n**, **A. A n d r e a s e n**, **M a-**

t h i a s M a r t i n s e n, **J o h. B o h m e r**, **J u n g a H o r g e n**, **A n t o n A r n e s e n**, **T o r g j e i H a g a j o r e**, **P e d e r B l y s t a d**, **H. B e r g**, **E v e n K e i e r s e n**, **T o l l e j S t e n s r u d**, **J v a r H v a m s t a d**, **O l e B e t t e r s e n**, **H a a k o n L a u t e n**, **O l a f R u n d b e r g e t**, **H e r m a n E n g e n**, **T h e o d o r A a j e t**, **K a r l A m u n d i e n**, **K r i s t i a n E n g e n**, **K r. K a a b e r g e t**, **T h. A n d e r s e n**, **K r. S i m e n s e n**, **D. H o l m e n**, **A r n t D. S j o l i e**, **K. A. J e n s e n**, **J o r g e n J o n s e n**, **C. H. B e r g**, **H e l m e r B i n d s e t h**, **O l e G. N a n j e s e n**, **O l e H a f n o r**, **M a t h i a s J o h a n s e n**, **H a r a l d D a l s r u d**, **C a r l J o h a n n e s e n**, **J o h a n B e t t e r s e n**, **A n d e r s D l o s s e n**, **J o h. S. O l s e n**, **C. A n d e r s e n**, **P e t t e r T h o r v i k**, **T h. T h o m a s s e n**, **N. S e v e r a a s**, **J u n g v. F o r r e**, **D. K. S u n d t**, **J o h a n N o r d v i k**, **W. B a l s n a s**, **S v e n d S k a a r d a h l**, **J o h. S. J v. O d e g a a r d**, **K o l e b e i t**, **J o s s**, **C o r n e l i u s E n g e**, **M a g n u s K a r l s o n**, **D. F r. B e r g m a n n**, **B e r g e t o n B e d e r s e n**, **O l a f J o h a n n e s e n**, **F r. W e r e n s t j o l d**, **P. L. A l n e s**, **L. D. S a e b o**, **J o h a n G u d m u n d s e n**, **C h r. S y s t a d**, **A. P. H e l l a n d**, **A n n a B e d e r s e n**, **D. K j o r l a n g**, **B. H e g g e m**, **H a n s P. A. R u n d**, **W. T h o r s t e n s e n**, **G. H. S v e n d s e n**, **H a n s A m u n d s e n**, **J a k o b K l o v s t a d**, **M a t h i l d e F r o g n e r**, **M a t h i s K r i s t i a n s e n**, **C. D a h l R i l s e n**, **A u g. O l s e n**, **S. K e n s t r o m**, **A. L i v e n**, **H. D. H o d d e**, **E l i s e N j o s**, **J o h. S. H a g l u n d**, **K r i s t i a n D. N e s s**, **A. K. B e t t e r s e n**, **K a r l J o h a n R u n d s e n**, **A n t o n A n d e r s e n**, **C h r. H. W o l n i c h**, **P e d e r S o r e n s e n**, **R u d o l f D a h l**, **P e t t e r R i l s e n**, **C a r l J e n s e n**, **J. K. S c h r e i n e r**, **L u d v. E n g e**, **J o h a n B e d e r s e n**, **C o r n. H o l m b o e**, **D. F o r s e t h**, **A n d e r s N e s s**, **D. K. O l s e n**, **A l f r e d L a r s e n**, **G. B r e v i g**, **L. K u n g s t a d**, **A. K a l v a a**, **O l a v S c h e s l o**, **G. M a a r e n**, **J. W i g g e n**, **H. A. G u l b r a n d s e n**, **A n t. J e n s e n**, **J o h a n S v e n d s j e y**, **E g e d e R i l s e n**, **A r n e O l a i s e n**, **H. F. A n d r e s e n**, **P e d e r K r o d s b y**, **P e t e r A n d e r s e n**, **M a r t i n J v e r s e n**, **K a r l S t o g s-**

berg, Joh.s Holther, M. Kristoffersen, Carl Iversen, Johan Holm, Olav Blomström, Fredrik Olsen, Haakon Jensen, Ernst Rothaupt, Marie Aasen, S. Tresfeng, Osvald Martinsen, J. Martinsen, A. Pedersen, E. Svendsen, M. Mikkelsen, A. Ottejen, Johan Andersen, Thor Wæraas, Anna Stenersen, K. A. Olsen, D. Stensrud, Georg Hansen, Joh.s Dahl, Petter Moe, Hjalmar Arnesen, Anna Gulbrandsen, L. E. Svendsen, Halvor Hansen, Petter Pedersen, Sigvart Andresen, John S. Wiik, Josefine Pedersen, Marie Kilsen, J. Karlsen, S. Sundberg, Joh. Kristiansen, Sigrid Thomassen, Beda Granqvist, Gerh. Gulbrandsen, Carl Johanneesen, Harald Hansen, Karoline Petterjen, Axel Johansen, Emil Nyhus, Martin Nygaard, Lauritz Olsen, Jakob Halvorsen, H. E. Engebretsen, J. Andresen, Alfred K. Andresen, J. Iversen, Sverre Joerens, Frithjof Hilton, Johan Nilsen, Andreas Juell, A. Christiansen, R. Arnesen, Aksel H. Johanneesen, Jens Lie, Anders Bye, Andreas Kristiansen, Carl Bonnevie, Kr. Drmestad, Harald Wettre, Thomine Mathisen, Karoline Nilsen, P. Karøe, M. Tobiasen, Johan Andersen, S. Thalberg, Johan Griksen, Gunstein Andersson, Eduard Retvedt, Knut Stedje, Karoline Kristiansen, Andreas Alnebakken, Mathilde Steen, Johan Bondeesen, Ole H. Tokrud, Ole D. Vian, Martin Trammæl, Angell Olsen, Torgeir Braa, P. Moe Johansen, A. Buen, P. K. Saltvig, Chr. Johansen, Kr. Høiem, Chr. H. Knudsen, Martha Tynes, Jonas Nygaard, A. Karlgren, Magnus Nilssen, P. Karlsen.

Følgende repræsentanter stemte for forholdelse:

Herman Olsen, Peder A. Holmen, Karl Mosjøfeldt, Ole Hauene, Olaf Nip,

Martin Haakenaasen, Andreas Fjoreland, Ivar Skellum, D. Rynsveen, Sverre Krogh, Njach Overgaard, Marinus Jensen, Aksel Jacobsen, H. Østerholt, Ant. Jonassen, Carl Dien, D. T. Aasen, Waldemar Carlsen, J. Fr. Ellingen, Aksel Magnusen, N. Ugelstad, Chr. Sørensen, Einar Vi, A. Bay, Olaf Amundsen, A. Sandström, Eugène Clausen.

De repræsentanter, som ikke deltog i voteringen, var fraværende.

I § 4, punkt 1, foreslog Narvik socialistiske ungdomslag saadan forandring, at landsmøtet skal holdes hvert aar istedetfor hvert tredje aar. Centralstyret og landsstyret fraraadede forslaget, som forkastedes mot 3 ft.

Et forslag til § 4, punkt 2, fra Uttrøndelagens arbeiderparti om forandring i repræsentationsretten til landsmøtet besluttedes efter nogle bemærkninger overensid et udvalg til forberedelse. Uvalget kom til at bestaa af Trammæl, D. K. Sundt, P. Karøe, E. Reierjen og fru Frogner.

Narvik socialistiske ungdomslags forslag:

“Utgifterne ved landsmøtet og repræsentanternes diæt og rejseutgifter betales af partikassen. Utgifterne utlignes pr. medlem og skal indbetales til partikassen inden utgangen av 1. kvartal i almanakaaret.” — blev tat tilbake.

Samme forening foreslog i § 4, punkt 7, at forandre fristen for forslagernes omsendelse til foreningerne fra 4 til 5 uker.

Landsstyret anbefalte dette forslag vedtat og foreslog desuten den forandring i samme paragraf, at forslag, som onskes behandlet paa landsmøtet, skal indsendes til centralstyret 10 uker istedetfor som for 2 maaneder for lands-

motets avholdelse. Dette vedtoges enstemmig.

I § 4, punkt 8, foreslog Den soc. dem. forening, Nr. a, at ordene "valg av partiets funktionærer" skulde utgaa. Av central- og landsstyret anbefaltes forslaget ikke, da dette maatte bli en tungvindt og upraktisk fremgangsmaate, likesom partimedlemmerne, som bør spredt utover vort vidstrakte land, ikke kan ha det nødvendige personkjendskap for benyttelsen av en saadan valgmaate.

Ginar Li: Vi arbeider for direkte valg, men praktiserer selv et indirekte valgsystem. En forandring vil skaffe partiets kontor mere arbeide, men det faar ikke hjelpe, hvis vi derved, som forslaget tilsigter, kan bidra til at skape større interesse blandt partiets medlemmer og ofte ansvarsfølelsen hos de enkelte foreninger. En ordfører valgt ved direkte valg vil staa mere som et samlet uttrykk for medlemmernes ønske end en, som vælges av landsmøtet. Flere steder i utlandet, saaledes i Danmark og Amerika vælges ordføreren direkte efter først foretagen nomination. — Juel: Dette er ingen reform og den lar sig heller ikke gjennomføre. Det vilde resultere i, at Kristiania vilde faa endnu større indflydelse end nu. Det blev jo der nominationen maatte foregaa. Dyrt blir det ogjaa. — Sverre Jørgensen: De praktiske vanskeligheter er ikke avgjørende, men reformen er ikke god allikevel. I uravstemninger viser det sig at bare fra 16 til ca. 40 pct. av medlemmerne deltar. — Ugelstad var enig i principet, men maatte allikevel stemme imot. Den ordning vi har nu anser jeg for heldig og betryggende. — Chr. H. Knudsen: Partiet kan ikke være uten administration fra landsstyret trækker ved landsmøtet og til

valget er foregaaet. — Li: Det gamle styre faar yngre til det nye trækker til. Forslaget forkastedes mot 7 stemmer. Derved bortfaldt ogjaa en av samme forening foreslaaet tilføielse til § 8.

Kristiania østre arbeiderjamfund foreslog i § 4 bestemt, at landsmøtene for fremtiden kun avholdes i Kristiania, og i § 5, at redaktører av partiets blade ikke samtidig kan være medlemmer av centralstyret. Forslagene forkastedes mot henholdsvis 19 og 14 stemmer.

I henhold til de faldne voteringer bortfaldt de forslag, som Narvik socialistiske ungdomslag hadde fremsat til forandring i §§ 5, 6 og 7 punkt 2.

Samme forening foreslog § 7 punkt 3 git følgende ordlyd: "Sekretæren maa ikke indeha andre lønede hverv."

Sverre R. og H. Arbeiderpartiet er nu jaa stort, at den, som skal ha ledelsen av de daglige forretninger, maa være helt optat med det. — Knudsen: Forslaget er upraktisk. I den tid sekretæren har været optat paa stortinget, har han ikke høvet nogen løn som sekretær, men selv lønnet den hjælp, som har været nødvendig paa kontoret. Forretningerne har ikke lidt, og centralstyret har fundet dette at være en fordelagtig ordning, for sekretæren har allikevel kunnet ha ledelsen av partiets affærer ogjaa i den tid. Forslagets vedtagelse vilde volde vanskeligheter og i sine konsekvenser kunne føre til, at vi ikke kunde oppstille som stortingskandidater de, som ellers kan anses bedst sikket. — Jørgen: Personspørsmålet maa her holdes utenfor, jeg stemmer for forslaget av prinsipielle grunde. Naar folk har dobbeltstillinger har de faa tet for at blande flere kasser om hinanden og derved vanskeliggjøres kontrollen. — Overgaard: Forutsetningen maa

være, at en mand i en slikt stilling lønnes saa han kan leve av det, men saa faar han ogsaa ofre sig for stillingen. I Narvik har kommunestyret negtet kommunens funktionærer at ha andet lønnet arbejde, og det er rigtig. — **Buen:** Skal de, som vælges til stortingsmænd, tilpligtes at være løsgjængere mellem sessionerne? Skal j. eks. Egede-Nissen tvinges til at ta avsted som postmester? — **Magnus Nilsen:** Min person kan vel holdes utenfor her. Men jeg synes lovene har fuldstændige bestemmelser. Hvad det praktiske angaar, kan man jo ved valget paa sekretær være opmærksom paa at vælge en, som man ikke risikerer at saa valgt til stortingsmand (munterhet). — **Stensrud:** Forkaster man dette, faar man tale sagte om partiets evne og vilje til at komme bort fra de saa meget klandrede dobbeltstillinger. Vi kan her komme ut paa et skraaplan. — **Werenfjeld:** Resultatet vil i sine konsekvenser bli grimagtig: Redaktøren, eks-peditøren, medarbeiderne og de andre, som er vore bedste folk, kan vi allsaa ikke opphille til stortingsmænd; vi blir nødt til at bruke middelmaadighetene til det. Det gjør vel ikke noget om sekretæren sælger nogle solvsteker, naar det ikke generer hans arbejde. — **Braa:** Der er intet princip i forslaget, hvis det ikke skal gjælde alle tillidsmænd. Forslaget er en chikane mot sekretæren. Var der adel i partiet skalde Magnus Nilsen ha tak for det arbejde han har gjort gratis for os, jeg vet det ikke er litet (stærkt bifald). — **Dr. Ormestad** betegnet forslaget som reaktionært. — **Sæbo** vilde sætte fingeren paa de mange merkelige forslag fra Narvik, de kommer ikke fra folk, som har autoritet i organisationen deroppe. — **Førre** fastholdt at det var et princip-

spørsmål, ikke personspørsmål. — **Rich. Hanjen:** I vore nabolande tar man ikke lønnen fra en av partiets mænd om han blir valgt til stortingsmand. Dette her er juaaligt. — **Overgaard** hadde ikke været med at behandle forslaget i Narvik, men var enig i det. Forslaget var fremst at god tro, ikke for at chikanere nogen. — **Rrog:** Et parti, som tæller 30,000 medlemmer og som i de næste 3 aar har utsigt til at fordoble sig, har bruk for en hel mand. Gjør nogle yderligere bemerkninger forsaettedes forslaget mot 30 st.

Tillidsmænds deltagelse i hoffester.

Den soc.-dem. forening i Kristiania foreslog tilsoiet § 9: "Ingen av partiets tillidsmænd maa delta i hoffester." — **Gnar Li:** Det kan sies, at dette ikke er et principspørsmål, men et taktisk spørsmål. For tiden er det antagelig heldigst at holde sig væk fra slike fester, men naar vi blir 40—50 i tallet, kan det kanskje bli ganske virksomingsfuld demonstration at gaa i hoffester og gi dem præg av vor tilstedeværelse. — **Werenfjeld:** Der skal være nogen av sosialisternes tingmænd, som har deltat i hoffester, men vi bør vist sende slike folk til tallet, som ikke gaar til slottet og drifler champagne. — **Salvorsen:** Enhver hoffest er en haan mot det slitende folk. — **Li** gif paa foranledning over til at forme forslaget som en uttalelse av landsmøtet, ikke som lov. — **Rothaupt** foreslog, at de tillidsmænd, som deltar i hoffester, bør utstotes av partiet. — **Sæbo** uttalte sig stærkt mot, at sosialistiske tingmænd gif i fest paa slottet. — **Woe-Johansen:** Det kan være til nytte for vælgerne, at adgan-

gen til festerne er fri, derved kan man se, hvem der er saa rakrygget, at de av fri vilje holder sig væk. — **Buen:** Det som er jagt i denne sag, er nok til at vise enhver, hvordan partiets opfatning er; nogen egentlig uttalelse behøves neppe. — **Dlaugen:** Vi bør saa vite, hvem av tillidsmændene det er, som har gaat paa hoffester. — **Føjs:** Sagen horer egentlig hjemme i de enkelte kredse. De saar holde vie med sine tingmænd. Den tillidsmand, som optræder uværdigt, saar man afstaffe. — **Egede-Nilsen:** Det burde være selvjagt, at ingen socialdemokrat deltar i høj- og statsfester, men der er delte meninger selv inden centralstyret. Det hævdes av enkelte, at det er en ret og pligt at gaa til slottet, og derfor er det onskeligt at saa en uttalelse av landsmøtet. — **Chr. S. Knudsen:** Kristiania formandskap blir hvert aar indbudt til slottet. Men naar man er med paa at flaa ned gagen for kongen, bør man heller ikke gaa til slottet og spise op maten for ham. Fraktionsgrupperne har neppe magt til at forhindre, at en repræsentant allikevel gaar paa slotts-fest, og derfor er det kanske uheldigt at vedta nogen uttalelse.

Rothaupt's forslag forkastedes mot 17 st. Vis forslag vedtoges mot 16 st.

Buen bemærket uten motsigelse fra noget hold, at der burde tages den reservasjon, at det ikke er brud paa princippet om partipressens repræsenteres ved hoffester. Vor presse maa nødvendigvis færdes i alle slags selskap, selv der hvor partiets folk ellers i regelen ikke horer hjemme.

Foredragsholderes

godtgjørelse.

Mekanikernes forening, Kr.a, foreslog indtat i lovene følgende bestemmelse:

“De, der reiser i partiets tjeneste, er berettiget til at erholde fri reise samt i diætgodtgjørelse og erstatning for tapt arbeidsfortjeneste 9 kroner pr. dag.

Ingen har ret til at erholde større honorar end det i loven bestemt.”

Magnus Nilsen bemærket, at en slik bestemmelse har faat i loven for, men den blev paa sidste landsmøte uttat, da man fandt det var et forhold, som burde ordnes av styret. Centralstyret har derefter fattet beslutning, som taleren refererte. — **Jonassen:** Det er klaget over, at der er krævet op til 25 kroner for et foredrag. Dette er et principspørmaal. De privates interesser bør ikke komme paa kant med foreningerne, vi maa ikke inden vor midte oprette en privilegeret klasse, derfor bør det ordnes ved uttrykkelig beslutning. De, som har kræfter og evner, bør ogsaa ofre sig noget for en intens agitation. — **Everé Jørgen:** Der bør være nogen bevægelighet. Endel agitatorer taper ikke arbeidsfortjeneste om de reiser, men ogsaa disse bør vel ha litt erstatning for saadant arbeide, hvorved de som regel saar sin søndag spole-ret. — **Magnus Nilsen:** Vi “almindelige” medlemmer saar aldrig nogen betaling. Hvis der var adgang til at honorere foredrag, vilde det være lettere at staffe foredragsholdere, en liten godtgjørelse opmuntrer. Vi maa ofte ikke bare spendere dagen, men ogsaa ofte delvis betale billetten av egne penge. Foredrag kræver baade evner og kræfter. De her omtalte hoie honorarer er bestemt ved privat avtale mellem vedkommende foredragsholdere og foreningen; partiet som saadant har ikke hat besatning med dette forhold, som ikke horer hjemme i lovene. — **N. Jul. Halvorsen:** Der er misnoie utover landet. Dr. Grifsen har f. eks. forlangt

25 kroner for et foredrag i Fetsund. — Sørensen: Ogsaa paa Vestlandet har vi været udsat for lignende. — Svendsen spurte, om det var saa, at Kortingets socialdemokratiske fraktion har besluttet at kræve 15 kroner for hvert foredrag? — Buen: Der foreligger intet om det, ialfald faar aldrig jeg noget og har heller ikke krævet noget. — Jonassen fastholdt, at forslaget bør lovfæstes. — Werenkjold: Jeg horer til de privilegerede, jeg har jaat op til 50 kroner for et foredrag, men da har vedkommende forening hat saa mange mennesker, at den har tjent hundredevis av kroner. 25 kroner har jeg ofte jaat. Som regel har jeg da ogsaa ved samme tilstelning læst 10 kroner og ageret floun. — Magnus Rilsjen: Det tar sig ikke ut, at foreningerne først træffer aftale med en mand om betalingen og saa bakesfer gnaaler om det paa landsmøtet. Det vil bare medføre, at folk blir vanskeligere at saa til at reise. — Braa: Jeg har været hjemme i 2 søndage i et aar, stadig paa farten og næsten aldrig jaat noget for det. Mens partiet var fattigt var der intet at si paa denne utbygning, men det er ærgerligt at vite, at man f. eks. skal være det ubetalte hovednummer paa en fest, mens selv foreningens egen musik og en elendig oplæser skal ha betaling. Her-efter blir jeg nødt til at ta betaling, for det tar paa helsen at farte slik. — Andreas Hansjen hadde saa mangan gang hntes synd paa sin familie, naar han blev kommanderet og tiggert ut i foredragsanliggender. Knudsen: Besømmelsen kan i hvert fald ikke omfatte private overenskomster. — Anton Jensen: Ved at lovfæste dette opnaar man det motfatte av hvad man vil. — Jonassen fastholdt, at beslutningen vilde virke heldig. Gil ef-

ter henstilling av Petter Torvik med paa at sætte 10 istedenfor 9 kroner i forslaget. — Eggedalsen avviste angrepene paa Eriksen og andre, som hadde forlangt betaling. Ingen som ikke har prøvet det vet, hvordan en socialistisk agitator føler sig, naar han søndag efter søndag skal forlate familien. Man faar aldrig tid til at være menneske. Barnet blir fremmed for sin egen far. Og saa skal man endda gjøre alt dette, tære paa helse og ødelægge sit familieliv, uten ringeste vederlag for det!

Efter henstilling fra dirigenten blev de to sidste linjer i forslaget frafalt.

Mekanikernes forenings ændrede forslag forkastedes mot 27 st.

Et av centralfstyret i mote den 16. oktober 1908 vedtat reglement for foredragsholderes reiseogdgtgjorelse gav derpaa landsmøtet enstemmig sin tilslutning.

Dette reglement blir at tilstille partiforeningerne.

Efterat et forslag om avholdelse av fest lordag aften var forfattet, hævedes motet kl. 8.20.

Lordag formiddag.

Dirigent: Buen.

Møtet fattes kl. 9, hvorpaa protokollen oplæstes og godkjendtes.

Kooperationen og socialdemokratiet.

Overrettsfakfører Carl Bonnevie blev derpaa git anledning til at holde et foredrag om kooperationen.

Foredraget blir i noget utvidet stiftelse utgit som brochure.

Man gif derpaa over til at behandle

valgprogrammet.

Indledningen til dette vedtoges uten debat.

Stemmeretten.

Ved post 1, almindelig stemmeret for kvinder i stat og kommune, fremholdt Kalvaa, at stemmeretsspørsmålet var for litet skarpt pointeret. Vi har jo ikke almindelig stemmeret for mænd, og da bør vi ikke bare opsette kvindestemmeretten. Vi burde opta paa valgprogrammet vort principielle program i stemmeretsspørsmålet. — Høimén sluttet sig til Kalvaa. — Petter Nilsjen uttalte, at det var en selvfølge, at vor partifraktion i stortinget vilde fremsette forslag om almindelig stemmeret for alle mænd og kvinder over 21 aar. Hvad her foreslaaes er bare et minimum av, hvad der skal gjennemføres. — Dirigenten uttalte sin tilslutning til denne opfatning. — Waldemar Carljen fremholdt nødvendigheten av, at der blev git utlændinge lettere adgang til at erhverve norsk statsborgerskabet. Bestemmelserne herom er nu saa udviklede og vanskelige, at det er uraad for en stor del arbeidere at saa stemmeret. — Knudsen kunde være enig i, at de her nævnte lovbestemmelser var altfor vanskelige, og vort parti vil ogsaa gjøre hvad det kan for at saa dem forbedret. Men utlændingerne burde ogsaa selv gjøre noget for at saa borgerskabet; de burde søke om naturalisation. — Li: Den nærmestliggende opgave er at saa kvindestemmeretten almindeliggjort. Vi kvinderne lider nu den største uret. — Kalvaa: Deri kan jeg være enig.

Men derfor kan vi godt sætte op den principielle programpost paa valgprogrammet. Jeg fremsetter forslag derom. I denne maatte ikke stikkes væf. — Knudsen oplyste, at fraktionen hadde fremset forslag for stortinget om en stemmeretsreform i overensstemmelse med vort principielle program, almindelig stemmeret for alle mænd og kvinder over 21 aar. Det skulde saaledes ikke kunne sies, at denne post blev stuttet væf. — Fru Pederjen anbefalte posten paa valgprogrammet som den var. Den er blit opfat i denne form efter kvindernes ønske. Kalvaas forslag vil kun bidrage til at forsinke kvindestemmeretten. — Høimén: Bli man staaende bare ved almindelig stemmeret for kvinder og beholder indtægtsbegrænsningen for mændenes kommunale stemmeret, etableres en ny uretjærdighet. — Dirigenten: Jeg skal oplyse den sidste taler om, at der ikke findes nogen indtægtsbegrænsning for mændenes kommunale stemmeret. Lovvedsaken er nu at stille alle paa like fot. — Sæbo uttalte ogsaa, at det nu i første række gjaldt at saa almindeliggjort kvindestemmeretten. — Fru Frøgner: Alle landets kvinder har sine egne rettet paa landsmøtet idag. Lar vi ikke posten staa som foreslaaet, vil vi gjøre os selv til skamme. Det er paa tide, at kvinderne kan komme til at arbeide sammen med mændene som deres jevnbyrdige kamerater. — Gulbrandjen vilde ikke, at det skulde se ut, som om vi var tilfredse. Det vilde ikke være nogen hindring for kvindestemmeretten, om vi opfat den principielle programpost paa valgprogrammet. — Bøhmer vilde i anledning bemerkningerne om utlændingers stemmeret henstille til centralstyret at utarbeide en kort og grei veiledning

om, hvorledes utlændinge skal bære sig ad for at erhverve borgerret. — Krogh hævdede, at jo mere man forlangte, jo større chance hadde man for at faa noget igjennem. — Magnus Nilssen anbefalte posten som den var opsat. Der hersker jo ingen uenighet om vort principielle standpunkt til denne sak. Med hensyn til Böhmers henstilling, saa kunde oplyses, at de bestemmelser han sigter til er i sig selv vanskelige og indviklede. Der er ikke andet at gjøre end at gaa til vedkommende myndigheter for at faa rede paa, hvorledes der skal gaaes frem for at faa borgerret. — Chr. Johansen trodde det vilde bli opfattet som et forløp paa at forluse kvindestemmeretten, om posten blev forandret. — Wiggen anbefalte Skalvaas forslag. — Fru Thøns erklærte, at denne post var mere nødvendig end nogenjinde. Mændene har jo paa en maate almindelig stemmeret, og det samme bør opnaaes for kvindernes vedkommende. Kvinderne vilde ved stortingsvalget iaar kun stemme paa mænd, som forpligtet sig til at arbeide for at gjøre kvindestemmeretten almindelig. — Rajen sluttede sig til Skalvaas forslag. — Werenfeld spurte Krogh, om ikke det var bedst at sætte den socialtistiske statsgjennemførelse i kommende tingperiode op paa valgprogrammet.

Ved votingen forkastedes Skalvaas forslag mot 64 st., hvorefter posten vedtoges enstemmig som indstillet.

Ved programmets post 2 foreslog Ole Hølvmen, at der skulde tilføies ordene: "Valg paa en fridag." — Landsstyret gif over til dette forslag. — M. Jensen vilde helst ha det fastslaaet, at valgdagen skulde være fridag.

Posten vedtoges med den av Hølvmen foreslaaede tilføielse enstemmig.

Skolejaken.

Post 3 var av styret indstillet til vedtagelse i følgende form:

"Folkeskolen utviklet til en fælles skole for alle samfundets barn. Saa vel minimums- som maksimumslæsetiden forholdt og landskolens bragt i hoide med byskolens og lærerstandens faar forbedret. Skolestyret vælges direkte av kommunens stemmeberettigede."

Skolebestyrer Fos's fremsatte følgende forslag:

"Folkeskolen utviklet til en fælles skole for alle samfundets barn, idet denne skole mindst skal staa paa hoide med den nuværende middelstole."

Landskolen bringes paa hoide med byskolen. En bedre lærerutdannelse, engelsk og tysk blir obligatoriske fag ved lærerskolerne og lærerstandens faar forbedres."

Adjunkt Schreiner var tilbels enig i Fos's forslag. Men en anden ting, som burde paapekes var ogsaa det, at undervisningen burde være fri i alle offentlige videregaaende skoler. Undervisningen er nu fri i folkeskolen og universitetet, men mellem disse ligger betalingskolerne som en noirral zone, som fattigfolk ikke faar adgang til. Enkelte kommuner har alt indført fri middelstole for en stor del av eleverne, men det burde ordnes saaledes, at alle forældre, som vilde ha en videre utdannelse for sine barn, burde ha ret til fri undervisning. Et stort savn var det ogsaa, at vi ingen speciel skoleminister hadde, men lot skolen være et underbruk av kirken. Tal. foreslog som ny del av post 3 efter dens første punktum: "Landskolens læsetid bragt i hoide med byskolens. Gratis undervis-

ning i middelskolen. Undervisningsvæsenet henlagt under et eget departement."

Redaktør Hanssen vilde, at man paa valgprogrammet skulde opta posten fra det principielle program om konfessionsløs skole.

Petter Nilsen var enig i Schreiners forslag, ti det pekte paa noget positivt. I smaabyerne er systemet med nogle fripladsje paa middelskolen en uting.

Braa vilde ikke, at man skulde betrakte middelskolen som monstret eller maalet for folkskolen. Den har fine stavanker middelskolen ogjaa. Foss' forslag om at bringe landskolen paa hoide med hyskolen er av praktiske grunde umulig. Tal. anjaa Schreiners forslag for at være det bedste. Dog trodde han ikke det var nødvendig at ta undervisningsministeren op paa valgprogrammet.

Angell Olsen foreslog, at forslagene skulde tilstilles et utvalg, som skulde avgi indstilling om postens lydsje.

Dette vedtoges enstemmig.

Til medlemmer av dette utvalg oppnævntes: Adjunkt Schreiner, stortingsmand Braa, urmaker Petter Nilsen, gaardbruker Skaardal og redaktionssekretær Tokerud.

Man gif videre paa programmet.

Posterne 4 og 5 vedtoges enstemmig.

Som tillag til post 5 foreslog Johs Dahl paa vegne av bestillingsmændenes socialdemokratiske forening følgende: "Gjennemførelse av en lov om ansættelse og avstedigelse av bestillingsmænd i stat og kommune." Tal. fremholdt, at dette var en saa stor og viktig sak, at den burde op paa valgprogrammet.

Snudjen maatte advare mot

vedtagelse av Dahls forslag. Det var av en saadan rækkevidde, at det burde utredes, før vi gjorde det til valgprogram. Det var et stort spørsmaal, om vi skulde faa nok en uavsettelig embedsstand her i landet.

Dahl oplyste, at saken allerede var utredet. Bestillingsmændene hadde sendt stortinget et forslag til lov i denne materie. Og man maatte erindre, at en stand paa ca. 7 a 8000 medlemmer var enstemmig i sit krav om en saadan lov.

Jeppejen fandt, at Dahl hadde ret i realiteten. Men det gif ikke an at opta bærkeforlag som forpligtende programposter. Under behandlingen av partiets love skjøret landsmøtet foregaende dag bestemmelsjerne om indlevering av forslag, og da gif det ikke an at fremsette bærkeforlag om helt nye program saker. Selv hadde taleren hat adskillig med saken at gjøre og hadde sympati for den, men der var tvil om, hvorvidt den var praktisk gjennomførlig.

Buen erklæret, at han hadde interesse for dette krav fra bestillingsmændene. Men det burde ikke optages paa valgprogrammet. Det var nok, at landsmøtet vedtok en uttalelse til støtte for saken. Som dirigent vilde han anbefale, at Dahl tok sit forslag tilbake og kom med forslag til uttalelse senere.

Dahl tok med denne forutsetning sit forslag tilbake.

8-timersdagen.

Ved post 6, som krever effektive botemidler mot arbeidsløsheten og 8 timers dag fastsat ved lov, opstod der en kort, livlig debat.

Holmen fra stamar vilde, hvis han fik støtte, foreslaa, at 8-timersdagen blev strøket av programmet, undtagen forjaavdi det gjaldt at faa den gjen-

nemført for statens arbeidere. De almindelige fagarbeidere hadde ved indgaaelse av sine overenskomster og ved andre leiligheter stillet sig slik til denne sak, at man skulde tro, de ikke brod sig om 8-timersdagen. Dal. nævnte endel eksempler herpaa, bl. a. fra Hamar.

Dirigenten svarte, at Holmens forslag var saa konservativt, at landsmøtet vilde vite at ta standpunkt til det. Konsekvensen av dets vedtagelse vilde ogjaa være, at vi maatte sløife 1. mai som demonstrationsdag.

Sæbø: Dette spørsmaal er nu mere aktuelt end nogeninde, saa det gaar ikke an at stryke kravet. Man sik erindre, at man er kommet saa langt, at socialkomiteens flertal indstiller paa optagelse av 8-timersbestemmelsen i fabrikktilsynsloven. Arbeidsgiverne og overklassen med deres kvinder i spidjen driver en energisk agitation mot bestemmelsen. Skal vi derfor sløife programforpligtelsen her, vil arbeiderne over det ganske land reise sig til indigneret protest.

Dirigenten: Jeg anser det for en skam at diskutere dette forslag, som vel heller ikke er alvorlig ment.

Karljen: Det er en uenestefelighet at komme med et saadant forslag.

Jonassen: Jeg vil si til Holmen, at om enkelte jag ikke er kommet saa langt med forførtelse av arbeidstiden, saa er dette dog et krav, som aldrig tapes av syne.

Sverre Zverjen opplyste, at fagorganisationerne stadig arbeidet for 8-timersdagen. Kravet blev tat op med al kraft ved alle passende anledninger. Og det er allerede lykkedes at saa det gjennomført i en rekke bedrifter. Under forhandlingerne med arbeidsgiverne har vi ogjaa stadig dette krav om ar-

beidstidens forførtelse opppe. Desuten har landssekretariatet utarbeidet en længere forestilling til stortinget i anledning av at saa 8-timersdagen lovfæstet i fabrikktilsynsloven. Der kan jaaledes ikke med rette bebreides fagorganisationen nogen undlatenhet i denne sak.

Rothaupt: Det er nærmest en skam at sende til landsmøtet en mand, som kan fremsette et saadant forslag.

Dirigenten: Naa, vi fjender alle Ole Holmen og vet, hvilken god og interesseret partifælle han er ogjaa naar det gjælder denne sak. Han har nok antyd det sit forslag for at minde os om, at kampen for 8-timersdagen ikke er blit ført med tilstrækkelig kraft.

Næjs: Det er nok saa, at det har gaat smaat med denne sak paa Hamar. Men jeg har ikke samme opfatning som Holmen i denne sak.

Holmen: Ja, dirigenten har truffet min tanke. Jeg mener, at fagorganisationen har været for slap i denne sak.

Kalvåa: Vi burde kræve 1. mai lovfæstet som fridag for at markere vor fjilling til 8-timersdagen.

H. Ruud vilde med henjyn til botemidler mot arbeidsløsheten, som posten ogjaa omhandler, uttale, at vi ikke burde kræve noget mindre, end at alle, som vil og kan arbejde, skal staffles arbejde. Det er det eneste mulige middel.

J. Zverjen ønsket, at det var nærmere paapekt, hvilke botemidler der sigtes til. Det burde ogjaa bringes paa det rene, om vi skal agitere for 8-timersdagen paa det grundlag, at man skal gjøre like meget paa 8 timer som paa 10 timer.

Holmen fremsette ikke noget forslag og posten vedtoges enstemmig som indstillet.

Post 7 vedtoges uten debat.

Militarismen.

Post 8 var av landsstyret foreslaat giit følgende lydelse:

“Oprettelse av internationale nøi-tralitet= og voldgiftsavtaler, militær-utgifternes nedsettelse med militærvæse-nets avskaffelse som maal.”

Med denne post jif C. Bonne-vie ordet for at motivere følgende for-slag til uttalelse av landsmøtet:

“Det norske arbeiderparti har sat sig som særlig oppgave at arbeide for overenskomster mellem de forskjellige landes arbeiderorganisationer gaende ut paa, at folkene negter deltagelse i krig, med mindre eget land har tilbudt voldgift.”

Bonnevie fremholdt, at for-slaget ikke var tænkt at stilles op som motsetning til partiets antimilitaristiske standpunkt. Men da vort parti-program paa ethvert punkt burde være positivt, hvilket gir større styrke, skulde forslaget opstilles som et praktist supplement til den vedtagne program-post i militærspørsmålet. Tal. vilde, at man skulde fortsætte det internatio-nale socialdemokratis arbeide i denne sak. Stuttgart-kongressen uttalte jo, at arbeiderorganisationerne og de social-demokratiske riksdagsmænd skulde op-byde alt for at hindre en krigs utbrud. Forslaget tok sigte paa at bygge videre paa denne linje. Bismok er fredsarbeidet organiseret, men det er ikke nok. Man maa ogsaa ha noget positivt at sætte op, naar chauvinismens bolger vil overstille et folk. Forslaget peker paa en utvei da til at undgaa krig. Det maa ikke opfattes jaa, at det gir ut-tryk for en opfatning av, at det er riktig at gaa i krig, hvis et voldgifts-forsøk mislykkes. Det jaar nu som for bli den enkeltes sak. Men foreløbig magter vi som parti ikke at

faa gjennomført mer. Arbeiderorgani-sationerne er visnok store og mægtige, men det vilde være at forregne sig at tro, at de simpelt hen kan forby med-lemmerne enhver deltagelse i krig. Desuten vil det virke bedre for nationalsjelen, om vi bygget fredsarbeidet paa internationale over-enskomster. Og socialdemokratiet er jaa sterkt, at det vil kunne fremtvinge en opinion for voldgift, hvis der skulde bli konflikt. I “Social-Demokraten” har en indsender fremholdt, at stille-merket heller skulde være, om det gjaldt angrepskrig. Men hertil er at bemerke, at det kan være meget vanske-lig at avgjøre, naar en krig er angreps-krig eller forsvarskrig. Det har været indvendt ogsaa, at det vilde være straf-bart at handle efter forslaget. Taleren hadde av denne grund konjereret om saken med en anjeet statsadvokat, som uttalte, at hvis det hadde staa til ham vilde tiltale ikke bli reist, da der her ap-pelleres til gode beveggrunde og byg-gedes paa internationale overenskomster. Tal. la dog den avgjørende vekt paa, at forslaget og arbeidet for denne sak var morallst berettiget. Tal. hadde konjereret med Branting i Stockholm om forslaget, og han hadde ogsaa uttalt sin sympati for det, endstjønt han næret sine tvil om dets praktistse gjennomforbarhet som al-mindelig international regel ogsaa uten-for Skandinaviem.

Talen blev mottat med meget bifald.

Klokken var nu et, og debatten om militærspørsmålet besluttedes forstjat i eftermiddagsmøtet.

Markus Thraanes minde.

For møtet havedes gaves ordet til Sverre Iversen, som oplyste, at de samvirkende sagsforeninger i Kristiania

har tagt initiativet til at reise Markus Thrane et minde i Folkets hus i Kristiania. Biskop hadde Thrane selv til sin familie ytret ønske om, at der ikke maatte bli reist noget offentlig mindesmerke for ham. Og hertil burde der jo tages hensyn. Dette opnaaedes ogsaa ved at reise arbeiderveteranens mindesmerke i Folkets hus, som ikke var nogen offentlig plads i likhet med andre pladse, hvor de offentlige mindesmerker reistes. Der var talt om, at Kristianiaarbeiderne burde gjøre dette. Men man var kommet til det, at alle landets arbeidere burde være med her. Derfor henvender det indbyderkollegium, som er dannet, sig til landsmøtet for at faa dets støtte. Det var idag 55 aar siden den stygge klassesdom faldt, hvorefter Markus Thrane domtes til 4 aars straffearbejde efter at ha utholdt 3 aars varetægtsarrest. La os derfor hædre hans mindre ved at støtte reisen av et monument for ham. Man har tænkt sig, at der vil trænges ca. 3000 kroner, som indbyderne vil samle ind blandt arbeiderne i landet. Hensigten er at faa bysten, man har tænkt sig en saadan, færdig til 30. april næste aar, da det er 20 aarsdagen siden Thranes død. Taleren fremsatte følgende forslag:

“Landsmøtet uttaler sin varmeste sympati for tanken om at reise et mindesmerke over Markus Thrane og anbefaler alle sag- og partifæller over hele landet at yde sin støtte til dette.”

Dirigenten anbefalte forslaget paa det bedste, hvorpaa det vedtoges mot tre stemmer. Disse tre stemte mot av den grund, at de ingen personkultus vilde ha.

Møtet hævedes kl. 1

Lørdag eftermiddag.

Dirigent: Jeppe sen.

Efterat møtet var sat til sædvanlig tid anmodet dirigenten de repræsentanter, som ønsket at forlate landsmøtet, for dette var slut, at melde av til sekretærene, naar de reiste samt opgi grunden hertil.

Man fortsatte

debatten om militarismen.

Tranmæl ophlyste, at i landsstyret hadde han og et medlem til ikke kunnet være med paa den redaktion av militærposten som flertallet hadde foreslået, hvorfor de vilde foreslaa opretholdt den gamle ordlyd. Det var aldeles unødvendig at foreta nogen forandring her. Desuten vilde en saadan forandring som foreslaat lede til at folk fik den opfatning, at partiet har forandret standpunkt. Og intet kunde være uheldigere end det. I vor absolute antimilitarisme gjorde vi intet avslag. Tal. foreslog at posten skulde lyde:

“Militarismens avskaffelse. Oprettelse av internationale neutralitets- og voldgiftsavtaler.”

Magnus Nilsen uttalte, at han ikke vilde indlate sig noget i idere paa Bonnevis forslag. Han var væsentlig enig med ham. Om forslaget vedtoges, maatte dog vort absolute standpunkt mot krig under enhver omstændighet opretholdes. Med hensyn til selve programposten var det Kristianfunds arbeiderparti, som hadde foreslaat en saadan ændring, som landsstyret nu anbefaler. Og partiet deroppe hadde set stillingen rigtig. Det maa nemlig være forutsetningen for militarismens avskaffelse at opprettelsen av voldgiftsdomstole følger med. I 1906 fik denne post en noget snau form

paa landsmotet. Vi hadde dengang folkevæbningen paa vort program; men efter forslag fra Bergen slojedes denne uten at posten fik nogen nærmere præcisert form for, hvad den skulde indeholde. Dette maatte da gjøres gjennem pressen. Og standpunktet var, at vi stridvis skulde søke at faa nedsat militærtungtøierne, med deres juldscendige avstøffelse som endeligt maal. Men forutsetningen var, at der ogsaa skulde søkes opprettet internationale voldgiftsavtaler. Og det er denne oppfatning, som vi mener indstillingen gir et korrekt og greit uttrykk for. Det har aldrig været meningen med den nye redaktion av posten, at den derved skulde kunne gi anledning til at indta mere moderate standpunkter. Vi brænder likefrem sterkt efter at faa avstøffet militarismen som minoriteten i landsstyret.

Jonaassen var enig med Tranmæl i, at vi bestemt maatte præcisere vor oppfatning, at militarismen skal avstøffes. Militarismen er som en boddel likeoverfor arbeiderne, hvis undertrykkelse og utbytning i jærlig grad muliggjøres gjennem den. Men selvfølgelig er vi ogsaa enig i opprettelsen av voldgiftstraktater.

Li støttet Tranmæl. Den nye redaktion av paragrafen vil netop gi uttrykk for den moderation, som vi horte heller ikke Magnus Nilsen vilde være med paa. Bonnevis forslag var uheldigt. Vi maatte sætte krigen ut av betragtning og beskjæmpe militarismen uten hensyn til den. I forslaget ligger ogsaa en erkjendelse av, at hvis voldgift mislykkes, skal krigen være tilladt.

Dahl fandt det uheldig at forandre en programpost, som hadde bestaaet sin prøve ved valgene saa godt som denne. Forandrer vi den, vil det

se ut som om vi var kommet til den oppfatning, at vi var gaat for vidt. Tal. var enig i den tanke, som Bonnevis fremholdt, at man skulde faa en ensartet opptræden av arbeiderne i de andre lande, men det maatte ikke ske paa befostring av principperne. Det greie standpunkt vi har indtat i dette spørsmaal har skaffet os mange tilhengere utover landet. Nu erfarer vi, at posten ikke lenger er saaledes formet som tillidsmændene ønsker det. Men vi kan ikke indrette vore prinsipper efter tillidsmændene, tillidsmændene faar rette sig efter os. I anledning Bonnevis forslag vilde tal. si, at der ogsaa var andre maater at forhindre krig paa end ved det middel, han peger paa. Det kan like saa godt oppnaaes ved stansning av post, telegraf og jernbaner og ved streiker. Ved at arbeiderne har det i sin haand at kunne stanse det hele samfundsmaskineri, har de ogsaa magten til at kunne hindre en krig. Ut fra den oppfatning, at det kan ske og at den tanke bør utredes, fremjatte tal. følgende forslag:

“Landsmotet henstiller til centralstyret at søke utvirket overenskomster mellem arbeiderorganisationerne i de tre skandinaviske lande om jælles opptræden paa grundlag av total arbeidsnedleggelse, saafremt tvistigheter mellem nogen av disse lande ikke ordnes ved voldgift, men søkes løst ved væbnet magt.”

Kalvaa: Det standpunkt som Egede-Nissen har i militærkomiteen, nemlig at prutte ned nogle kroner her og der, var et hestehandlerstandpunkt. Hvor blir der av de hundrede tusener som paa den maate spares? Jo de kastes i gap, som er værre end militærgapet. Det var beklagelig, at stortingsmændene hadde fulgt denne taktik.

Dirigenten erklarte, at der i realiteten ingen forskjel var mellem landsstyrets og Tranmæls forslag. Kun i formen var der en ubetydelig avvigelse. —

Schreiner: Nei, forskjellen er ganske betydelig. Indstillingen er et tilbakeskridt og vil svække os, ikke mindst internationalt. Det er ikke vi, som skal foreslaa den skridtvise nedsettelse av militærutgiftene. Det er bare noget vore motstandere tvinger os til å gjøre. Tænk om den nye forening til utryddelse av rotterne ja i sine love, at dens formaal var litt efter litt eller skridtvís at utrydde rotterne med hel utryddelse som endeligt maalt! (Munterhet.) Nei rotterne selv besørger tempoet, saaledes ogsaa vore rotter. Bonnevies forslag har en bijmak av noget ulovligt og mange vil nok la sig stramme fra det av frygt for at komme paa kant med loven. Det vil desuten bli vanskelig at saa foreningerne til at respektere forslaget, om det blev vedtat, og gjorde de ikke det, vilde vort parti være alvorlig kompromitteret. Spørsmaal av den art burde vel helst tas op til forhandling mellem de forskjellige landes stortingsmænd.

Karl sen oplyste, at i Skien hadde partifællerne altid været mot denne "gradvís" nedsettelse av militærutgiftene. — Stensrud sluttet sig til Li.

Dlausens fandt, at indstillingen traf i moderat retning. Bonnevies forslag fraviker det princip, at arbeiderklassen aldrig vil delta i krig. Programposten, som den har været hittil, bør opretholdes. Det er den, som har skaffet os de klare linjer i det norske socialdemokratiske politikk. Taleren søkte at paavise, at militarismen i grunden var det eneste middel til arbeiderklassens

utbytning og undertrykkelse, som overklassen hadde.

Better Nilsen: Det er blitt sagt, at beslutningen i 1906 kun var uttrykk for en flyktig stemning; men det viste sig snart, at den ikke var det. Ved valgene var denne post den mest omstridte og den som skaffet os mest tilslutning. Derfor skal vi ikke fikle med posten nu. I Danmark foreslaar partifællerne direkte avrustning og de henviser til os, som dem der staar paa samme standpunkt. Vedtar vi derimot posten saaledes som landsstyret foreslaar den nu, vil vi ikke komme til at indta noget andet standpunkt end det danske radikale venstre.

Rnudsen: Vort forslag er flankeret, fordi det er "moderat". Men det er ikke saa. Det er likejaa antimilitaristisk som Tranmæls. Men vort forslag er mere overensstemmende med den taktik, som fraktionen med almindelig tilslutning har besluttet i stortinget. Og vi kan ikke saa utført noget positivt, hvis vi ikke optar arbeidet for international voldgift parallelt med avrustningsarbeidet. Ved beslutningen i 1906 stødde i grunden ikke andet end at folkevæbningen blev strøket; ellers blev den som før. Centralstyret gav saa en forklaring av, hvorledes posten var at forstå, og hertil sluttet fraktionen sig. Dlausens uttalelse om, at kun militarismen muliggjorde utbytningsstyret, var noget sludder. Vi har lande som f. eks. Kina, hvor man ikke har hatt nogen egentlig militarisme, men utbytning har der allikevel været. Bonnevies forslag er stridende mot norsk lov, mot grundloven. Stortingsmændene kunde rejseret riksret ved at handle efter det. Nu, det spillet en mindre rolle, vi kunde godt la os domme, men til hvad nytte? Forslaget er ikke posi-

tivt; ti det sier intet om, hvad der skal ske, naar voldgiften ikke kommer istand eller fører til noget. Og dette "derefter" var vel det hovedsagelige. Hvorledes vilde det gaa, om man opfordret til negtelse av at delta i krig, men intet magtmiddel hadde til at fremtvinge negtelsen? Det vilde nærmest bli fiaske. I anledning av en uttalelse av Dahl ophyste tal., at der var tat skridt til forhandlinger om fælles optræden av de skandinaviske stortingsmænd i sine respektive nationalsamlinger betræffende militær- og traktat-spørsmål m. v. Under den skandinaviske kongres afholdtes en konferanse derom mellem de tilstedeværende danske, svenske og norske stortingsmænd. Og dette samarbeide vil bli fortsat. Desuten hadde sekretøren i den interparlamentariske fredsgruppe sendt stortingsfraktionen en henstilling om at opta et effektivt fredsarbeide i stortinget. Saa der arbeides med saken. Tal. anbefalte styrets forslag.

Egede-Nilsen var enig med Nilsen og Knudsen deri, at indstillingen stemte med den taktik, tal. og de andre partifæller i stortinget hadde befulgt. Men det var omstændighetene, som hadde tvunget dem til at vælge denne taktik. Naaste vil vi nu bli tvungne til at indta en mere radikal holdning, hvad tal. gjerne vilde, og der var derfor ingen grund til at forandre posten. Beslutningen i 1906 var et voldsomt omslag i partiets politikk i dette spørsmål. Om et forslag som Bonneviés vedtoges i alle lande, vilde ogsaa det faa stor betydning. Magthaverne vilde betænke sig paa en krig, naar de ikke kunde stole paa folket. En krig vilde ogsaa vanskelig kunne utbryte, naar sindene var blitt kjølnet ved voldgiftsforsoj. Tal. vilde stemme for

et forslag, som han visste vilde fremkomme, om at ta Bonneviés forslag op paa den skandinaviske arbeiderkongres. Angaaende talerens stilling i militærkomiteen vilde han spørge, om ikke det var godt, at der spartes penge paa militærvæsenet. I 1904 indspartes efter talerens forslag 1 million paa vaabenovelsene, hvorav 100,000 kroner gif til de arbeidsløse. Og var det ikke godt, at ungdommen sik være hjemme og arbeide istedetfor at gaa paa moerne og trampe. Tal. kunde godt stemme mot alle poster paa militærbudgettet, men der burde ogsaa søkes opnaaet besparelser. Forresten var det vel sidste gang, at partiet faar en mand i militærkomiteen; de herrer der er allerede forarvet over, at vi kan kiffe dem i papirerne.

Følgende forslag fremsattes:

"I det landsmøtet uttaler sin tilslutning til den tanke, som ligger til grund for hr. Bonneviés forslag, besluttet at centralstyret opfatter spørsmålet til behandling paa den skandinaviske arbeiderkongres i Gøteborg 1911."

Forlagsstillerne var: Torgeir Braa, A. Buen, Ole D. Lian, Magnus Nilsen, Sverre Iversen.

Bonnevie uttalte, at spørsmålet om militærnegtelse aldrig kunde bli aktuelt i den nærmeste fremtid. Talerens forslag hadde til hensigt at avverge krigen, selv om det ikke ophavde militarismen. Der spørges om, hvad der skal gjøres, om voldgiften ikke fører til noget. Men vi skal kræve bindinge voldgift. Desuten henvises til, at forslaget er ulovlig. Ja, Torgny Lagmand optraadte ogsaa ulovlig, og vore svenske partifæller i 1905 optraadte vel ogsaa nærmest "ulovlig";

men det er den slags ulovlighed, som efterverdenen priser.

Woe=Z o h a n j e n: Bistnok kan det sies, at Bonneviens forslag rammer krigen, men det gjør en betænkelig honor for militarismen. Med hensyn til programposten, saa maa ikke den forandres. Ellers vil de borgerlige blade si, at vi har boiet av for deres angrep. En saadan falliterklæring vil vi ikke ha. En forandring av posten vil desuten stude os i agitationen. Det maa ikke kunne sies om vore ledere, at de har været nødt til at slaa sig selv paa munden. Om stortingsmændene nodes for at stemme for nedsettelse av de enkelte poster, saa skal dog ikke de subsideære standpunkter sættes op paa programmet.

L i a n uttalte, at det rigtigste for tiden vilde være at sende Bonneviens forslag til den skandinaviske kongres. Der kunde intet gjøres med det for de forskjellige landes arbeidere hadde saad droftet det. I sig selv pekter forslaget ogsaa paa noget positivt. Det kan ikke negtes, at arbeiderorganisationerne har vokset op til en mægtig fredsgaranti. Om 250,000 jenske, 100,000 danske og 50,000 norske arbeidere indgik en overenskomst om ikke at delta i nogen krig, vilde magthaverne ikke ha saa let for at saa en saadan istand.

Magnus N i l s j e n slog atter fast, at vort praktiske arbejde i stortinget var i overensstemmelse med hvad landsstyret her foreslog. Og Egede-Nissen har ikke der git os indtryk av at indta et radikalere standpunkt end de andre. Disse har tvertimot latt Egede-Nissen lede taktiken i dette spørmaal. Det er derfor noksaa forunderligt, at han nu optræder mot indstillingen. Efter at ha paavist hvilken stilling det danske og jenske socialdemokrati indtok til mili-

tarismen fremholdt taleren, at hvad det har bevirket, at vi hittil har hat held med denne post, det var, at vi hadde funnet knytte praktisk arbejde til den.

R. H a n j e n vilde ikke være med paa noget tilbakeskridt. Det er vel ikke meningen, at vi skal begynde at arbejde for folkevæbningen igjen eller for skolestyrtningen.

B r a a syntes, at debatten hadde tat en forbauende retning. Taleren kjendte ikke sig selv igjen. Det er jo aldeles grepet ut av lusten, at vi vil indta et moderatere standpunkt. Det var forbauende at høre Egede-Nissen, som i 8 aar har arbeidet i overensstemmelse med vor nye redaktion av posten og nu pludselig kommer og erklærer sig mot den.

B u e n: Hvis indstillingen hadde hat til hensigt at ændre vor stilling til militærspørmaalet, saa vilde jeg ha reist bust. Men det var ikke tilfældet. Jeg har været med paa den nye redaktion ikke mindst av hensyn til vort medlem i militærkomiteen, som hittil har hat en vanstelig stilling. Det glædet taleren, at Egede-Nissen nu vilde optræde mere radikal.

S æ b o: Jeg vil stemme for Trammøls forslag; det nye er et tilbakeskridt. Jeg vil ikke mer være med paa et eneste øre til militærvæsenet.

D a h l, som hadde foreslaat følgende lydelse av posten: "Oprettelse av internationale neutralitets- og voldgifts-avtaler og militarismens avstæffelse," tok dette forslag tilbake.

W e r e n s k j ø l d: Tænk om alle organiserede arbeidere var militærnegtere? Da skulde det vise sig, at ogsaa det var "praktisk" politisk. — Har de socialdemokratiske stortingsmænd bevilget penge til skolestyrtningen?

Dirigenten: Hr. Weren skjöld

har ikke løb at være saa uvidende om, hvad der foregaar i Stortinget, at han kan stille et saadant spørsmaal.

Engelbrethsen hlytes, at det ikke var rigtig at opretholde en fejl, hvis man hadde fundet, at paragrafen var uheldig formet.

Efter et par yderligere bemærkninger gik man til votering.

Landsstyrets forslag til punkt 8 paa valgprogrammet forfæstedes mot 31 stemmer. Derefter vedtoges Traanøls forslag enstemmig.

Bonnevies forslag forfæstedes mot 10 stemmer.

Ved voteringen over Torgeir Braas med fleres forslag blev dette delt, saaledes at der først voteredes over første del (der uttaler sin tilslutning til tanken i Bonnevies forslag), som forfæstedes mot 10 st.; anden del av forslaget, over sendelse til den skandinaviske kongres, vedtoges med stor majoritet.

Da hls andet forslag vedtoges med stor majoritet.

svenske folk ikke hadde nogen som helst tanke i den retning. De norske partifæller kunde derfor trostigt avvise de krav paa forholdsregler, som fra visse hold stilles her mot et land, som ingen ond hensigt har. Og naar Sverige overvandt sig selv i 1905 og ikke aapnet fiendtligheter, saa skal sikkert arbeiderklassen være kommet saa langt, at den i 1915 blir en endda større fredsgaranti end nu. Tal. sluttet med at frembære en hjertelig tak for samværet og de bedste ønsker for landsmotets fortsatte arbeide.

Dirigenten (Zeppejen) bad hr. Lindblad ta med sig tilbake til arbeiderne i Sverige en hjertelig tak og solidariske hilsener fra arbeiderpartiets 20. landsmote.

Forsamlingen istemte et tre gange tre gange tre hurra for det svenske broderparti og under begeistrede ovationer forlot Lindblad motet.

Skolestolen.

Man gik tilbake til den utfatte post 3 paa valgprogrammet.

Fra den nedsatte komite forelaa følgende forslag:

“Folkeskolen utviklet til en fælles folkeskole for alle samfundets barn. Frie ungdoms-, sag- og middelstoler, bygget paa øverste folkeskoleklasse. Væretiden forhøies og landskolens bringes i høide med byskolens. Vedring av lærerstandens faar. Skolestyret vælges direkte av kommunens stemmeberettigede. Skolevæsenet henlægges under eget departement.”

Efterat Braa hadde redegjort for komiteens præmissjer til forslaget, uttalte Andreas Hansen, at kravet om, at stolen skulde være konfessionsløs ogjaa skulde sættes op paa valgprogram-

Den svenske gjæst tar avsked med landsmotet.

Den svenske gjæst, riksdagsmand A. E. Lindblad, maatte nu forlate landsmotet.

Han fik ordet til en kort tændende tale, hvori han uttalte sin glæde over at ha faat overvære landsmotet, som viste hvor høit de norske arbeidere var kommet baade aandelig og materielt. Efter at ha omtalt vort partis og det svenske partis stilling til militærspørsmålet, uttalte han, at da han hadde hørt, at enkelte kredse her i landet næret frygt for broderlandet, at det skulde ville oversalde Norge, naar fredstraktaten løper ut, saa vilde han avgi den erklæring, at det store flertal av det

met overensstemmende med hvad vi havedet i vort principielle program.

Garfjo trodde, at utviklingen av ungdomsskolerne var av større betydning end utviklingen av middelskolen. Tal. var mot Hansens forslag, da det vilde stramme folket, om socialdemokratiet opptok religionsløse skoler paa programmet.

Marinius Jensen vilde, at partiet burde ta sig mere av de vanskjottedede barn, der nu settes ut uten at faa nogen stikkelig oppdragelse.

P. Nilsjen: Spørsmålet om konfessionsløse skoler er endnu svævende. Og da det desuten staar i sterkt forbindelse med de kirkelige stridigheter burde ikke partiet opta det aktivt nu. Foreløbig gjaldt det at faa skolen væk fra kirkens herredomme. Det av Jensen berørte spørsmål er kommunal affære.

Meyer vilde stemme for Hansens forslag.

Ugelstad foreslog, at det i komiteens indstilling angaaende skolestyret skulde hete: "Skolestyret vælges av foreldre, som har barn paa kommunale skoler." De foreldre, som har barn paa privatskolerne, burde ikke ha indflydelse paa skolestyret.

Næjs (Hamar) vilde ha religionsundervisning i skolen av hensyn til barnenes moralske oppdragelse.

I debatten deltok forøvrigt Moe, Johansen, Overgaard, Suell, Nic. Hansen, J. Iversen m. fl.

Komiteens forslag vedtoges uforandret.

De øvrige forslag forkastedes med stort flertal.

Landsmøtet tok nu en pause fra kl. 7 til 8.

Aftenmøtet lørdag.

Dirigent: Jepsen.

Jordspørsmålet.

Kl. 8 holdt Gunstein Andersson foredrag om jordspørsmålet. Foredraget vil senere utkomme som brochure.

Tal. konkluderte med fremsettelse av et længere forslag til program og uttalelse i jordspørsmålet. Dette forslag tillike med en del andre forslag besluttedes overført en komite til behandling.

Til medlemmer av denne komite valgtes Gunstein Andersson, Ivar Hvamstad, D. Holmen, Joh. Bondejen, Braa, Svein Skaar-dal, Ole H. Tøkerud, Stensrud (Bratsberg) og Dahl Nilsen.

Møtet sluttet kl. 10 med avlyngelsen av Socialisternes marsj.

Paaskedags formiddag.

Dirigent: Buen.

Moeskau oplæste de to foregaaende møters protokoll, som vedtoges uten debat.

Bestillingsmændene.

Johs. Dahl fremsatte følgende forslag, som han motiverte i et længere indlæg:

"Det norske arbeiderpartis 20. landsmøte uttaler sin tilslutning til bestillingsmændenes krav paa, at en mere betryggende ordning med hensyn til bestillingsmænds ansættelse og avstedigelse i stat og kommune søkes gjennomført ved lov."

Overgaard paapekte embedskontoristernes elendige faar og mente, at disse mænd maatte medtages. Forøvrigt forstod han resolutionen som en henstilling til stortingsfraksjonen.

Engebretsen: Hr. Dahl maa ta alle kommunale arbejdere med i sin resolution.

Hr. S. Knudsen: Vi kan ikke være med paa en yderligere klassificering av befolkningen. Bestillingsmændene vil ha en særstilling, om de end ikke som embedsmændene vil være uavjættelige uten lov og dom. Det kunde ogsaa indrømmes, hvis de stod sammen med arbejderne i deres organisationer. Her behandler vi almene samfundsspørsmål og saken bør avvises. Han fremførte følgende forslag:

“Det fra bestillingsmændenes socialdemokratiske forening i Kristiania foresent fremkomne forslag tages ikke under behandling av det nu samlede landsmøte.”

Dahl oplyste, at 6000 jagorganiserte bestillingsmænd staar bak det i hans resolution nævnte krav. Naar de kræver fastere vilkaar bør ikke samfundet motsætte sig det, da kravet er i dets interesse. Man kan si, at de kan gaa organisationens vei og streike, men kan dette undgaaes ved at loven gir dem retfærdighet, er det desto bedre. Der ives ofte aandstyranni mot stats og kommunale funktionærer. Middestanden staar for tur til at tilegne sig socialismen. Det er første gang bestillingsmændene er repræsenteret paa landsmøtet. Næste gang er her flere. Repliserte til Knudsen. Det er taktisk klokt at vedta forslaget.

Mejer gav Knudsen sin fulde tilslutning. Fra bestillingsmændene kommer krav, som bærer præg av den rene egoisme. Solidariteten fra de offentlige funktionærer ser vi lite til, men vi saar henstillinger fra dem nu paa grund av vor voksende indflydelse.

Schreiner kunde ikke opfatte Knudsens tale anderledes end som

angrep paa den socialistiske stat. Staten som arbeidsgiver skal vel ikke behandle sine folk like daarlig som den private? Vi staar foran en masseovergang fra bestillingsmændenes tide til socialismen. Der maa selvfølgelig tages like hensyn til de kommunale arbejdere.

Foss anbefalte ogsaa forslaget.

Engebretsen var mot, at landsmøtet skulde ta stilling til dette krav, da det princip, som laa til grund for Dahls forslag omfatter flere end bare bestillingsmænd. Saken burde ha været behandlet paa organisationsmæssig maate, før den blev optat paa landsmøtet.

Knudsen: Bestillingsmændene vil aldrig mangle retslig beskyttelse, saalænge socialdemokrater sitter i tinget og i kommunestyrene. Men sætte dem op paa piedestal, vil vi ikke. Taleren imotegif baade Dahl og Schreiner. Vi skal ikke atter indføre stenderstyremet. Andre landes bestillingsmænd kræver ret til at staa i arbeiderorganisationerne og tar generalstreik for arbeidernes sak. Bore vil vistnok ikke gjøre det, saalænge de endog holder sig utenfor den faglige landsorganisation for at spare kontingenten.

Telefonarbeider Halvorsen var mot Dahls forslag og hævdede, at man ikke maatte frastribe sig al streikeret. — Dette forslag fra hr. Dahl er inkonsekvent sammenlignet med Dahls forslag om total arbeidsnedleggelse.

Dahl protesterte herimot.

Knudsens forslag om ikke behandling vedtoges med stor majoritet.

Valg.

Det besluttedes derpaa at gaa til valg paa tillidmænd.

Valgkomiteens formand refererte

komiteens indstilling: Dr. Nilsen, formand, Chr. S. Knudsen, næstformand, C. Zeppesen, redaktør, Magnus Nilsen, sekretær, og fru Thynæs, D. D. Lian, Richard Hanjen og P. Aarøe til styremedlemmer. Som varamand foresloges: Fkt. Thoresen, Arnesen, A. Juell, Johs. Dahl og A. Jonassen. Til landsstyret foresloges: A. Buen, Alb. Møstau, M. Tranmøl, Angell Olsen, Torgeir Braa, Joh. Gjøstein, Petter Nilsen, P. R. Saltvik, Høiem og Peder Sørensen. Til revisorer blev foreslaat Joh. Regnell og P. A. Pettersen (D. T. Næjen og Sr. Torres varamænd), til repræsentant for arbejdnernes aktietrykkeri N. Ugelstad (Joh. Sørstrud varamand) og til medlemmer av det internationale socialistiske byraa Magnus Nilsen og Einar Li.

Karlgreen ønsket ombytte av formand og næstformand.

Josfs foreslog D. G. Gjøsteen til næstformand, men efter uttalelser av Sæbo, Rothaupt m. fl. tok han sit forslag tilbage.

Formanden og næstformanden gjenvalgte med afklamation.

Magnus Karlsson foreslog, at valget av redaktør utstod indtil valgprogrammet var færdigbehandlet.

Kalvaa hadde i valgkomiteen stemt paa Zeppesen, men vilde nu si sin mening, hvorpaa han dvælte ved, at redaktøren ikke hadde været loyal i avholdsjaken og paatakte en artikkel i forbindelse med kong Edwards besøk i Kristiania.

Zeppesen hadde aldrig tænkt sig, at han kunde redigere bladet saa kalvaa blev fornøiet. Han var mot forbud, men var for, at en komite burde utrede det spørsmål. Hvis forbud vedtoges maatte han gaa av som redaktør og ned-

lægge alle tillidshverv i partiet og gaa ut av dette.

Meyer: Efter disse oplysninger maa programmet først færdigbehandles.

Utfættelse av redaktørvalget vedtoges.

Til partisekretær valgtes Magnus Nilsen enstemmig.

Til centralstyremedlem foreslog Johs. Dahl fru Aslaksrud istedet for fru Thynæs, videre foresloges Sr. Ormestad, Randsolf Arnesen, Dahl, Gjøsteen og Sverre Jørgensen m. fl.

Rothaupt var mot Gjøsteens valg. Hadde han været tilstede paa landsmøtet var vi ikke blitt færdig til pinje. Denne uttalelse blev imotegaat av Bay, der dog ikke vilde stemme paa Gjøsteen.

Josfs forstod ikke, hvorfor en mand skulde holdes systematisk ute fra alle tillidshverv.

Zeppesen nedla protest mot denne uttalelse. Sr. Gjøsteen var medlem av formandskapet og av Skolestyret og var vor kandidat i den tredie bedste stortingskreds i Kristiania. Naar ikke hr. Gjøsteen er tilstede paa dette landsmøte skyldes det ham selv.

Ugelstad oplyste, at Gjøsteen var valgt fra Sr.a arbeiderfamjund, trods han ikke ønsket valg. Og han hadde estierpaa ikke mottat det.

Einar Li uttalte, at man burde je hørt fra den indvending, der øfte gjordes mot hr. Gjøsteen, at han var "venstremanden" inden partiet. Taleren kjendte ikke forholdene inden partiet, da det paatodes, at Gjøsteen vaklet mellem dette og demokratiet. Men med de nu foretagne valg mente han, det var bedst — med al honor for hr. Gjøsteen — ikke at vælge ham ind i centralstyret. Dette maa sammenfattes slik, at der blir et godt samarbeide, og et saadant trodde

Han ikke paa, naar styret skulde bestaa av d'hr. Knudsen, Zeppesen og Gjøsteen, enten det var den sidste eller de andres Skyld.

Ehr. H. Knudsen tok kraftig avstand fra Vi's uttalelser.

Valget hadde følgende utfald: Medlemmer av centralstyret blev Ole D. Lian med 214 stemmer, fru Martha Thnæs 208 st., Richard Hanjen 200 st. og B. Arøe 164 st.

Under valgkomiteens optælling av stemmerne paa varamænd til centralstyret behandledes dagsordenens post 7 valgprogrammets punkt 10.

Avholdsposten.

Trammæl foreslog istedetfor det nuværende punkt 10 paa valgprogrammet:

“Indstrækning av driftetrafiken med total fjernelse som endelig maal.” Det er uværdigt for socialdemokratiet at ta hensyn til en enkelt mands erklæring.

Andreas Hanjen anbefalte forslaget.

Zeppesen: Landsmotets repræsentanter maa være kommet saa langt, at de tar jaglige — og ikke personlige — hensyn. Taleren kunde saaledes ikke erkjende, at der laa noget paatryk i hans erklæring. Han kunde gi jafsen for sig selv sin tilslutning; men opjat paa valgprogrammet blev den en samfundsprogrampost, som skulde fremmes gjennem lovgivningsmagten og det var han imot.

Dverggaard omtalte det jalg av ol, som foregaar kassevis og hvorved lovbestemmelserne søktes omgaat. Erklæringen om at gaa ut av partiet var uført.

Balsnes fandt ogsaa denne uheldig og anbefalte Trammæls forslag.

Wolnicf talte derimot mot for-

slaget, der indeholdt talemaater, som vi ikke kunde gaa til vælgerne med. Han paatalte de avholdsmoter, som var avholdt under landsmotet. Zeppesens erklæring var modig og det er mænd vi trænger; ikke popularitetssjægere.

Forre skulde underkrevet den sidste uttalelse dersom den ikke var kommet fra hr. Wolnicf. Med Zeppesens erklæring er stillingen blit den, at vi blir forkjættet hvad vi vedtar.

Zeppesen mindet om, at alle medlemmer i arbeiderpartiet maatte stille sig loyale overfor love og program, og enighet har været vor styrke. Derfor advarte han en mulig majoritet om at bringe splittelse ind i partiet. Ved en forbudsbestemmelse trenger I mig og mange med mig ute. For Trammæl vil jo forbud, selv om han har git det en pyntelig form. Irvtydigheten kan ikke dækkes over, naar vi ser hen til den avholdspolitiske situation i vort land. Det vil overalt paastaaes, at det er forbud vi har sat op paa programmet. Totalavhold kan indføres i vare hjem hver dag vi ønsker det uten samfundets hjælp.

Wiggen fremholdt at avholdsarbeidet er en samfundsaf og anbefalte Trammæls forslag.

Reierjen oplyste at han repræsenterte en forening paa 160 medlemmer, hvorav 1 avholdsmand, og hadde saat mandat at stemme for forbud.

Verdandis riksløge foreslog subsidiært:

- a) Ophævelse av rusdriflovens § 7 (den private brandevinshandel).
- b) Mattoldens ophævelse. Bestatning av ollet efter alkohollstyrken.
- c) Alt jalg av rusdrif saavel i by som landskommuner gjort afhængig av kommunal bevilling.
- d) Statens indtægter av bræn-

bevinsjamlagene anvendes til indløsning av livsvarige og bestandige rettigheter.

e) Ruskriklovens § 39 gives saadan form, at blystyrerne faar adgang til at forhøje avgiften for jmaaafalg av vin til 1000 kroner.

Wamstad forstod ikke Zeppesens lære, for ingen sak er alle inden partiet enige om. Her blev ovet et utilbørligt paatræk.

Zenjen var forbudsmand, men anmasjer vi os formeget, gjør vi avholdsarbeidet en daarlig tjeneste. La os vente med forbud til tiden er inde.

Ugelstad: Hvis Tranmæls forslag vedtas, vil vi synke ned til at bli et avholdsparti og der er sat en sprængfite i socialdemokratiet i Norge.

Bonnevie fandt ogjaa Zeppesens uttalelse uriktig, da man vel nok kan være uenig i enkelte punkter; men klassekampens aand gaar gjennom vort program; anerkjender vi den kan vi staa i partiet.

Magnus Nilsjen oplyste at ved avstemning blandt foreningerne hadde 121 stemt mot og 89 for forbud.

Olausen: Finlands socialdemokrati fatte forbud paa sit program og fik 80 kandidater i landdagen. Zeppesens resonnement om individuel frihet var anarkistisk. Han vilde si med Togo: idag drifter vi ikke champagne, vi trenger klare hjerner.

Arne Eggen spurte hvor man vilde hen uten avholdsmændene og kunde ikke indromme Zeppesen nogen betoret.

Chr. S. Knudsen repliserte til en sammenligning mellem militarismen og det foreliggende spørsmaal. Militarismen er en tvang som vi vil ha ophevet. Men det er ingen tvang at drikke. Landsstyret har sluttet sig til avholdsfolkets onste om utredning av forbudsspørsmålet. Dr. Nilsjen hadde

bemyndiget ham til at uttale, at han ikke kunde tilraade forbudsposten opfort paa valgprogrammet.

Fru Frogner fremholdt den ansvarsolelse vi mennesker maa ha over for hverandre.

Tranmæl: At det oplyste resultat av centralstyrets sirkulære var godt, naar det toges i betragtning at det var en indstilling, hvilket hadde været nok for halvparten av de stemmegivende. Saken burde blot været omjendt. Zeppesens optræden mindet om Michelsens. Det foreliggende spørsmaal er et socialistisk, og det hører derfor ikke hjemme paa det principielle program, men derimot paa det politiske.

Magnus Nilsjen fandt den sidste uttalelse karakteristisk. Vi skal forpligte alle vore kandidater til ikke-socialistiske programposter. Det staaar nu de enkelte partifæller og foreninger frit for at arbeide for forbud; men nu skal vi andre ogjaa tvinges til at arbeide derfor. Man kan faa uærlige tillidsmænd i partiet paa denne maate.

Bay mente, at det kanskje ikke var heldig at vedta Tranmæls forslag med knap majoritet og vilde ikke anse det som en ulykke om blot det subsidiære blev vedtat.

Sverre Iversen pekte paa, at Tranmæls forslag gif lenger end avholdsfolkene selv turde gaa. Det vilde bare lede til reaktion i avholdsarbeidet.

Meyer anbefalte det subsidiære forslag fra Verdandi.

Petter Nilsjen: Vi har ikke bare ansvar for avholdsforeninger. Vort parti skal tjære gjennom høire, venstre og samstingspartiets vrod. Vi faar da ikke alle komme med vore specialinteresser. Skal avholdssaken op, kræver vi landsmaalet ogjaa tat med.

Det sjøste er mindst likesaa berettiget fra klassekampens synspunkt.

J. Zverjen uttalte, at det var mulig, at de organiserte avholdelsfolk var paa retur. De borgerlige avholdelsfolk har nemlig opdaget, at forbudskravet er kommet paa kant med de privatkapitalistiske interesser. Derfor vover de ikke at ta skridtet fuldt ut; men for socialdemokraterne stillet saken sig anderledes. Vi ser avholdels-saken i pakt med det socialistiske princip og viker ikke tilbake for rusdrifkapitalen. Det gjælder for os socialdemokrater at reise bust der, hvor de borgerlige bøier knæ.

Gunstein Andersson var forbudsmand, men kunde forstaa, at mænd ikke vilde arbeide i partiet med forbudsforpligtelse paa sig. Kan vi ikke utgjætte forbuds-saken og være jornoiet med mest mulig indskrænkning og bestaning av drifketrastiken.

Karl Jensen talte for Tranmæls forslag.

Da Lva: Jeppesen ja, at rusdriften ikke var nogen samfundssak, men det kunde taleren ikke forstaa.

Buen var enig i, at rusdriften skulde fjernes. Men maaten? Der er strid inden avholdelsfolkene leir og blandt os ogsaa. Det er gægnlig, for vi naar derved saa langt frem i det mindste, at alle forstaaar ædruelighets-sakens betydning. Det er en kamp mod privatkapitalen. Her begynder den indbyrdes strid eller saa langt er vi enig. Men vi skal ikke sparke længer end stindjælen rækker, og dog skal kunne vi socialdemokrater sparke længer end avholdelsfolkene selv. Som medlem av toldkomiteen hadde taleren faat et dybere sjon paa alle de herhen hørende sporsmaal; han kunde ikke si mer, hvis ikke han skulde bryte en stortingsmands pligt at tie; men forsamlingen vilde forstaa,

hvad han sigter til. Han var betænkelig mot en tilfældig avstemningsmajoritet nu. Men vi er praktiske mænd, som forstaaar at holde organisationen sammen, ved at vi ikke bruter vor magt for end vi ser, at vøiblikket til at seire er inde. Vi saar være forsigtig med at slaa for store slag utad, naar vi ikke er kommet længer inden os selv.

Ved voteringen (navneprop) blev Tranmæls forslag forkastet med 147 mot 103 stemmer.

De, som stemte for Tranmæls forslag, stemte ja, de, som stemte mot, stemte nei.

Følgende repræsentanter stemte nei: Aug. Chr. Ruud, Louis Berger, Aksel Eriksen, P. A. Zverjen, Carl Falch, Anton Gulbrandien, Nicolai Hansen, J. Brose-Michaelsen, Thor Sæterbraaten, Inga Horgen, Torgjei Hagajore, Peder Blmitad, Haakon Lauten, Kristian Engen, O. Holmen, C. H. Berg, Ole Hafnor, Mathias Johansen, Carl Johanneisen, Johan Betterien, E. Andersen, N. Sæveraas, Ivar Skjellum, Kjølebest, Jøsi, Cornelius Enge, L. O. Sæbo, Johan Gudmundsen, A. P. Helland, B. Heggem, J. Jakobien, B. Thorstienien, Jakob Klovstad, Mathis Kristiansen, C. Dahl-Nilsen, Aug. Olsen, Elije Kjøs, Johs. Haglund, Kristian O. Ræss, A. N. Betterien, Karl Johan Knudsen, Anton Andersen, Chr. H. Wolnich, Peder Sørensen, Pæter Nilsen, Ludv. Enge, Johan Pederien, Marinus Jensen, Corn. Holmboe, Aksel Jacobien, H. Østerholt, Herman Ræss O. Forseth, Anders Ræss, O. N. Olsen, C. Bredig, L. Rønstad, Olaf Scheflo, E. Maaren, H. A. Gulbransen, Ant. Jensen, Johan Svendsen, Egede Nissen, H. F. Andresen, Peter Andersen, Martin Zverjen, M. Kristofferien, Carl Zverjen, Olaf Blomstrøm, Fredrik Olsen, Haakon Jon-

sen, Ernst Rothaupt, Osvald Martinjen, A. Pedersen, C. Svendsen, M. Mikkelsen, A. Ottesen, Johan Andersen, Thor Wæraas, Anna Stenersen, Kr. A. Olsen, D. Stensrud, Georg Hansen, Joh. s Dahl, D. T. Aasen, Petter Moe, Hjalmar Arnesen, Anna Gulbrandsen, L. C. Svendsen, Halvor Hansen, Petter Pedersen, Sigvart Andresen, John S. Witt, Marie Nilsen, Helga Thorsen, Joh. Kristiansen, Sigrid Thomassen, Beda Granqvist, Carl Johanneesen, Harald Hansen, Karoline Pettersen, Agel Johansen, Emil Nyhus, Mart. Nygaard, Lauritz Olsen, Jak. Halvorsen, Sverre Iversen, N. Ugelstad, Chr. Sorensen, Chr. Nyhre, Frithjof Hilton, Johan Nilsen, Rich. Hanien, Andreas Juell, A. Christiansen, K. Arnesen, Alfjel. s. Johanneesen, Anders Bhe, Einar Li, Andreas Kristiansen, Carl Bonnevie, Harald Lettre, Thomine Mathisen, Karoline Nilsen, B. Aaroe, M. Tobiasien, Johan Andersen, S. Thalberg, Olaf Amundsen, M. Puntervold, Engéne Clausen, Andreas Almebocken, Johan Bondesen, Ole S. Tøkerud, M. Jul. Halvorsen, Ole D. Lian, Angell Olsen, Torgeir Braa, P. Moe Johansen, A. Buen, P. K. Saltvig, Chr. Johansen, Chr. S. Knudsen, Martha Lynæs, Jonas Nygaard, C. Zeppenien, Magnus Nilsen.

Følgende følgende repræsentanter:

Kr. Jørgensen, Jørgen Olsen, Karl Lundgren, H. Hansen, P. Garfjo, Kr. Haugen, Johan C. Ihle, Anders J. Hørgen, Th. Borgeresen, M. D. Orning, Wilhelm Olsen, Mathias Martinjen, John Bohmer, Peder A. Holmen, Karl Mossfeldt, Ivar Hvamstad, Ole Pettersen, Herman Engen, Theodor Aaset, Olaf Asp, Karl Amundsen, Kr. Engen, Martin Haakenaasen, H. Anderssen, Kr. Simensen, Arnt D. Sjølie, Andreas Fjoreland, K. A. Jensen, Jor-

gen Jonsen, Helmer Vindieth, Harald Dalsrud, Anders Dlossen, Joh. s Olsen, Peter Thordik, Th. Thomassen, Jørg. Forre, D. K. Sundt, Johan Nordvik, M. Balsnæs, Svend Skardal, Joh. s. Jv. Odegaard, Magnus Karlson, Arne Egge, D. Fr. Bergman, Bergeton Pedersen, Olaf Johanneesen, Fr. Werenfjeld, P. L. Alnæs, Chr. Syttad, Anna Pedersen, Hans P. A. Ruud, G. H. Svendsen, Hans Amundsen, Mathilde Frogner, Andreas Hanssen, D. Kynjveen, S. Kestrom, A. Liven, H. D. Hovde, Rudolf Dahl, Carl Jensen, J. K. Schreiner, Sverre Krogh, Njach Overgaard, Lauritz Malmin, Alfred Larsen, A. Kalvaa, J. Wigen, Arne Olaisen, Peder Krødsbø, Karl Støgsberg, Joh. s. Holther, Johan Holm, Marie Aasen, S. Tresjeng, J. Martinjen, Ant. Jonassen, Carl Dien, S. M. Christensen, Waldemar Carlsen, Josefina Pedersen, J. Fr. Ellingjen, J. Karlsen, S. Sundberg, Gerh. Gulbrandsen, J. Andresen, Alfred K. Andresen, J. Iversen, Karen Hansen, A. Bay, A. Sandstrøm, Johan Krifven, Gunnstein Andersson, Eduard Retvedt, Knut Stedje, Karoline Kristiansen, Martin Tranmæl, Ab. Moeikau, Kr. Høiem, P. Carlsen.

De repræsentanter, som ikke deltog i voteringen var enten fraværende eller reist.

Derefter blev a og b af de andre forslag vedtaget, hvorpaa de øvrige punkter i Verbandsstyrets forslag henvises til en komite.

Interpellation av Kalvaa.

Kalvaa interpellerte i anledning referatet i "S.-D.". Der stod om talerens "voldsomme beskyldninger" mot stortingsfraktionen og at de blev tilbagevist punkt for punkt. Er jeg til-

bakerviist i toldsporsmaalet? Jeg klandret kun de store pensioner, og er det ikke en reaktionær handelslov vi har faat. Der kunde ikke skrives slikt, hvis man vilde benytte en mand i partiet. Salsfald vilde han reise en høitidelig protest derimot.

Jeppejen: "S. D." staar til raadighet til rettelse av mulige fejl.

Notet hovedes fl. 1.45.

Vaarskedags eftermiddag.

Dirigent: Buen.

Til varamænd for centralstyret valgtes fru Aslaksrud, Randolf Arnesen, A. Juul, Johs. Dahl og A. Jonassen.

Jeppejen uttalte, at naar forbud ikke hadde faat flertal i formiddagsmøtet, da der var tale om at sætte det op paa valgprogrammet, kan det ikke komme ind i det principielle program, for der hører det aldeles ikke hjemme.

Buen var enig heri; mens Førre, Sæbo m. fl. mente, at der var intet derimot. Andreas Hanjen opstod Tranmæls forslag som principiel programpost. Forslaget forfæstedes med 97 mot 88 st.

Fredrikshalds arbeiderparti foreslog, at ordene "brennevins- og ølbedriften" utgaar av programmets paragraf 13 sidste passus, hvor der opregnes statsmonopoler. Dette vedtoges med 143 stemmer.

Redaktørvalg.

Førre foreslog Tranmæl, der imidlertid ikke paa nogen maate vilde motta valg.

Overggaard kunde ikke stemme paa Jeppejen og foreslog Buen, der paa det bestemteste frabad sig valg.

Mejer kunde heller ikke stemme paa Jeppejen og syntes man burde faa en komite til at utrede redaktørsporsmaalet. Det var uværdig at gjenvælgge Jeppejen efter de fra ham faldne uttalelser.

Sæbo vilde stemme paa Jeppejen. Trods den store strid om en stor sak stilles vi ikke som uvenner og han hadde den tiltro til Jeppejen, at han vilde ta tilbørligt hensyn til en stor minoritet. Han mindet om, at det var valgaa. Og i tilknytning hertil talte ogsaa Dahl, Jøerjen, Rothaupt, Aaen v. fl. for Jeppejens valg.

P. Nilsjen: Jeg lever ute blandt folk og vi er stolt av vort organ "Social-Demokraten". Der har været sjmaalig kritikk her. La os vise, at socialdemokratiet baade støper og respekterer personligheter og være taknemlig for, at "Social-Demokratens" redaktør og dens medarbeidere har bragt bladet slik frem, at det paa alle omraader leverer værdifulde ting, og maa læses av alle, som vil følge med i den folkelige og aandelige utvikling i vort land.

Førre undret sig ikke over, at Tranmæl nodig vilde staa som Jeppejens motkandidat; men Jeppejen ja han vilde stille lag, dersom en votering gif ham imot; landsmøtet maa ikke fnesætte en slik oppfatning. Tranmæl redigerer "My Tid" og er en digtig redaktør.

Buen: "My Tid" er ivinagtig god, men "Social-Demokraten" er den bedste.

Andersen: Da de foreslaaede har frasagt sig valg har vi ikke andre end Jeppejen at stemme paa, hvis det ikke oppstilles andre.

Mejer kunde slutte sig til Førres uttalelser om Jeppejen, men kunde ikke stemme paa Tranmæl.

Andreas Hanjen respekterte Jep-

pejens ærlige mod og vilde stemme paa Zeppesen.

Kalvaa fandt det ikke underlig, at Petter Nilszen syntes det var "jmaalig kritik", naar den gik ut over det kollegium, hvor hans bror dirigerer (sy-stemmer). Men jeg stemmer paa Zeppesen.

Johansen fandt "Soc.-Dem."s tendens konservativ og foreslog Angell Olsen, som heller ikke vilde motta valg.

Werenfjold: Selv om "Social-Demokraten"s redaktor har draget min tilregnelighet i tvil og tiltrods for, at mit manuskript jevntlig gaar i papir-kurven, stemmer jeg paa Zeppesen.

Jensen mindet om, at man i 1903 maatte betale 12 kroner til "Soc.-Dem." Nu gir den overskud. Skal vi nu bringe bladet ned igjen.

Engen foreslog P. Moe-Johansen.

Zeppesen: Bort parti har habile kandidater til redaktorposten. Det naturlige vilde være, at en av "Soc.-Dem."s medarbeidere rykket op og blandt disse kan man ta, hvem man vil. Men det er en uhyrlighet, at redaktøren skal være valgprogram hvert tredje aar. Det var sagt, at taleren hadde truet med at gaa, fordi en sak gik ham imot; men dette folte han som sin pligt, naar der var noget, som efter hans opfatning prinsipielt stred med Det norske arbeiderpartis program. Men det vilde være ham en sorg at forlate det parti, hvori han hadde arbeidet i 30 aar.

Ev. Krogh fandt det uheldig, at der ikke var flere at vælge mellem. "Soc.-Dem." er for meget Kristiania-avis, men han stemte paa Zeppesen.

Knudsen fremholdt det store arbejde, Zeppesen hadde nedlagt enten som redaktor eller medarbeider i "Soc.-Dem." gjennem alle aar. I 1904 gav

bladet overskud og gaar nu raft fremover.

Førre: Sæbos specialitet synes at være at anbefale motstandere.

Braa vilde som journalist peke paa det meget dygtige arbejde, som var nedlagt i "Soc.-Dem.", og det var bedre at si redaktøren og medarbeiderne tak. Han var enig i, at man maatte komme bort fra valgredaktøren.

Ved valget avgaves 230 st.

Zeppesen valgtes med 188 st. Dernæst hadde Tranmæl 35, Angell Olsen 4, Moe-Johansen 2 og Tøferud 1 st.

Fortset debat om avholdsposten

Under optællingen av stemmejedlerne ved redaktorvalget fortsette man behandlingen av valgprogrammets punkt 10. —

Den nedsette komite, der bestod av Magnus Karlsen, Holmboe, Schreiner og Brændholen, avgav følgende indstilling: som 10. c) Alt salg av rusdrik jaavel i by- som landkommuner gjort avhengig av kommunal bevilgning, og d) rusdriklovens paragraf 39 gives saadan form, at bystyrrerne faar adgang til at forhøie avgifterne for jmaasalg av vin til 1000 kroner.

Punkt c vedtoges enstemmig, hvorimot punkt d foranlediget en længere debat.

Buen mindet om, at der vilde foreligge en utredning fra det juridiske fakultet, og Magnus Nilszen pointerte, at saken ikke foreligger i den stand — ialfsald ikke i deres øine, som har noget kjendskap til den — at den bør varedere paa vort valgprogram iaar.

Karlsen uttalte med tilslutning av Førre, at det var en retræt, der-

som man i likhet med de borgerlige avholdsmænd boiet sig for disse kjendtmænds "vil".

Holmboe: Naar jeg gaar med paa postens bibeholdelse er det for kanttinitetens skyld. Der foreligger intet for offentligheden, som berettiger dens strykning; men selvfølgelig, den dag da det ligger klart for os, hvilken forandret situation der er opstaat, falder posten bort av sig selv.

Rilksjen replicerte til Holmboe. I 1906 kom posten op som bæneforslag. Buen, som dengang stemte for, stemmer mot den nu. Taleren hadde i år a foreslaa bare 40 kr. avgift, men selv det blev nedstemt. Det er ofte mer et bestatningsspørsmål end et avholdsspørsmål.

Werenkjöld stjonte, at det var pappa Frankrike og onkel Spanien, man sigtet til. Hvor faar vore tillidsmænd bestandig saa snart denne guddommelige visket og erfaring fra? Skal vi høre os for utenlandspressens hyl baade i dette og andre spørsmål?

Førre stemte ikke for posten som avholdsmænd, men som socialdemokrat.

Buen: Socialdemokraterne er de sidste, som forlater stansen, naar det gjælder at forsvare vor nationale selvstændighet.

Schræiner syntes man skjøt spørver med kanoner i denne debat, naar der reistes slik opposisjon mot den programpost, som vedtoges for 3 aar siden: der foreligger jo nu bare rygter.

Punkt b vedtoges med stor majoritet.

Republikkens indførelse.

Fra Den socialdemokratiske forening i Kristiania forelaa forslag fra en minoritet om at sætte "Republikkens ind-

førelse" som første post paa valgprogrammet.

Ginar Li motiverte forslaget, idet han henviste til den knappe majoritet som dette forslag forkastedes med paa den sidste svenske kongres. Taleren mindet ogsaa om avstemningen 1905. Hvis socialdemokratiet hadde hat republikken som valgprogrammat, skulde utfaldet bli litt opbyggeligere. Kongedømmet henger i en traad i Norge. Vi har bare indført en prins og hvordan det gaar ham kan ingen vite. Spørsmålet kan derfor ikke sies, ikke at være aktuelt. Tar ikke vi teten her, blir der dannet et eget republikansk parti i vort land. Forslaget falder i slugt med avstemningen om at vore tillidsmænd ikke skal delta i hoffester.

Det forkastedes mot 7 stemmer.

De gjenstaende valg.

Til landsstyremedlemmer blev foruten valgkomiteens indstilling en række herrer bragt i forslag, saaledes Skaar-dal, H. Meyer, Karl Amundsen, Førre, Jzak Overgaard, Andreas Haagenien, lærer Myranæs, dr. Griksen, Halvorsen, Magnus Carlsen m. fl.

Puntervöld vilde ikke anbefale Overgaards valg. Det er ikke længe siden han blev utstøt av partiet; og nu kan han trænge at konsolidere sig. Narviks ordfører Hoien burde vælges fra Nordland. Han kom med sine oplysninger om Overgaard, da han hadde grund for at tro, at verdandisterne var ute og gif.

Overgaard var sterkt optat og tragtet ikke efter valg. Men det var ikke riktig at uttale sig som Puntervöld av en mand, der ikke stod forholdene nærmere. Eksklusjonen fandt ikke sted paa regulær vis; den var foretat i et

styremote. Til trods derfor hadde han alltid staaet til partiets tjeneste.

Eqge og Førre protesterte mot Buntervolds uttalelse om verbandiser- nes agitation.

Dirigenten forespurte, om han hadde forstaaet Overgaard ret, at han frabaad sig valg?

Overgaard henholdt sig til sin tidligere uttalelse. Jeg er alltid taknemmelig for den tillid, man maatte vise mig.

Valget til landsstyre hadde følgende utfald:

A. Buen, 200 st., Alb. Moestau 200, M. Tranmael 199, Angell Olsen 192, Braa 192, Joh. Gjostein 182, Petter Nilssen 178, P. Saltvik 173, Høiem 171 og Peder Sørensen 159 st. Varamænd blev: Fru Frogner, Ludv. Enge, D. Rynsveen, Karl Amundsen og A. Kalvaa.

Til revisorer gjenvalgtes Joh. Regnell og P. A. Petterien med D. T. Aasen og Ar. Torres til varamænd.

Tilforordnet styret for Arbeidernes aktiertrykkeri blev Nils Ugelstad og Joh. Hørsrud varamænd.

Til medlemmer av Det internationale sosialistiske byraa valgtes Magnus Nilssen og Einar Li.

Ar.a dorvriider- og laasearbeiderforening foreslog som valgprogrampost:

“Arbeide for, at det stattefrie beløp i stat og kommune sættes op til 1200 kroner.”

Forslaget forkastedes uten debat mot 1 stemme.

Rjøgen arbeiderparti foreslog at opta paa valgprogrammet for 1909 det principielle programs punkt 6 angaaende hjemstavns- og statsborgerret og saa for indvandrede utlændinger. *

Det forkastedes enstemmig, idet det oplystes, at stortingsfraktionen har frem- sat forslag i den retning.

Kooperationen.

Tranmael foreslog følgende post optat paa valgprogrammet:

“Staten bør støtte og ved lov frem- elste kooperative foretagender og kom- munale handels- og haandverksbedrifter. Forslaget vedtoges enstemmig.

Jordspørsmaal t.

Til valgprogram punkt 9 hadde den i jordspørsmålet nedsatte komite frem- sat følgende indstilling:

9. a. Ret for kommunerne til at er- hverve jord ved tvungen av- staaelse. Denne ret bør jærlig omfatte: 1) eiendomme, som eies av utenbygdsboende og jel- skaper, og 2) eiendomme, som gjennem længere tid har været drevet saa slet, at samfundet ikke er tjent med det.

Afgang til arvefæste, koope- rativ og kommunal drift.

b. Laan av arbeiderbruk- og bolig- banken til avbetaling av gjæld paa mindre eiendomme. For- høielse av brukenes laaneværdi og forlængelse av indbetalings- tiden. Billige opdyrkningslaan.

c. Fremme av jordbrukets koope- ration. Tilstrækkelig beskyttelse av jordbrukeren mot private kredi- torer. Skog maa ikke stilles fra jordbruket i saa stor utstrækning, at dette ikke kan oprettholdes.

Skardal hadde dissenteret i komiteen og optok sin disjens, som han begrundet i et længere indsigtsfuldt og veltig foredrag. Han var mot arbei- derbruksbanken og foreslog derfor, at punkt b skulde utgaa.

Braa var enig i, at arbeider-

bruksbanken ikke er tilfredsstillende, og derfor har vi forjagt at gjøre den saavidt mulig tjenlig for vore ideer. Naar kommunerne har raadighet over banken, ligger det i disse haand, om der skal gjøres noget. Vi er endnu ikke kommen længer end til at kræve ekspropriation. Det er en socialistisk ide, at vi har en stor del av pengeomsætningen under staten. Han var enig i at ekspropriere industrielle bedrifter, naar det passer, og hadde engang fremjat forslag derom. Mindretallet kom bort fra de aktuelle spørsmål.

Wamstad replicerte ogsaa til **Skaardal**. Laanegrensen sættes jo nu betydelig høiere op. Vi kan ogsaa gjøre regning paa endel støtte fra andre partier og aapne vinene paa andre.

Jensen Hørgen: Forsamlingen burde vist dette spørsmål større interesse. Vår representant i jordkomiteen har ikke lagt sit arbeide tilstrækkelig i socialistisk retning. Man roste laanene til 4 pct. Men det kan vi nu ogsaa saa i hypoteken. Den private drift er det ikke mulig at kontrollere. Kommunerne skal kjøpe denne jord og drive storbruk, der ogsaa er mest lønnsomt.

Tokerud: Boligbanken er ingen fuldtommen indretning, men den store jøknng viser trangten blandt jordløse til at staae sig jord. Den er jo et venstretjølebar, men de har ikke stelt pent med det. Vi staaer daarligere i dette aars valgkamp, om dette punkt strykes.

Foss holdt et foredrag om grundværdibesatning.

Etensrud anbefalte forslaget og **Holmen** hadde gaat med paa det under de største betænkeligheter. Vi saar gjore hvad vi kan for at pantegjældstrykket blir saa litet som mulig.

Skaardal replicerte til **Braa**, at han ogsaa holdt paa ekspropriation. Man gav anvisning paa laan; men den gang vi overtar industrielle bedrifter, vil penge komme ind til at staae midler tilveie.

Halvorsen: Vi maa ta os mer av jordbruksarbeiderne, og centralstyret maa agitere mer blandt og for disse.

Braa var hange for, at selv om staten sat inde med industrien, vilde vi ikke saa penge nok til at overtage jord.

Bed voteringen vedtoges punkt b mot 3 st.

Punkt a og c, der hadde en enstemmig komiteindstilling bak sig, vedtoges ogsaa enstemmig av kongressen.

Derpaa vedtoges enstemmig komiteens uttalelse i jordspørsmålet med undtagelse av punkterne 1, 2, 3 og 4, som handlet om arbeiderbruksbanken. Disse poster foreslog **Skaardal** ogsaa skulle utgaa, men de vedtoges mot 1 stemme.

Landsmøtets uttalelse i jordspørsmålet

blev saalydende:

Å anledning av revisjonen av Arbeiderbruk og boligbanken kræver møtet:

1. At der gives adgang for kommunerne til tvungen avstaaelse (ekspropriation) av jord til dannelse av smaabruk, som enten kan overdrages til enkeltmandsbruk i form av arvefæste eller drives for fælles regning (kooperativt) ved medlemmer eller familiers personlige arbeide.

Der bør ogsaa være adgang ved laan av Arbeiderbruksbanken eller andre offentlige midler at drive de kjøpte eller eksproprierede jordbruk som kommunale.

2. At der gives adgang til laan til avbetaling paa gjæld paa smaabruk

mot saa billig rente, at staten holdes skadesløs ved laanenes formidling.

3. At brukenes laaneverdi kan forhøies til 6000 kroner i de dyrere strøg av landet og at indbetalingstiden forlænges til 60 aar.

4. At herrederne paalægges pligter til fremme av anskaffelse av jord til ubemidlede, dog saaledes, at det skal itaa herrederne frit at vælge mellem de forskjellige driftsformer.

Lisejaa kræver motet:

a. At statens jord ikke sælges, at dens bedre utnyttelse planlægges og at der spesielt gjøres forsøk med dyrkningskolonier ved offentlig foranstaltning.

b. At bevilgninger til dyrkningslaan til 3 pct. forhøies.

c. At der opprettes et centralt oplysningskontor, som har til formaal at skaffe oplysning om, hvor jord skiftet til smaabruk kan erholdes.

d. At stat og kommune bør støtte og ved lov fremmelte alle kooperative foretagender som: meierier, slagterier, vareomsetningskontorer for kjøp og salg, samt fællesdrift i alle former som tar bestemt sigte paa at øke producenternes utbytte ved overflødiggjørelse av medlemmænd og fremmed kapital.

e. For alle større jordbruk som drives med husmænd, tjenere og anden leiet arbeidskraft, skal der ved lov fastsettes mindsteløn og arbeidsdag avpasset etter de stedlige forhold.

f. At jordbrukeren beskyttes tilstrækkelig mot indgrep av private kreditorer, ordnet enten ved særskilt lovgivning eller i forbindelse med lov om tvangsfuldbyrdselse (utlæg for gjæld).

g. At jordbruk som ikke beboes av sine eiere, oppretholdes og ikke vanskjøttes.

Man uttaler sig mot en aarlig beskatning av udyrket, men dyrbar jord,

idet man finder at oppdyrking bør søtes fremmet paa andre maater. De forskjellige former for jordbeskatning, herunder grundverdistigningskat, bør søtes løst i forbindelse med revisjon i forbindelse med revisjon av skatteloven. Der bør herunder tages hensyn til om eierne av store skoge og marker er selskaper og utenbyggsboende.

*

Motet oppfordrer arbeiderpartiets representanter i herredsstyrerne til av al magt at fremme arbeidet for at skaffe ubemidlede adgang til bruk av jord. Særlig bør man være opmerksom paa kjøp av eiendomme som sælges ved tvang og leilighetskjøp.

Nedsættelse av indkjøpskomiteer anbefales.

*

Halvørjen bragte stortingsgruppen og særlig Magnus Nilsjen en tal for godt utført arbeide med at saa forbedret telefonarbeidernes med flere statsfunksjonærers faar.

Motet hævdes klokken 7 for at begynde igjen efter en times pause.

Vaarsedags aften.

Dirigent: Jeppefen.

Motet jattes kl. 8.

Følgende forslag av Bonnevie vedtoges:

“Landsmotet henstiller til partiføllerne at yde forbrukskooperativens solidarisk støtte.”

Taktiken.

Derefter foreslaa forslag til taktisk beslutning for partiet.

I anden passus i centralstyrets forslag hadde Li foreslaa tilføiet, at der hverken direkte eller ved stilt-

tiende overenskomst skulde jinde sted nogen valgallianse med andre partier.

Andreas Hansjen vilde ha det nærmere præcisert, hvad der mentes med ikke at indgaa nogen valgallianse. Det var vel saa at forstå, at der heller ikke kunde træffes avtale om f. eks. ved omvalgene at stemme paa andre kandidater end hovedkandidaten.

Dirigenten: Forslaget er saaledes at forstå, at det er brud paa taktiken at stemme paa eller opfordre nogen til at stemme paa andre kandidater end de av partiet opstillede.

Rnudsen: Det er tydelig git tilfjende ved forrige valg, at allianser ikke paa nogen maate skal finde sted, selv i kredse hvor socialisterne har et litet stemmetal.

Halvorsen: Det bør være en forutsetning, at heller ikke stortingsfraktionen kan indgaa allianser med andre partier.

Rnudsen: Stortingsfraktionen har aldrig indgaaet allianse med de andre partier i tinget.

Rothaupt vilde anbefale, at man ved omvalgene kunde stemme paa den radikale kandidat, som hadde de fleste stemmer.

Central- og landsstyret gif over til Vis tilløgsforslag. I overensstemmelse hermed vedtok landsmotet taktikbeslutningen.

Partidisciplinen.

I forbindelse med denne sak onstet redaktør Holmbøe at forelægge landsmotet et forslag til uttalelse angaaende de enkelte partifjellers stilling til partiet.

Dirigenten vilde helst, at Holmbøe tok op denne sak senere, men

gav dog Holmbøe anledning til at læse op sit forslag.

Forslaget var saalydende:

“Partifjellers anonyme skrivelser i borgerbladene om partiforholde og om partiets mænd kan i intet tilfælde svares, men maa paa det skarpeste fordommes. Et mindretal maa altid boie sig for de fattede beslutninger og kan kun ad organisationsmæssig vei og ved regulære midler søke at hævde sin ret. Partifjeller, som aabenbart bryter med disse enkelte organisationsprincipper, fortjener ikke navn av socialdemokrater og fratjender sig retten til at indta tilidspositer i partiet.”

Holmbøe uttalte derefter, at landsstyret hadde behandlet stridsforsmaalet i Stavanger paa en maate, som var tilfredsstillende for taleren. — Landsstyret hadde lovet at sende en mand bort til Stavanger for at undersøke forholdene. Og partiavdelingen er taknemmelig herfor. Men tal. hadde dog en speciel grund til at saa vedtat denne uttalelse, som kunde være en nyttig ledesnor ogsaa for andre.

Dirigenten uttalte, at naar landsstyret hadde tat affære, var det en foregripelse av dets undersøkelse at vedta en uttalelse, som av den anden part ikke kunde bli oppfattet anderledes end som en forhaandsdom. Hr. Holmbøes forslag til uttalelse kunde derfor ikke vedtages, selv om denne ikke indeholdt andet, end hvad enhver maatte være enig i.

Rnudsen vilde ogsaa advare mot, at landsmotet tok fat i denne sak. Den foreslaaede uttalelse vil bli oppfattet som en dom over mænd, som man skulde søke at bringe forlik mellem.

Petter Nilsjen fandt det paafravet at vedta uttalelsen. Alle maa være enige i dens indhold. Og man

kjendte til, hvorledes enkelte partifæller fandt det opportunt at gaa til de borgerlige blade med sine angrep paa partiet og dets mænd. Det er heller intet de borgerlige blade liker bedre. Det er disse folk, som staffer dem de bedste vaaben mot socialdemokratiet.

Sverre Iverjen var uenig i Knudsens opfatning. Her var jo ikke tale om at fælde nogen dom. Underjokelserne skulde jo gaa sin gang trods uttalelsen.

Braa kjendte som redaktor til, at naar nogen fik sine injerater hentlagt i papirkurven, truet de ofte med at gaa til borgerpressen. Men det burde man ikke la sig stræmme av. Og landsmøtet burde ikke fatte beslutning om en saa selvøagt ting, at partifæller ikke skulde angripe partifæller i borgerpressen.

Forre: Nei, det er ikke saa selvøagt, at det ikke blir gjort; det har vi jet paa flere steder. Det var derfor riktigst at fatte en beslutning, saa enhver kunde se, at den, som gjorde sig skyldig i noget jaadant, begif et brud.

Egede-Nissen, And. Hansjen, Sørensen og Olaisen anbefalte Holmboes forslag. N. Hansjen kunde være enig med Braa, men den slags ting som i Stavanger forekommer jo hyppig. Og naar spørsmålet er tat op her, gaar det ikke an at avvise det. Ellers vil en anonym skribler kunne henvise til landsmøtet og si, at dette tillater den slags trafik.

Werenstjold: Skal det vedtages, at det ikke skal være tillatt at gaa til borgerpressen med forjvar og ophlysninger, saa maa der i arbeiderpressen aapnes adgang for partimedlemmer til at forjvare sig. Tal. hadde maattet gaa til "Nstenposten" for at rense sig for beskyldninger i "Socialdemokraten".

Angell-Olsen fandt det ikke heldig at vedta et forslag fra den ene part. Man kunde ikke overse spørsmålet nu. Men at forslaget var rigtig var der ingen tvil om. Det er baade uverdigg og uriktig av partifæller at gaa til borgerpressen for at angripe sine kamerater. Tror Werenskjold, at han kan saa reisfordighet ved at gaa til "Nstenposten"?

Knudsen syntes ikke det var riktig av Holmboe, naar jaken var indanket for landsstyret, da at ta den op paa landsmøtet ogjaa. Vi maatte ikke ufætte os for at saa vedtat to beslutninger vedrørende denne sak.

Holmboe: Om jeg er part i jaken, saa gjør det jaken bare saa meget greiere. Ti denne beslutning rammer da ogjaa mig, hvis jeg forgaar mig. Forslaget tar ikke bare sigte paa forholdene i Stavanger, men paa forholdene i sin almindelighet.

Føjs mente, man burde være forsigtig med denne sak. Det er jmaat med partibladene utover landet, saa der bør være adgang til ogjaa at skrive i andre.

Andreas Hansjen var enig i forslaget. Det var intet forjok paa at kneble presjefriheten.

Dlausjen vilde, at denne lifesom flere andre saker skulde avvijes. Landsmøtet burde ikke blande sig op i denne strid.

Moer-Johansen: Landsstyrets avgjorelse vil muligggjøre en bro mellem parterne. Holmboes forslag er derimot et forjok paa ad omveie at saa stemplet den ene part. Det var forovrig ikke riktig, at oppositionen i Stavanger hadde gaat til borgerpressen.

Dirigenten erklærte, at det ikke var rigtig, at Werenskjold var negtet plads for nogen artikkel i "Social-

Demokraten". Berenstjold hadde ikke sendt bladet nogen artikkel engang.

Petter Nilsjen: Skal den færd, som Holmboes forslag søker at ramme, være tillatt?

Dirigenten: Selvsjølgelig ikke. Jeg har sagt, at i Holmboes forslag staar intet andet, end hvad enhver maa være enig i.

Petter Nilsjen: Jeg vil gjerne ha det ført til protokolls.

Dirigenten: Det skal se.

Med stort flertal besluttedes det ikke at ta Holmboes forslag under behandling.

Repræsentationsretten paa landsmøterne.

Man gif over til den utfatte paragraf 4 i lovene.

Fra det nedfatte utvalg førelaa et flertals- og et mindretalsforslag.

Flertallet foreslog:

"2. Til landsmøtet har enhver tilsluttet organisation (by-, amts- eller fredsparti), som har oplydt de pligter, som lovene fastsætter, ret til at sende 1 repræsentant for hver paabegyndt 300 medlemmer.

3. I de distrikter, hvor der ikke er nogen samorganisation, har enkeltstående foreninger ret til i jelleskap at sende en repræsentant for hver paabegyndt 300 medlemmer.

4. Derjom en samorganisation ikke gjort helt bruk av sin repræsentationsret, kan de tilsluttede foreninger efter samraad med samorganisationens styre utnytte denne."

En minoritet i utvalget uttalte:

"Vi kan ikke anbefale, at repræsentationsretten for tiden overlægges paa samorganisationen. Vi vil derimot foreslaa, at tallet 100 i lovens paragraf 4

punkt 2 forandres til 200. Endvidere tiltrædes landsstyrets forslag om, at hver tilsluttet samorganisation har ret til at sende to repræsentanter til landsmøtet."

Dirigenten vilde som sin mening uttale, at det var rigtigt at holde paa landsstyrets indstilling. Det kunde jo se ut, som om det var nødvendigt at indskrænke repræsentationsretten. Men det burde vi dog ikke gjøre, for vi var kommet saa langt, at der i hele Norge ikke fandtes et lokale, som var stort nok til at rumme landsmøtet. Nu da det er saa sjelden, at landsmøterne holdes, bør ikke repræsentationsretten indskrænkes. Det er vistnok tungvint at arbeide med de store kongresser, men der kunde findes andre maater at utføre arbeidet paa. Vi har jo nu saa meget at gjøre med andre ting paa landsmøterne, at vore ideers praktiske utformning maa fares over med en harelab. Det burde derfor overveies, om vi ikke skulde gaa til indfaldelse av ekstraordinære kongresser, hvor denne side av vort arbeide blev tat grundig op.

Tranmæl anbefalte flertallets forslag. Landsmøterne var nu saa store, at vi hadde vanskelig for at gjøre noget grundig arbeide. Dertil kommer, at naar landsmøtet holdes i en av de større byer, sender vedkommende by med tiliggende distrikt over halvdelen eller to tredjedele av repræsentanterne, og fredsopfatningerne blir de dominerende. Det er mulig, at den repræsentation, som foreslaaes for samorganisationerne, ikke er "demokratisk", men den opveier dog de nuværende ulemper.

Vi vilde foreslaa denne sak utjat til næste landsmøte.

Holmen vilde støtte utjættelsesforslaget av hensyn til organisationsspørsmålet i Kristiania."

Magnus Nilsjen vilde gaa med paa ufsættelse, hvis Li i sit forslag vilde undta landsstyrets tillægsforslag om, at hver famorganisation i ethvert fald skal ha ret til at sende to repræsentanter til landsmøtet.

Li gif over hertil.

Rundsen bemærket til Holmen, at spørgsmaalet om en omorganisation av partiavdelingerne i Kristiania ikke behøvede at staa iveien for en avgjørelse av repræsentationsretten nu. Der er ogsaa nu adgang for avdelingerne i Kristiania til at vælge repræsentanter i fællesskap.

Egede-Nilsjen var mot ufsættelse. Disse store moter kunde ikke utføre et tilfredsstillende arbeide. Man vinder intet ved en ufsættelse.

Schreiner onstet helst, at repræsentationsspørsmålet blev avgjort ved uravstemning.

Ufsættelse blev derpaa vedtat med stort flertal.

Landsstyrets tillægsforslag til paragraf 4: "Men i alle tilfælder har samorganisation ret til at sende to repræsentanter" — vedtoges.

Det principielle program.

Følgende av landsstyret foreslaaede pasfus om valgfredsinddelingen i punkt 6 vedtoges enstemmig:

"En valgfredsinddeling med større henjyntagen til de stemmeberettigedes antal osv."

Hjemmearbeidet.

Socialdemokratisk forenings forslag til punkt 7: "Afskaffelse av det paa utbytning beregnede hjemmearbeide,"

var av centralstyret foreslaat henviset til fagorganisationen, hvilken det antoges nærmest al anga.

Li oplof foreningens forslag, idet han erklærte sig uenig i, at dette spørsmaal bare angif fagorganisationen. I England, hvor der endog var stiftet en "Anti sweating League", erkjendtes det, at dette i eminent forstand ogsaa var en politisk sak, som bør løses ved lov.

Rothaupt var enig med Li. Han fandt, at meget av husflidsarbeidet her hjemme var underbetalt.

Dirigenten oplyste, at ogsaa centralstyret hadde været opmerksom paa denne saks politiske side.

Runtervold var enig i det fremførte forslag. Vi maa stunde os og ta igjen, hvad der er forjont paa dette omraade. Og spørgsmaalet maa netop løses ad politisk vei, da fagforeningerne ikke kan trænge ind paa disse felter.

Dr. Ormestad: Det er aldeles nødvendig at gripe ind her. En haandverksmester fortalte mig forleden, at han kjendte en enke med tre barn, som tjente 40 ore paa et tre dages arbeide for en grosserer.

Fru Frogner vilde som kvinde yde det fremførte forslag sin varmeste tilslutning. Der betales kvinderne saa skammelig, at noget maatte gjøres. Mange fyr bluseliv for 40 ore stykket, og hvis de ikke er fornoiet, truer grossererne med at sende arbeidet til andre.

H. Meyer vilde, at man tilbels ogsaa skulde kunne forbyde det elendig betalte kvindearbeide. Tal. gav en rykende skilding av de faar, som mange fabrikarbeiderster og andre kvinder arbeidet under i Kristiania. Deres arbeide var saa daarlig lønnet, at det kun søktes av kvinder. Og man fik ikke sat en stopper for dette uten ved at forbyde det.

Lian uttalte, at indstillingens form hadde git anledning til misfor-

staaelser. Landsstyret og centralstyret var ogsaa enig i, at det eneste effektivt, som kunde gjøres for at faa denne udbytning av arbeidskraften bort, var at faa det her omtalte hjemmearbeide avstøffet ved lov. Men jagorganisationen bor ogsaa streide kraftig ind, navnlig ved indsamling av oplysninger og statistisk, likesom kvinderne ogsaa burde ta affære.

Fru Tynæs uttalte sin tilslutning til Lian. Hun fandt, at kvinderne her hadde et særlig felt for sig til at gjøre noget.

Dirigenten fandt, at baade Lis og centralstyrets forslag kunde vedtages. De stod ikke i strid med hinanden.

B. Hanjen spurte, hvorledes man skal naa de kvinder, det her gjælder. De har ingen tid til organisation. Jagorganisationen burde ha gjort mere for dem.

Lian oplyste, at der under sekretariatet var opprettet et agitationskontor for kvinderne. Det er dettes opgave at lede agitationen blandt kvinderne og skaffe oplysninger om deres arbeidsforhold. Der sies ofte mange jukke ord til kvinderne, men de burde nu ogsaa faa høre et alvorord om, at de bor gjøre noget selv og ikke sove længer.

En Kvinde: Hvorledes skal kvinderne kunne reise sig? De maa staa op klokken 5 og arbeide til klokken 12 nat — for at leve maa de være trølle.

Baade indstillingen og Lis forslag vedtoges.

Sølligdagsarbeide

og sommerferier.

Fra Socialdemokratisk forening, Nr. a, forelaa videre følgende forslag til punkt 7 b:

“Afstjælfelse av søndags-, helligdags- og natarbeide, som ikke av den organisation, hvis medlemmer skal utføre arbeidet, anerkjendes for at være samfunnsnødvendig.”

Li optog forslaget. Han vilde, at den adgang til dispensation, som fabrikkloven nu gir, bor indstrænktes saaledes, at arbeiderne selv i vedkommende bedrift skal avgjøre, om dispensationen er nødvendig og kan gives. En tilfældig statsraad kan ikke ha rede paa disse ting.

Schreiner vilde ikke, at arbeiderne alene skulde ha avgjørelsen av dette spørsmål. Det kan føre til, at arbeiderne kræver natarbeide, hvor det ikke er nødvendig, for at faa bedre fortjeneste. Det kan paa den anden side hænde, at de ikke tør optræde og kræve natarbeidet sløifet, naar det var riktigst.

Puntervold fandt tanken i forslaget heldig, men begrundelsen uheldig. Hvem skulde avgjøre spørsmålet, naar endel av arbeiderne var for og andre mot natarbeidets avstjælfelse? Det eneste man kan gjøre her er at sætte prisen paa natarbeidet op. Da slipper man det der, hvor det ikke er nødvendig.

K. Hanjen fremholdt, at dette var et samfunnsspørsmål, som ikke en enkelt gruppe arbeidere maatte avgjøre alene. Det var bedre at beholde den nuværende form paa dette punkt.

Li syntes, man burde ha den tillid til arbeiderorganisationen, at den ikke vil tillate natarbeidet, hvor det ikke er nødvendig. Og er de uenige, kan de la spørsmålet avgjøres ved fællesvoteringer.

Lian advarte mot at virke for meget ved disse forhold. Man sik hyste paa, at sekretariatet har utarbeidet et fuldstændig lovforslag om natarbeidet.

Og man burde ikke her vedta noget, som kunde vise sig at staa i stid med dette.

Efter uttalelser av Sæbo, Overgaard, Rothaupt, Holmen og M. Jensen votertes.

Lis forslag forkastedes mot 5 st.

Fra Arne arbeiderforening foreslaa følgende forslag til punkt 7:

“Vovbefalet 14 dages ferie om sommeren for arbeidere ved fabrikker, verksteder og for statens samt kommunernes faste arbeidere med bibehold av fuld løn.”

Forslaget optrøges av Gudmundsen med en kortere begrundelse.

Sverre Iversen fandt ikke, at denne praktiske reformjak hadde noget med det principielle program at gjøre.

Puntervold vilde ha saken oppaa programmet av henjyn til tjenestefolk og andre uorganiserte.

Peder Holmen foreslog:

“Vovbefalet 14 dages ferie om sommeren for arbeidere ved fabrikker, verksteder, gruber, vei- og jernbaneanlæg samt alle andre bedrifters arbeidere med bibehold av fuld løn.”

Puntervold foreslog:

“Vovbefalet aarlig ferie for alle arbeidere og tjenestefolk med bibehold av fuld løn.”

Arne arbeiderforenings og Holmens forslag forkastedes med stort flertal. Puntervolds forslaget forkastedes med 73 mot 55 st.

Forslaget fra Socialdemokratisk forening i Kristiania om, at der skal indføres et internasjonalt sprog i alle offentlige skoler forkastedes med stor majoritet.

Generalstreiken.

Narviks socialistiske ungdomslag hadde foreslaat:

“Landsmøtet beslutter, at generalstreiksideen optages til drøftelse og diskusjon av partiets avdelinger og paa lægger centralfstyret at utgi oplysende brochurer om emnet og partipressen at opta spørsmålet til diskusjon.”

Dirigenten foreslog saken utsat av henjyn til den langt fremstredne tid.

Sverre Krøgh uttalte, at da landsmøtet allerede gjennom vedtagelsen av Dahls forslag hadde godkjendt generalstreiksideen, var det nødvendig at faa den mere utredet end hittil.

Jonassen anbefalte ogjaa at opta saken til drøftelse, da ungsocialistene hadde gjort den aktuel.

Efter henstilling fra dirigenten ændret Krøgh indledningen i forslaget saaledes, at “Landsmøtet henstiller” — istedetfor “beslutter”.

Med denne forandring blev det vedtat.

Religionsspørsmålet.

Narviks socialistiske ungdomslag hadde videre foreslaat:

“Landsmøtet paa lægger partiets avdelinger og presse at opta et energisk arbeide for statskirkens avstøffelse og for konfessionsløse folkestoler samt i det hele tat at motarbeide den religiøse dogmetro.”

E. Clausen foreslog:

“Religionen er en privatjak.”

Dirigenten foreslog begge forslag utsat, hvilket vedtoges.

Kommuneprogrammet.

Centralfstyret foreslog, at der i punkt 8 paa kommuneprogrammet skulde

ftaa "ingen flere utfalgstæder" iste-
detfor "ingen nye utfalgstæder".

Angell-Olsen foreslog som nyt
punkt 8:

"Befjæmpelse av drifkeondet ved
skridtvis nedsettelse av rettigheternes
antal og regulering av deres beliggenhet
samt ved ophævelse av klubbrettigheter
og dispensationer."

Forslagsstilleren begrundet sit for-
slag bl. a. med, at det gjaldt at forme
posten saaledes, at den blev klar og ikke
kunde gi anledning til misforstaaelser.
Indskrænkningen av stænkerechtigheterne
burde fortsættes. Særlig burde man
først og fremst ta bort dem, der var til
storst skade for proletariatet. De mange
private utstjækningsrettigheter eller de
saakaldte klubbrettigheter burde ogsaa
bort, da der maatte være likhet for
loven. Endelig maatte vi faa ensartede
lukningstider.

Der opstod endel debat om spør-
smaalet.

Magnus Nilsen uttalte, at
henjigten var og burde være at fort-
sætte det i Drammen paabegyndte ar-
beide paa dette omraade. Og i over-
ensstemmelse hermed var der blit ar-
beidet f. eks. av fraktionen i Ar.ania
kommune. Den ændring, som var fore-
slaat i posten, hadde kun til hensigt
at bringe denne mere i overensstem-
melse med det praktiske arbejde.

Ved voteringen bifaldtes Angell-
Olsens forslag med stort flertal.

Utredning av alkoholspørsmålet.

Centralstyret indstillet til vedtagelse
følgende forslag fremsat av Fredriks-
halds arbeiderparti:

"Utredning av alkoholspørsmålet;
spæcielt med henjyn til statsforbud ved

lov ved en dertil nedsat kommission og
forbud i tilfælde avgjort ved folke-
avstemning."

Førre og Karljen uttalte sig
mot denne beslutning, som bare vilde
føre til forsinkelse av avholdsarbeidet.

Ettege sluttet sig hertil. En sak
blev altid forsinket og odelayt, naar en
kommission fik den til behandling.

Andreas Hansjen anbefalte for-
slaget, som han trodde netop avholds-
folket vilde faa nytte av.

Petter Nilsen erklærte, at det
var bare talemaater dette, at kommis-
sioner odela sakerne. Man kan ikke gjøre
noget skridt til en reforms gjennem-
førelse, før den er fuldt utredet. Tal.
henviste til flere kommissioner, som
hadde utført store og grundlæggende ar-
beider paa sine felter, som f. eks. nu
sidst jordkommissionen.

Centralstyret tilspiet forslaget, at
"forbud i tilfælde avgjort ved folke-
avstemning" ogjaa skulde høre til de
ting, som kommissionen nærmere skulde
utrede og behandle.

Med denne tilføielse vedtoges for-
slaget med stor majoritet.

"Social-Demokraten"s statuter.

Centralstyret hadde foreslaat, at
paragraf 5 i "Social-Demokraten"s sta-
tuter skulde lyde:

"Redaktoren anjætter de nødvendige
medarbeidere ved bladet."

Dirigenten oplyste, at Den
socialdemokratiste presesforening hadde
behandlet denne sak og onstet den utjat
for at faa den nærmere utredet. Dette
var landsstyret gaat med paa, og tal.
vilde anbefale det av presesforeningen
fremsatte forslag.

Dette forslag gif ut paa, at saken
skulde utættes og at der skulde ned-

jættes en komite, som til næste landsmøte skal utrede spørsmålet om alle partibladets overtagelse av partiet.

Videre uttaltes, at lønningerne burde reguleres, at alle redaktorer og medarbeidere ansættes og at nye medarbeidere bør ha en prøvetid, før fast ansættelse finder sted.

Forslaget vedtoges enstemmig.

Det overlodes til valgkomiteen at opnevne medlemmer av pressekomiteen.

Et forslag fra Rustvangens grubearbeiderforening om opprettelse av et pressefond besluttet overfjendt pressekomiteen.

Til medlemmer av denne opnevntes Chr. H. Knudsen, E. Jevnesen, Ole D. Lian, Gunstein Anderson og M. Puntervold.

Agitationen.

Rustvangens grubearbeiderforening foreslog:

“Der utlignes 1 krone pr. medlem, som er tilsluttet Det norske arbeiderparti, som indbetales i to terminer. Første termin 1. juni 1909, anden termin 1909.”

Man tænkte sig ved disse midler at kunne drive en virksomere agitation for valget.

Rich. Hanssen støttet forslaget om utligning av ekstrakontingent. Det system var jo prøvet i fagorganisasjonen, og ingen hadde beklaget sig over det. Skal partiet kunne drive en energisk agitation, maa der skaffes mere penge. Tal. vilde tillike anbefale forslaget fra Socialdemokratisk forening i Kristiania om at foredragsholdere ogjaa pligter at virke for partipolitisk og faglig ophlysning, hvor det er paakrævet. Men tal. vilde ogjaa si, at de politiske agitatorer maatte være hyderst forsigtig

med at skrive i aviser om faglige tvister, som de kan komme i berøring med. At saa har været gjort, er ofte voldt vanskeligheter. Partiet burde endelig vie agitationen blandt landarbeiderne større oppmerksomhet end hittil.

Olaf Nyp anbefalte en energisk agitation blandt smaabrukere paa landet. Han trodde, at disse kunde vindes paa kort tid.

Jonasjen vilde henstille til fagforeningsmedlemmerne at virke mere for vore politiske synsmaater i sine foreninger.

Balsnæs uttalte, at for fagforeningsfolk spilte ikke 50 øre nogen rolle, men for landarbeidere var det mange penge. Desuten hadde enkelte samorganisasjoner allerede utlignet ekstrakontingent. Hvorledes vilde de bli stillet? Tal. advarte mot forslaget.

Andreas Hanssen bemerket i anledning av en uttalelse av Rich. Hanssen, at fagforeningslederne og andre i lignende stillinger burde være kviflere med at jende meddelelser til partibladene, saa ikke borgerpressen var forit, naar det gjaldt partinyt.

Bil syntes ikke, det var nødvendig at gaa til ekstrakontingent, al den stund det var blit oplyst, at større ordnær kontingent ikke var paakrævet.

Juell fandt det ikke retfærdig, at det meste av kontingenten altid skulde bæres av fagforeningsmedlemmer. De andre maatte ogjaa ta sin del.

Efter uttalelser av Thalhørg og Treseng avsluttedes debatten.

Rustvangens forslag om ekstrakontingent forkastedes med 82 mot 73 ft.

Narvik arbeiderparti foreslog, at Narvik socialdemokratiske forenings forslag paa landsmøtet i 1906 om “oprettelse av et 2—3 maaneders kursus i Nordland til utdanning av

foredragsholdere i de nordlige amter“
 atter skulde optages til behandling.

Forslaget forkastedes med stor majoritet.

Socialdemokratisk forening i Kristiania foreslog, at der skulde planlægges et mere intenst samarbejde mellem den faglige og politiske bevægelse, samt at agitatorer og foredragsholdere for partiet eller landsorganisationen skal tilpligtes at virke for partipolitisk eller faglig oplysning i forbindelse med sin øvrige virksomhed, hvor det var nødvendigt.

Magnussen anbefalte forslaget. Det anviser den samme vej som den standarvise kongres. Hensigten vil bli en spore til, at vi ikke længer bygger agitationen ubeslukkende paa jagbevægelsen.

Chr. H. Knudsen fremsatte følgende forslag:

“Forslaget fra den socialdemokratiske forening om samarbejde mellem den faglige og politiske bevægelse foranlediger ingen beslutning fra landsmøtets side.”

Dette forslag vedtoges mot 3 st.

Agitationen blandt kvinderne.

Følgende av Josefine Pedersen fremsatte forslag vedtoges enstemmig:

“Landsmøtet henstiller til kommende centralstyre at foranledige at partiets agitatorer fører en mere energisk agitation blandt kvinderne for at saa disse organiseret faglig og politisk.”

Partiets stilling til ungdomsbevægelsen.

Dette spørsmål var sat paa dagsordenen efter forslag av Kampens og

Baalerengens socialdemokratiske ungdomslag.

Landsstyret foreslog følgende uttalelse:

“Paragraf 2 i partiets love gir baade hvad det principielle og det organisationsmæssige angaar klar besked om, hvorledes den socialdemokratiske ungdomsbevægelses stilling skal være til partiet.

Landsmøtet finder det derfor urigtig, at utenfor partiet staaende ungdomsorganisationer kalder sig socialdemokratiske; eller omvendt at socialdemokratiske ungdomslag ikke er tilsluttet partiet paa organisationsmæssig maate.

Likeledes finder landsmøtet det uriktig, at partiet tilsluttede ungdomsforeninger danner landsforbund sammen med ungdomsforeninger, som ikke tilhører partiet.”

Dirigenten uttalte, at den sidste passus rammet hvad der har været kjernen i den paagaende strid: et lag, som ikke var tilsluttet partiet, hadde saadant staa i ungdomsforbundet. Vedtogs uttalelsen blir stillingen klar. Partiet har intet at gjøre med andre ungdomsorganisationer end de, som anerkjender partiets program og slutter sig til partiet. Fra enkelte ungsocialister var det bliit sagt, at partiets parlamentariske arbeide var humbug. Det glødet tal., at disse folk her — paa landsmøtet har optraadt saa korrekt som de har gjort og at de anerkjender vor parlamentariske taktik.

Berenskjöld anbefalte det fremsatte forslag; dog mente han at man ikke burde være altfor avvisende overfor de utenforstaaende lag heller; ti alle vilde vi jo det samme.

Krogh var ogsaa enig i forslaget. Men det var beklagelig at centralstyret hadde tillatt oprettet et nyt ung-

domsforbund; derved vilde det bli vanskeligt at utjevne striden. Tal. viste, at der nebe i Smaalenene var stiftet lag efter svenst ungsocialistisk mønster og det var rigtig at disse utskilles. Forresten burde der i uttalelsen ha staat et ord om at de to ungdomsforbund burde slutte sig sammen.

Dlaussjen sluttet sig til Krogh. Det kunde være, at ungdomslagene hadde begaaet feil; men det hadde ogsaa de ledende i partiet gjort. De lag, som nu ikke vilde være med i en fælles organisation burde stilles ut, og de vilde da være ufsadelige for fremtiden.

Johannesen: Vi maa faa lov at ha vore avvikende taktiske opfatninger ogsaa inden partiet.

Dirigenten: Vi har ikke nævnt noget om ungdomsbevægelsens taktiske opfatning; vi har kun villet ha organisationsformerne i orden.

J. Jverjen og Bye hævdede, at mange ungsocialister hittil har staet partiet ved sin optædren.

Jonasen syntes at partiet hadde klinket for meget med ungsocialisterne. Egede-Nissen førte an paa deres moter. I Kristiania hadde Egede-Nissen jagt paa et møte til Hinte Berggren, at om han tusen gange var utstøtt av det svenste arbeiderparti, saa var han vor partifælle allikevel. (Werenskjold: bravo!)

Rudjen: Partiet har intet ansvar for hvad en enkelt mand saaledes gjør. Partiet har aldrig klinket eller leflet med ungsocialisterne.

Puntervold: Den ungdomsbevægelse, som vi hadde, er steiet ut. Vi har faat et talerkollegium, som spekulerer i 10 ores moter. Werenskjold har ogsaa indset, at det er ganske indbringende at docere 10 ores socialisme for ungsocialisterne.

Werenskjold: Jeg hadde tænkt at svare, men jeg vil ikke; ti jeg diskuterer kun med gentlemen.

Indstillingen blev derpaa vedtat mot 1 st.

Forstjellige saker.

Spørsmålet om partiets stilling til brukskolerne blev utfat, efter at Føjs hadde foreslaat disse skoler indlemmet i kommuneskolerne, hvilket forslag forkastedes.

Møjs arbeiderpartis forslag om at ta vergeraadsloven op til behandling og revisjon gav heller ikke anledning til nogen beslutning fra landsmøtets side for tiden.

Kampens og Baalerengens socialdemokratiske ungdomslag foreslog:

“Ingen socialdemokrat kan indgaa i en borgerlig regjering med mindre der er et socialdemokratiskt flertal i styrtinget.”

Puntervold foreslog saken utfat, idet han mente, at opfatningerne i partiet om dette spørsmaal endnu ikke var tilstrækkelig klarhet.

Li foreslog: “I spørsmålet om en socialdemokrats indtræden i en borgerlig regjering henholder man sig til Dresdenerresolutionen.”

Landsstyret foreslog: “Ingen socialdemokrat kan indgaa i en borgerlig regjering.”

Puntervolds utsettelsesforslag forkastedes med 92 mot 82 st.

Landsstyrets forslag vedtoges enstemmig.

Et av Arhunds arbeiderparti reist spørsmaal om, hvad der bør gøres for at faa russdrikannoncerne fjernet fra arbeiderpartiets presse, blev efter forslag av dirigenten oversendt pressekomiteen.

Bergens arbeiderparti hadde foreslått:

“Oprettelse av hjem for barn baade i og under den skolepligtige alder.”

Spørsmålet blev henvisst til fremme ad kommunal vei.

Partiets budget for 1909 vedtoges uforandret.

Holmboe foreslog, at partifekretæren skulde faa beholde sin gage ogsaa naar han var paa stortinget.

M. Nilsen: Jeg slatter den gode mening i Holmboes forslag. Men spørsmålet om mit arbeide og hvad det skal betales med, skal jeg greie med det kommende centralfyre. Dog vil jeg si, at jeg ikke er tilfjends i den utjænkning som hittil at arbeide gratis.

Holmboe tok efter dette sit forslag tilbake.

Kalvaa spurte hvad partiet vilde gjøre med “Det 20. aarhundrede”.

Dirigenten refererte følgende forslag fra landsstyret:

“Det kommende centralfyre benyndiges til paa hensigtsmæssigste maate at utgi “Det 20. aarhundrede” for partiets regning.”

Forslaget vedtoges enstemmig.

“Social-Demokratenes” budget var opført med en utgift og indtægt av 118,000 kroner.

Annoncechef Ugelstad fandt, at annonseinntægten var anslaat for høit og han foreslog den nedsat fra 45,000 kr. til 44,000 kr. Tal. fandt at enkelte utgifter f. eks. til redaktionen kunde reduceres en del.

Dirigenten fandt, at Ugelstad saa altfor pessimistisk paa bladets fremgang. Hvad lønninger angik saa var de saa smaa, at hadde ikke arbeiderne i bladet været saa interesserte socialdemokrater, saa vilde de ikke ha fundet sig i det.

Efter en del yderligere bemerkninger vedtoges budgjetet. Ugelstads forslag forkastedes mot 3 si.

Stedet for næste landsmote vakte endel debat.

Dr. Ormestad foreslog, at det skulde overlates til landsstyret at bestemme stedet for næste landsmote.

Holmboe foreslog Stavanger og Chr. Syttad Bergen som sted for næste landsmote.

Ormestads forslag forkastedes og Holmboes vedtoges med stor majoritet.

Dermed var landsmotets dagsorden færdigbehandlet.

Landsmötets avslutning.

Endelig anden paaftedags morgen kl. 3 kunde landsmötets hvitidelige avslutning finde sted.

Bor danske partifælle Daugstrup rettet først en hjertelig tak til landsmötet for de interessante dage paa Hamar. Der var utført et stort og godt arbeide, som ogsaa vilde være til stor nytte for alle dem, som i disse dage hadde hat sine øine rettet paa partifællerne i Norge. Som gammel veteran i socialdemokratiet hadde det glædet tal. at se den store fremgang for socialismen i Norge; og han haabet, at den vilde fortsætte. Og det vil den nok, hvis vi passer paa takten og holder fanen høit. Tal. utbragte et leve for den internationale socialismes feir over hele jorden, hvilket begejstret ifemtes.

Partiets næstformand Knudsen takket Daugstrup for samværet og bad ham ta med en hilsen til kameraterne i det skønne Danmark og med den forvisning, at vi skal arbeide av al magt for at komme likesaa langt som vore

danfle partifæller og naa det maal, vi har sat os. Sterkt bifald.

Dirigenten Jeppe Jensen holdt tilslut en begejstret tale til landsmøtet. Idet han med en liten vending mindet om, at byens konservative organ hadde beklaget sig over, at vort landsmøte hadde forstyrret paaskeidyllen i Hamar, uttalte han, at om der var noget, som lignet socialismens gjerning, saa var det historien om, hvad der hændte fra langfredag til paastemorgenen. Vort arbejde hadde ogsaa sin tilknytning i langfredagens mørke, men det lygte og bar frem til den forklarings paastemorgen, som skal gry og bringe menne- sketen frigjørelse.

Taleren utbragte et leve for menne- sketens paastemorgen, hvilket begejstret istemtes, hvorefter landsmøtet staaende sang vor "paaskejalme" "Snart dages det, brodre".

Saa erklærte dirigenten:

Hermed erklærer jeg Det norske arbeiderpartis 20. landsmøte for avsluttet.

Klubben jaldt, og forsamlingen opløste sig. Klokken var da 3.20.

Hilsener til landsmøtet.

Til landsmøtet indløp en række hilsmingstelegrammer fra:

Oscar Nissen, Arne Magnussen, kvindeforeningen i Stien, Stenhuggernes landsmøte, Moss arbeiderparti, Sultjelma stedlige partistyre, Narvik arbeiderparti, Kr.a. bokbindersforening, Olav Kringen, Ulbruggernes forening, Kr.a, Kjorefarenes forening, Kr.a, Socialdemokratisk forening, Fr.stad, Ioge Berdandisten, Glemminge fagforening, Eidets grubearbejderforening, Holtaalens arbeiderforening, Skotselvens cellulosearbeiderforening, Bakke arbeiderfamund, Forsgrunds arbeiderparti, Bergens socialdemokratisk forening, Stavanger arbeiderparti, Ranheim arbeidsmandsforening, Jarfjord folkeforening, W. Ormestad med partivenner i Stockholm, Finlands socialdemokratisk parti ved Sirola, Sarpsborgs arbeiderparti, Maridalens kredsforening, Namdalens kredsparti, Søndre Saltens arbeiderparti, Soldals grubearbejderforening, partifæller i Kirkenes i Varanger, Thorolf Bugge, Ellif Wiesel, Fischer.

